

AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉS SZEREPE A MUNKAERŐ- UTÁNPÓTLÁSBAN

2020

AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉS SZEREPE A MUNKAERŐ- UTÁNPÓTLÁSBAN

Agrárközgazdasági Intézet,
Budapest, 2021

- Szerzők:** Hamza Eszter
Király-Gál Karola Viktória
Lőrincz Katalin
Rácz Katalin
Vásáry Viktória
- Közreműködött:** Bálint Csaba
Márkiné Tóth Orsolya
- Opponensek:** Soós Beatrix
Székely Erika
- Felelős kiadó:** Dr. Goda Pál
- Kiadó:** AKI Agrárközgazdasági Intézet
Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

H-1093 Budapest, Zsil utca 3–5.
Telefon: (+36 70) 501-0446
Fax: (+36 1) 217-8111
<https://aki.gov.hu>
aki@aki.gov.hu

ISSN 2786-3786 (Online)
DOI: <https://doi.org/10.7896/ai2107>
© Agrárközgazdasági Intézet – minden jog fenntartva

A kiadvány megtekintéséhez az Adobe Acrobat Reader programot javasoljuk.

Jelen mű felhasználása a **Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább!**
4.0 Nemzetközi (CC BY-NC-SA 4.0) licenc alapján lehetséges.
A felhasználási feltételekről bővebben: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.hu>

TARTALOMJEGYZÉK

Összefoglaló	6
Háttér	6
Módszer	6
Főbb eredmények	7
Summary	11
Background	11
Method	11
Main results	12
Munkaerőpiaci folyamatok az élelmiszer-gazdaságban	16
Bevezetés	16
Foglalkoztatás	17
Munkaerő-felhasználás	18
Munkaerő-felhasználás fajlagos értékei az üzemtípusokban	19
Az időszakai munkaerő-felhasználás az üzemtípusokban	20
Az AMB 2018 és a teszttüzemi munkaerőpiaci felmérés (2019) eredményei	22
A válaszadó üzemvezetők és a felmért gazdaságok jellemzői	22
A felmért vállalkozások munkaerőhatterének jellemzői	23
A munkaerő kiválasztása	24
A munkaerő-utánpótlás problématerületei és lehetőségei	25
A munkaerő-ösztönzés eszközei	27
Az agrármunkaerő-kereslet jellemzői	30
Országos munkaerő-kereslet alakulása a mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzettséget igénylő munkakörökben	31
Az agrár-munkaerőpiaci kereslet jellemzői Magyarország megyéiben	32
Közép-Magyarország régió	33
Budapest és Pest megye	33
Közép-Dunántúl régió	34
Fejér megye	34
Komárom-Esztergom megye	35
Veszprém megye	36
Nyugat-Dunántúl régió	37
Győr-Moson-Sopron megye	37
Vas megye	38
Zala megye	39
Dél-Dunántúl régió	40
Baranya megye	40
Somogy megye	41
Tolna megye	42
Észak-Magyarország régió	43
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	43
Heves megye	44
Nógrád megye	45
Észak-Alföld régió	46
Hajdú-Bihar megye	46
Jász-Nagykun-Szolnok megye	47
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	48
Dél-Alföld régió	49
Bács-Kiskun megye	49
Békés megye	50
Csongrád-Csanád megye	51

Az agrárszakképzés intézményi, tanulói háttere	52
Intézményi háttér	52
Tanulói háttér	55
Tanulói felmérések eredményei	58
Pályaorientációs felmérés	58
A pályaorientációs felmérés kerete, a minta jellemzői	58
Az iskolaválasztás szempontjai	62
A pályaorientációs eszközök szerepe	65
Az agrárszakképzésben tanulók digitális kompetenciái és eszközhasználata	66
Középiskolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek	69
Az agrárszakképzésben tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők	74
A pályakövető felmérés eredményei	78
A felmérés keretei, a minta jellemzői	78
Tanulmányi eredmények, szakmai versenyeken való részvétel	81
Készségek fejlődése és a gyakorlatszerzés lehetőségei	82
Képzési környezettel kapcsolatos vélemények	83
A szakmai gyakorlatszerzéssel kapcsolatos tapasztalatok	83
Szakmával kapcsolatos vélemények, jövőbeni tervek	85
Mellékletek	90
Hivatkozások jegyzéke	95

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér

Jelen tanulmány a hazai agrár-munkaerőpiacon és agrárszakképzésben jelentkező főbb folyamatokat mutatja be az elérhető statisztikai adatok, továbbá az Agrárminisztérium és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara támogatásával az Agrárközgazdasági Intézet által elvégzett munkaerőpiaci és tanulói felmérések alapján.

Módszer

A tanulmány első fejezetében a KSH adatai alapján az elmúlt évekre visszamenően rövid elemzést adunk a mezőgazdaság és az élelmiszeripar munkaerőpiaci folyamatairól, a foglalkoztatás jellemzőiről, helyzetéről, valamint a Tesztüzemi Információs Rendszer 2020. évi adatgyűjtése alapján elemezzük a mezőgazdasági üzemtípusok munkaerő-felhasználását.

A második fejezet két, 2018-ban és 2019-ben elvégzett agrár-munkaerőpiaci kérdőíves felmérés eredményeit foglalja össze. A 2018 késő őszen lezajlott kérdőíves adatfelvétel során 1396, legalább egy főt foglalkoztató mezőgazdasági főtevékenységet folytató vállalkozást kerestek fel személyesen a kérdezőbiztosok, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei referensei és falugazdászai. A kérdőíves adatfelmérés során a vállalkozások kiválasztása az ágazat és az üzemméret figyelembevételével történt, a mintában kis- és középvállalkozások, valamint nagyvállalatok egyaránt szerepeltek. A mintegy 40 kérdést tartalmazó kérdőív kérdései a gazdaságra/vállalkozásra vonatkozó alapinformációkra, a foglalkoztatási adatokra (pl.: létszám, munkakörök, tervezett bővítés, az állandó és időszakos munkavállalókkal kapcsolatos tapasztalatok, fejlesztendő készségek), a képzésekkel kapcsolatos tapasztalatokra (pl.: munkaerő továbbképzése, tanulószervezés, illetve hallgatói szervezés fiatalok fogadása), valamint a munkaerő-gazdálkodással kapcsolatos gyakorlatokra irányultak.

A 2019 őszén a teszüzemi adatszolgáltatói körben, a könyvelőirodák munkatársai által személyes megkérdezéssel lefolytatott felmérés során 292 gazdálkodó töltötte ki a kérdőívet, amelyet a 2018-as felmérésnél szűkebb tartalommal állítottunk össze, azonban a felmérés eredményei így is fontos kiegészítői a 2018-as munkaerőpiaci felmérésnek.

A két felmérés adatai mellett az elemzést kiterjesztettük a Pénzügyminisztérium által működtetett Magyar Munkaerőpiaci Prognózis (MMPP) 2019. évi felmérésének adatbázisára, amely területileg reprezentatív adatgyűjtésen alapul, így alkalmas a munkaerő-kereslet területi sajátosságainak vizsgálatára. A felmért 6757 vállalkozás arról nyilatkozott, hogy mely foglalkozásokban és milyen létszámban van tartósan betöltetlen üres álláshelyük. A mezőgazdasági és élelmiszeripari ágazathoz köthető hiányszakmák elemzését a tanulmány harmadik fejezetében az AKI munkaerőpiaci felmérései és az MMPP-adatbázis összesítése alapján valósítottuk meg.

A tanulmány negyedik fejezetében bemutatott agrárszakképzéssel kapcsolatos elemzés adatháttérét a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal által működtetett Szakképzési Információs Rendszerből származó tanulói adatok feldolgozása képezi. A tanulmány ötödik fejezete az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények nappali rendszerű képzésében részt vevő tanulók körében elvégzett pályorientációs és pályakövető kérdőíves felmérések¹ legfontosabb eredményeit mutatja be.

A pályorientációs felmérés fókuszában az agrárszakképzésben részt vevő tanulók pályaválasztási döntéseinek háttérében álló motivációk feltárása, a pályorientációs tevékenységek szerepének azonosítása, az agrárszakképzésben már részt vevő tanulók szakképzéssel kapcsolatos tapasztalatainak bemutatása, valamint a továbbtanulással, munkába állással kapcsolatos preferenciák feltárása állt annak érdekében, hogy bővüljön a pályorientációs eszközrendszer, az agrárszakképzésben növekedjen a beiskolázási létszám, valamint javuljanak a képzési feltételek.

A pályakövető felmérés a hazai agrárszakképzésben részt vevő, végzés előtt álló tanulók továbbtanulással, munkavállalással kapcsolatos preferenciáinak és lehetőségeinek feltárására irányult a pályán maradás ösztönzését hatékonyan segítő szakpolitikai beavatkozások megalkotása érdekében.

Az adatfeldolgozást SPSS 22 programcsomag segítségével végeztük, az eredményeket leíró statisztikák, illetve többváltozós elemzések keretében foglaltuk össze.

Főbb eredmények

Az élelmiszer-gazdaságban a 2015–2020 közötti időszakban végbement főbb munkaerőpiaci folyamatok az alábbiakban összegezhetők:

- A foglalkoztatottak száma a mezőgazdaságban 2015 és 2020 között összességében 4,1 százalékkal nőtt. Az élelmiszeriparban foglalkoztatottak száma valamivel kisebb mértékben, de szintén növekedett az időszak alatt.
- A nem fizetett családi és időszakos munkaerő-ráfordítást is magában foglaló éves munkaerőegységgel mért munkaerő-felhasználás ugyanakkor jelentősen, 24 százalékkal csökkent 2015 és 2020 között. A munkaerő-felhasználás szerkezetében a fizetett munkaerő-felhasználás aránya kismértékben nőtt a vizsgált időszakban.
- A teszüzemi adatok alapján mért üzemi fajlagos munkaerő-felhasználás csökkent. Területegységre vetítve a legtöbb munkaerőt a hajtatasos zöldségtermesztő

¹ Az Agrárminisztérium és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara munkatársainak közreműködésével kialakított tanulói kérdőívek kitöltésére a Covid-járvánnyal összefüggésben az online oktatás keretében, informatika vagy osztályfőnöki órák keretében került sor. A felmérésekben való részvételre az Agrárminisztérium Agrárszakképzésért Felelős Helyettes Államtitkársága fenntartóként kérte fel az intézményvezetőket.

gazdaságok használták, számosállatra vetítve pedig a leginkább munkaintenzív üzemípusok a vegyes gazdaságok és a baromfitartók voltak.

- Az előállított standard termelési értékre jutó munkaerő-felhasználás tekintetében elmondható, hogy a legnagyobb munkaerőigény a szőlőtermelő és a zöldség-hajtató gazdaságokat jellemezte. Egységnyi standard termelési érték előállításához egy szőlészetnek átlagosan hét-kilencszer több munkaerő-ráfordításra volt szüksége, mint egy szakosodott baromfi- vagy sertéstartónak. A szántóföldi növénytermesztő üzemek munkaerő-felhasználásával összehasonlítva pedig átlagosan négy és félszeres volt a különbség.
- A mezőgazdasági idénymunkások száma 2020-ban 2019 hasonló időszakához képest 3,3 százalékkal csökkent, a 2015–2020 közötti időszakot tekintve pedig közel 24 százalékos volt a csökkenés mértéke.
- Üzemípusok szerint a szabadföldi zöldségtermesztő üzemekben érte el a legmagasabb értéket az idénymunkaerő felhasználása (0,9 ÉME/üzem), a teljes munkaerő-felhasználásban pedig a gyümölcs-termesztő üzemekben volt a legnagyobb az időszaki munkaerő-felhasználás aránya, amely az összes üzemi munkaerő-felhasználás közel felét tette ki (42 százalék), de a szabadföldi zöldségtermesztők esetében is elérte a 38 százalékos arányt. Arányaiban a legkevesebb idénymunkaigénnyel a sertéstartó és a tejtermelő gazdaságok rendelkeztek.

A 2018 és 2019 őszi összességében mintegy 1700 üzemben lefolytatott munkaerőpiaci témájú kérdőíves felmérések eredményei alapján a következő megállapítások tehetők:

- A vállalkozásokban a munkaerő fluktuációja az AKI 2016-os agrár-munkaerőpiaci felméréséhez viszonyítva jelentősen mérséklődött. A munkaerő-felvételek és kilépések mérlege összességében pozitív volt, ami igazolja a keresleti munkaerőpiaci viszonyokat, hiszen a felmért vállalkozásokban közel kétszer annyi munkavállaló felvétele történt, mint amennyi kilépést jeleztek.
- Összességében a válaszadó gazdaságok 13 százalékában volt munkaerő-felvétel a kérdés időpontjában, jellemzően a nagyobb méretű vállalkozások mutattak nagyobb munkaerő-bővítési potenciált.
- A felmért vállalkozásokban az állandó munkaerő kiválasztása során a legfontosabb szempontnak a szakmai felkészültséget, illetve a munkafegyelmet tartották a válaszadók. Az idénymunkaerő kiválasztásánál a munkafegyelm volt az első számú szempont, amit a szakmai felkészültség követett a sorban.
- A már alkalmazott állandó munkaerő kapcsán a válaszadó üzemek számára elsősorban a folyamatosan növekvő bérigény, a munkavállalók hozzáállása (elkötelezettsége, munkamorálja, szociális viselkedése), valamint a munkatapasztalat hiánya okozott nehézséget, míg a szezonális foglalkoztatottakkal kapcsolatban az alacsony munkamorál jelentette a legnagyobb kihívást.
- A vállalkozások leginkább (a válaszadók 40 százaléka) ismeretség, illetve ajánlás útján kerestek új munkaerőt.
- A felmérésben szereplő vállalkozások meglehetősen kis arányban (a válaszadók 2 százaléka) vállaltak szerepet a duális képzésben, jellemzően a nagyobb foglalkoztatotti létszámmal rendelkező vállalkozások fogadtak diákokat.
- A gazdálkodók a munkaerő megtartására bevezetett leginkább hatékony ösztönzőnek a magasabb munkabért tartották, míg a szervezetben belüli előrelépési lehetőséget, az életpálya-tervezést vagy a tulajdonrészhez juttatást kevesen tartják hatékony ösztönzési formának. A képzések támogatását csak kevesen, a válaszadóknak mintegy 7 százaléka jelölte meg.
- A munkaerő fejlesztésének, képzésének fontossága az üzemmérettel párhuzamosan nő a gazdálkodói munkaerő-menedzsmentben. A munkaerő képzésével kapcsolatos kérdésre választ adók 43 százaléka valamilyen formában képezte dolgozóit. Legtöbbször a belső, saját munkatárs által nyújtott informális ismeretátadás, illetve formális képzés gyakorlatával éltek.

A munkaerő-kereslet területi szintű elemzése alapján megállapítható, hogy

- országosan a mezőgazdasági szakképzettséget igénylő munkakörök közül a legnagyobb gondot a gépkezelő, az állattenyésztő, valamint a gépszerelő és karbantartó foglalkozásokban jelentette a munkaerőhiány. Ennél kisebb mértékű, de kifejezett munkaerőhiány jelentkezett kertészekből, mezőgazdasági technikusokból, gépésztechnikusokból, növényorvosokból. Ezen kívül toborzási nehézségekről számoltak be az üzemvezetők a szántóföldi növénytermesztő, erdészeti, halászati foglalkozásokban is.
- Az élelmiszeripari foglalkozások közül a legnagyobb toborzási gond a húsfeldolgozó és pék, édesipari termékgyártó munkakörökben mutatkozott. Ez a két szakma országosan is hiányszakmának tekinthető. A felmért vállalkozások ezen kívül a cukrász, az élelmiszeripari gépkezelő, a tejfeldolgozó, valamint a gyümölcs- és zöldségfeldolgozó, -tartósító foglalkozásokban kerestek tartósan szakképzett munkaerőt.
- A megyék közül Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Csongrád-Csanád megyében jelölték meg a legtöbb, összesen 12 élelmiszeripari hiányszakmát.

Az oktatási statisztikák és az AKI által 2020 késő ősztől elvégzett pályorientációs és pályakövető felmérések legfontosabb eredményei az alábbiakban foglalhatók össze:

- Magyarországon a 2020/2021-es tanévben 162 olyan intézmény működött 285 feladatellátási hellyel, amelyben középfokú agrárszakképzés folyt. A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal által kezelt Szakképzési Információs Rendszerből származó adatok szerint a vizsgált időszakban a 162 intézményben összesen 16 885 diák tanult valamilyen agrárszakképzési területen.
- Az agrárszakképzést folytató intézmények több mint 80 százaléka minisztériumi fenntartás alatt állt, amelyből 57 intézmény tartozott az Agrárminisztériumhoz, 74 darab, egyéb szakterületek mellett agrárszakképzést is folytató intézmény pedig az Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz. Az agrárszakképzést folytató szakképző intézmények 9 százaléka volt egyházi fenntartású, fennmaradó részét pedig az egyéb kategóriába sorolt nonprofit szervezetek, zártkörűen működő részvénytársaságok, illetve más intézményfenntartó szervezetek működtették.
- Az agrárszakképzésben tanulók több mint 70 százaléka az Agrárminisztérium fenntartásában működő iskolákban tanult. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium iskoláit a tanulók további 15,5 százaléka választotta. A fennmaradó tanulói létszám az egyházi, egyetemi, alapítványi és egyéb kategóriába tartozó fenntartók között oszlott meg.
- A 2020/2021-es tanévben az agrárszakképzésben tanulók körében az élelmiszeriparhoz kapcsolódó szakmák voltak a legnépszerűbbek, ezt a szakmát tanulta az agrárszakképzésben résztvevők 24,3 százaléka. A második legnépszerűbb szakma az agrárgépészet volt, ebben a képzésben vett részt a tanulók 22,6 százaléka. Mezőgazdasági szakmát a tanulók 22,4 százaléka, erdészet, vadgazdálkodás szakmát 12,7 százalékuk tanult. Hasonló volt a kertészet és parképítés (7,2 százalék), valamint a környezetvédelmi szakmát tanulók aránya (6,2 százalék), a legalacsonyabb részesedéssel pedig a földmérés (2,0 százalék) és kereskedelmi szakmák (0,6 százalék) rendelkeztek.
- A pályorientációs felmérés eredménye szerint az agrárszakképzésbe belépő tanulók döntő többsége az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg szakközépiskolai tanulmányai megkezdésének okaként, és a tanulók közel ugyanekkora hányada a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját nevezte meg első helyen.
- A középiskola-választást segítő pályorientációs eszközrendszer hatékonyságát értékelő tanulói vélemények alátámasztják a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara által képviselt törekvések helyességét, miszerint a tanulók által leghasznosabbnak az iskolai nyílt napok bizonyulnak, főként az interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó, az iskolában tanuló felsőbb éves diákok vagy korábban végzetek aktív részvételével megvalósuló rendezvények. Mindemellett a pályorientációban fontos szerepet töltenek be a pályaválasztási kiállítások, valamint a középiskolák honlapjain közzölt információk.

- A pályorientációs tevékenységek, kampányok célcsoportjának meghatározását illetően fontos információ, hogy a válaszadó tanulók döntő többsége a szülei, családtagjai segítségére támaszkodik a középiskola-választás során, és döntésükben meglepően alacsony az általános iskolai osztályfőnökök, pedagógusok szerepe. A tanulók szakma- és iskolaválasztását jelentősen befolyásolja a gazdálkodói családi háttér, azaz hogy a család folytat-e otthon mezőgazdasági tevékenységet.
- A pályakövető felmérés eredményei szerint az agrárszakképző intézmények által biztosított képzési környezet legpozitívabbra értékelt dimenziója az elméleti és a gyakorlati oktatók felkészültsége. Emellett pozitívan értékelt terület a jól szervezett közösségi élet és az intézményekben alkalmazott innovatív oktatási módszerek. A felmérés keretében vizsgált dimenziók közül a legkritikusabb véleményt a tanulók a taneszközökkel való ellátottság, a szaktantermek és a duális képzőhelyek felszereltsége kapcsán fogalmazták meg.
- A végzés előtt álló tanulók értékelése szerint az agrárszakképzésben eltöltött tanulmányok leginkább a következő területeken járulnak hozzá a tanulók tudásának és készségeinek fejlődéséhez: együttműködési készség; önálló munkavégző képesség; gyakorlati szakismeretek; munkabírás, kitartás; alkalmazkodóképesség; fegyelem, szabályok követése; kezűgyesség.
- A felmérés eredményei szerint a végzős tanulók túlnyomó többsége (66,3 százalék) szakmai gyakorlatát szakképző intézménye gyakorlati képzőhelyén (tanüzem/tan-gazdaság/tankonyha) szerezte meg. Emellett a duális képzőhelyek közül a közepes méretű vállalkozások részvétele volt meghatározó.
- Jelzésértékű, hogy az agrárszakképzésben tapasztalatot szerzett végzős tanulók mindössze 40 százaléka értékelté úgy, hogy a gyakorlati képzés teljes mértékben elősegítette, megalapozta gyakorlati ismeretszerzését. Az egyes szakmákat tekintve a kertészet, park-építés szakterületen tanulók voltak a legelégedettebbek az agrárszakképzés keretében megvalósult szakmai gyakorlatukkal.
- A szakképzettség megszerzését követően a végzés előtt álló tanulók bő harmada tervezi a szakmában történő elhelyezkedést. Közel tizedük a képzettség megszerzését követően a szakterületén kívüli munkavállalást tervez. A továbbtanulást tervezők aránya 32,9 százalék, a többség a jelenlegi szakmához kapcsolódó területen tervez felsőoktatási tanulmányokat. A pályán maradás ösztönzését elősegítő szakpolitikai beavatkozások kiemelt csoportját képezhetik a jövőre vonatkozóan még bizonytalan tanulók (13,0 százalék), akiknek a felmérés időpontjában még nem volt konkrét elképzelése a képzettség megszerzését követő időszakra.
- A válaszadó végzős tanulók mintegy 41,0 százalékának az adatfelvétel időszakában még nem volt konkrét állásajánlata. A felmérés eredményei szerint a munkahelykeresésben kulcsszerepet töltenek be a közvetlen, személyes kapcsolatok.
- A végzést követő munkavállalás a felmérés eredményei szerint várhatóan a lokális munkaerőpiac kínálatát bővíti, a konkrét állásajánlattal rendelkező tanulók ugyanis zömmel a lakóhelyükön vagy annak közvetlen közelében tervezik a munkavállalást.
- A tanulók munkabérrel kapcsolatos várakozásai a tanult szakterülettel és a végzettségi szinttel mutatnak összefüggést. Szakterület alapján az agrárgépész és erdészeti ágazatban tanuló, végzettségi szint szerint pedig a technikus végzettséget szerzők bérigénye a legmagasabb. A jövőbeni munkahellyel kapcsolatban a tanulók a megfelelő kereset mellett a jó közösséget, a nyugodt, kellemes munkakörnyezetet tartják kiemelten fontosnak.

SUMMARY

Background

The present study demonstrates the main processes in the Hungarian agricultural labour market and agricultural vocational training based on the available statistical data additionally the labour market and student surveys conducted by the Institute of Agricultural Economics (AKI).

Method

In the first chapter of the study, we present a brief analysis of the labour market processes of agriculture and the food industry, the characteristics and situation of employment, going back to recent years based on the data of the HCSO and we analyse the labour use of agricultural farm types based on the data collection of the Farm Accountancy Data Network (FADN) from 2020.

The second chapter summarizes the results of agri-labour market questionnaire surveys conducted in 2018 and 2019. During the questionnaire survey conducted in the late autumn of 2018, 1396 enterprises engaged in main agricultural activity employing at least one person were personally visited by the interviewers, the county referents and village farmers of the National Chamber of Agriculture. During the questionnaire survey, the enterprises were selected taking into account the sector and the size of the farm, the sample included both small and medium-sized enterprises and large enterprises. The questionnaire, which contains about 40 questions, provides basic information on the farm/enterprise, employment data (e.g. number of employees, job descriptions, planned expansion, experiences with permanent and temporary workers, skills to be developed), training experiences (e.g. training of the workforce, admission of young people with a contract or student contract) as well as labour management practices.

In the autumn of 2019, 292 farmers filled the questionnaire during the survey conducted by the employees of the accounting offices among the FADN data providers, which was conducted with a narrower content than the survey from 2018, however, the results of the survey are still important complements to the labour market survey in 2018.

In addition to the data of the two surveys, the analysis was extended to the database of the survey from 2019 of the Hungarian Labour Force Forecast Survey (HLFFS) operated by the Ministry of Finance, which is based on geographically representative data collection, so it is suitable for examining the territorial characteristics of labour demand. The 6757 enterprises which were surveyed stated in which occupations and in what number there are permanently job vacancies in the given enterprise. The analysis of the deficit occupations related to the agricultural and food sector was carried out in the third chapter of the study on the basis of the AKI's labour market surveys and the aggregation of the HLFFS database.

The data background of the analysis related to agricultural vocational training presented in the fourth chapter of the study is the processing of student data from the Vocational Training Information System operated by the National Vocational and Adult Education Office. The fifth chapter of the study presents the most important results of the career guidance and follow-up questionnaire surveys conducted among the students participating in the full-time training of agricultural vocational training institutions maintained by the Ministry of Agriculture.

The focus of the career guidance survey was to explore the motivations behind the career choice decisions of students participating in agricultural vocational training, to identify the role of career guidance activities, to present the experiences of students already participating in agricultural vocational training, and to explore their preferences for further education and employment, in order to expand the system of career guidance tools, increase the number of enrolment's in agricultural vocational training, and improve training conditions.

The career follow-up survey was aimed to explore the preferences and opportunities of pre-graduate students in Hungarian agricultural vocational training in order to establish effective policy interventions to help them stay in profession.

The data processing was performed with the help of SPSS 22 software package, and the results were summarized in the framework of descriptive statistics and multivariate analyses.

Main results

The main labor market developments in the food economy between 2015 and 2020 can be summarized as follows:

- The number of people employed in agriculture increased by 4.1 per cent between 2015 and 2020. The number of people employed in the food industry rose slightly lower, but also increased during the period.
- At the same time, labour consumption, measured in annual work units, which includes unpaid family and temporary labour expenditure, declined significantly by 24 per cent between 2015 and 2020. In the structure of labour utilization, the share of paid labour use increased slightly in the period under review.
- The specific unit labour consumption measured on the basis of the FADN data decreased. Most labour was used by sprouted vegetable farms per unit of labour, and the most labour-intensive types were mixed farms and poultry farms per livestock unit.
- It can be stated that the highest labour demand was characterized by the wine-growing and vegetable-driving farms with regard to the use of labour per standard production

value generated. A vineyard required an average of 7-9 times more labour use than a specialized poultry or pig farmer to produce a standard production value per unit. The difference was on average four and a half times compared to the labour consumption of arable crop farms.

- The number of seasonal agricultural workers decreased by 3.3 per cent in 2020 compared to the same period in 2019 and the rate of decline was close to 24 per cent for the period 2015–2020.
- The use of seasonal labour reached the highest value in open-air vegetable production holdings (0.9 AWU/holding) by type of holding, and the share of temporary labour use was the highest in fruit-growing farms in the total labour use, accounting for almost half of all farm labour consumption (42 per cent), but also reaching 38 per cent in the case of open-field vegetable growers. Pig and dairy farms had the least seasonal labour demand in terms of proportion.

The following conclusions can be made based on the results of the labour market questionnaire surveys conducted in the autumn of 2018 and 2019:

- The fluctuation of the labour force in enterprises has significantly decreased compared to the 2016 agricultural labour market survey conducted by AKI. The balance of recruitments and exits was positive overall, confirming the labour market conditions in demand because the surveyed enterprises recruited almost twice as many employees as indicated the number of exits.
- Overall, 13 per cent of the responding economies were recruited at the time of the survey, with larger enterprises have typically showed greater potential for labour expansion.
- Respondents considered professional training and work discipline (work ethic) to be the most important aspects in the selection of a permanent workforce in the surveyed enterprises. In the selection of the seasonal workforce, work discipline was the number one aspect, followed by professional training.
- The responding companies were faced with difficulties mainly due to the constantly growing demand for wages, the attitude of employees (commitment, work ethic, social behaviour) and the lack of work experience with regard to the permanent workforce already employed, while low work ethic was the biggest difficulty in connection to seasonal workers.
- The majority of enterprises (40 per cent of respondents) searched for new labour through acquaintances or referrals.
- The enterprises included in the survey played a relatively small role in dual training, typically enterprises with a larger number of employees accepted students.
- Farmers considered higher wages to be the most effective incentive to retain their workforce while opportunities for advancement within the organization, career planning, or getting ownership are few seen as effective incentives. Support for training was mentioned by only a few, about 7 per cent of respondents.
- The importance of the development and training of the workforce is growing in the management of the farm workforce in parallel with the size of the farm. 43 per cent of the respondents relevant to the question trained their employees in some form. Most of them used the practice of informal in-house knowledge transfer and formal training provided by their own staff.

Based on the regional analysis of labour demand, it can be concluded that

- Nationwide, the biggest problem among the jobs requiring agricultural skills was the shortage of labour in the occupations of machine operator, animal husbandry as well as mechanic and maintenance. There was a smaller but marked shortage of labour from gardeners, agricultural technicians, mechanical technicians and plant protection specialist. In addition, recruitment difficulties were reported by plant managers in the field crop, forestry and fishing occupations.

- Among the occupations in the food industry, the biggest recruitment problem was seen in the jobs of meat processing as well as bakery and confectionery products. These two professions can also be considered as shortage professions nationwide. In addition, the surveyed companies were looking for long-term skilled labour in the confectionery, food processing machinery, dairy processing, fruit and vegetable processing and canning industries.
- Among the counties, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén and Csongrád-Csanád counties indicated the largest number of food shortage professions in total.

The main results of the education statistics and the career guidance and follow-up surveys carried out by AKI in the late autumn of 2020 can be summarized as follows:

- In Hungary, in the 2020/2021 academic year, there were 162 institutions with 285 school-sites in which secondary vocational training was conducted. According to the data from the Vocational Training Information System managed by the National Office for Vocational and Adult Education, a total of 16,885 students studied in some field of agricultural vocational training in the 162 institutions during the period under review.
- More than 80 per cent of the institutions providing agricultural vocational training were standing under the Ministry's maintenance, of which 57 institutions belonged to the Ministry of Agriculture and 74 institutions to the Ministry of Innovation and Technology. 9 per cent of the vocational training institutions providing agricultural vocational training were maintained under church, and the rest were operated by non-profit organizations, private limited companies and other institution-maintaining organizations classified as other categories.
- More than 70 per cent of students in agricultural vocational education studied in schools maintained by the Ministry of Agriculture. A further 15.5 per cent of pupils chose schools maintained under the Ministry of Innovation and Technology. The remaining number of students was distributed among church, university, foundation, and other categories' maintainers.
- In the academic year 2020/2021, the professions related to the food industry were the most popular among the students in agricultural vocational training, this profession was studied by 24.3 per cent of the participants in agricultural vocational training. The second most popular profession was agricultural engineering, with 22.6 percent of students attending this training. Agricultural profession was studied 22.4 per cent of students while 12.7 per cent of them studied forestry and wildlife management. The share of students was similar in horticulture and park construction (7.2 per cent) as well as in environmental profession (6.2 per cent), the lowest share was characterized by surveying (2.0 per cent) and commercial professions (0.6 per cent).
- According to the results of the career orientation survey, the vast majority of students entering agricultural vocational training highlighted interest in the profession as the reason for starting their secondary school education, and almost the same proportion of students marked their current school in the first place when choosing a secondary school.
- The opinions of the students evaluating the effectiveness of the career guidance tool system supporting the choice of secondary school confirm the correctness of the aspirations represented by the National Chamber of Agriculture, that school open days are the most useful for students, mainly interactive events giving them opportunity to try out activities and technologies, with the active participation of senior students or former graduates in the school. In addition, career guidance exhibitions and information took place on secondary school websites play an important role in career guidance.
- Regarding the definition of the target group of career guidance activities and campaigns, it is important that the vast majority of the responding students rely on the help of their parents and family members during the choice of secondary school, and the role of primary school class teachers and teachers is surprisingly low in their decision. Students' choice of profession and school is significantly influenced by the farmer's family background, i.e. whether the family is engaged in farming activities at home.

- According to the results of the career follow-up survey, the most positive dimension of the training environment provided by agricultural vocational training institutions is the preparedness of theoretical and practical trainers. In addition, well-organized community life and innovative teaching methods in institutions are positively assessed areas. Among the dimensions examined in the survey, the most critical opinion was expressed by the students regarding the provision of teaching aids, the equipment of special classrooms and dual training places.
- According to the evaluation of pre-graduate students, studies in agricultural vocational training contribute most to the development of students' knowledge and skills in the following areas: willingness to cooperate; ability to work independently; practical skills; work ethic, perseverance; adaptability; discipline, following rules; dexterity.
- The vast majority of graduates (66.3 per cent) obtained their professional practice at the internship of their vocational training institution (school/farmer-field schools/kitchen) according to the results of the survey. In addition, the participation of medium-sized enterprises was dominant among the dual training places.
- It is significant that only 40 per cent of graduates with experience in agricultural vocational training assessed that practical training facilitated and established their practical knowledge. The students in the field of horticulture and park construction were the most satisfied with their professional practice in the framework of agricultural vocational training regarding to the individual professions.
- A large third of the students who are standing before graduation plan to find a job in the profession after obtaining the qualification. Nearly one-tenth of the students plan to work outside their field after graduation. The proportion of those who are planning further studies is 32.9 per cent, with the majority planning higher education in a field related to the current profession. A key group of policy interventions to encourage career retention may be students (13.0 per cent) who are still uncertain about the future: they did not yet have a specific idea for the period after obtaining the qualification, at the time of the survey.
- About 41.0 per cent of the responding graduates did not have a specific job offer at the time of the survey. Direct, personal contacts play a key role search for a new job according to the results of the survey.
- According to the results of the survey, post-graduate employment is expected to expand the supply of the local labour market, as most students with a concrete job offer plan to work in or near their place of habitation.
- Students' salary expectations are related to the field they studied and their level of education. According to specialization, the wage demand of students in the agricultural engineering and forestry sector is the highest, and according to the level of education, the wage demand of those who obtain a technical qualification is the highest. In connection to the future workplace, the students consider the good community and the calm, pleasant work environment to be extremely important, in addition to the right income.

MUNKAERŐPIACI FOLYAMATOK AZ ÉLELMISZER- GAZDASÁGBAN

Bevezetés

A hazai munkaerőpiac évek óta tartó jellegzetessége, hogy a munkaerőhiány miatt a munkaerő-kereslet és -kínálat egyensúlya a kereslet irányába tolódik. A munkaerőhiány változó mértékben érinti a nemzetgazdasági ágazatokat, így a gazdasági szereplők is eltérő alkalmazkodási stratégiákat követnek a kereslet és kínálat egyensúlyának helyreállítása érdekében. A mezőgazdasági és élelmiszeripari szektorokat különösen érzékenyen érinti a munkaerőhiány, elsősorban a szezonális foglalkoztatás, a szakképzettség alacsony foka és az egyéb szektorok elszívó hatása miatt. Ugyanakkor mind az agrár-, mind az élelmiszeripari szereplők számára is széles mozgástér áll rendelkezésre a foglalkoztatási nehézségek kezelésére. Az Agrárközgazdasági Intézet kiemelt tématerületként foglalkozik a hazai agrár- és élelmiszeripari foglalkoztatással. Feladatai közé tartozik többek között a munkaerőpiac jellegzetességeinek feltárása, a tendenciák nyomon követése, valamint hatásvizsgálatok készítése (Hamza *et al.*, 2016; Hamza *et al.*, 2018; Rácz *et al.*, 2018; Hamza *et al.*, 2019).

A hazai munkaerőpiacot érintően számos rendszeresen ismétlődő felmérés és adatközlés létezik, ezek mintavételi háttérük, változókészletük miatt csak korlátozottan teszik lehetővé az élelmiszer-gazdaság humánerőforrás-háttérének, foglalkoztatási sajátosságainak részletes vizsgálatát, valamint a várható munkaerőpiaci folyamatokról képet adó rövid és hosszú távú prognózisok elkészítését. Ezt a hiányt igyekszik pótolni az Agrárközgazdasági Intézet a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával együttműködésben, az Agrárminisztérium támogatásával elvégzett agrár-munkaerőpiaci felmérések segítségével. E felmérések alapvető célja, hogy empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtsanak a magyar élelmiszer-gazdasági vállalkozások foglalkoztatási jellemzőiről, munkaerő-keresletéről, alkalmazotti körének szociodemográfiai jellemzőiről, a megfelelő humánerőforrás-háttér megteremtését célzó vállalati stratégiákról, valamint az azokat befolyásoló gazdasági, társadalmi tényezőkről, mindezek alapján pedig javaslatokat fogalmazzanak meg a kihívásokra hatékonyan reagáló, keresletorientált szakképzési és felnőttképzési rendszer fejlesztési irányaira.

A 2016-os felmérés eredményeiről az Agrárgazdasági Információk sorozatban adtunk számot (Hamza *et al.*, 2018), jelen elemzés alapját a 2018-as és 2019-es felmérések képezik. A felmérések mintavételének sajátossága, hogy más munkaerőpiaci felmérésekkel szemben a mintába a mezőgazdasági tevékenységet önfoglalkoztatóként végző gazdaságok, vállalkozások is beke-
rültek, figyelembe véve az ágazat üzem szerkezeti sajátosságait.

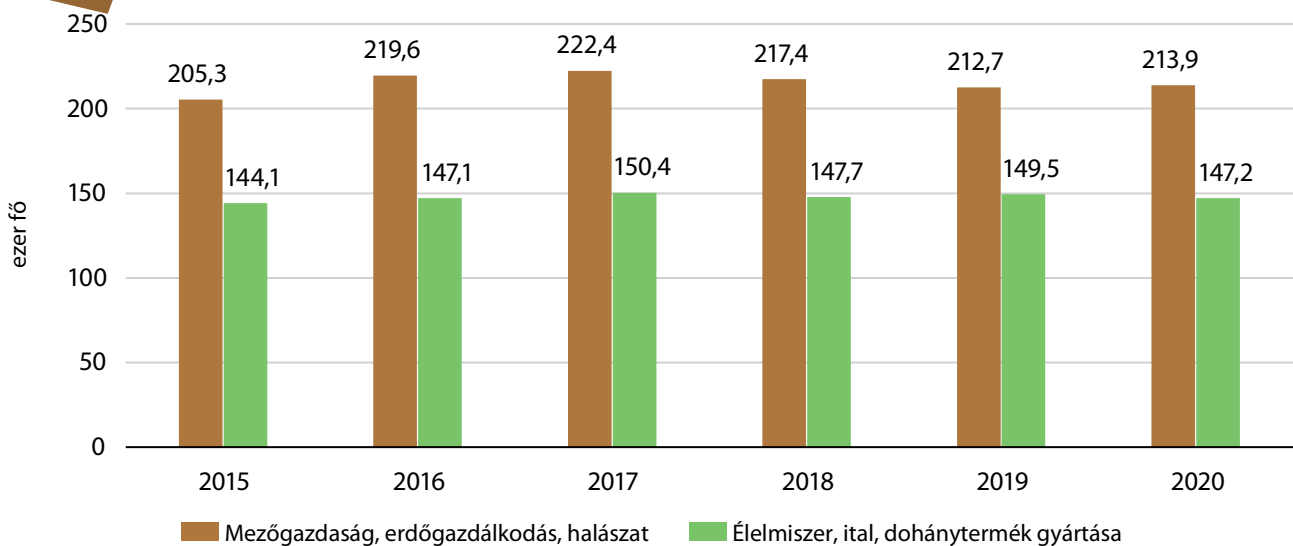
A személyes megkérdezésen alapuló kérdőíves adatfelvétel lebonyolítását, valamint az adatok rögzítését a 2018-as felmérésnél a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei referensei, a 2019. őszi felmérésnél pedig a Tesztüzemi Információs Rendszerbe bevont könyvelőirodák munkatársai végezték. Az adatok tisztítását, feldolgozását és elemzését az Agrárközgazdasági Intézet munkatársai végezték el.

Foglalkoztatás

Magyarországon a mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszáma 2017 és 2019 között (összhangban a jelentős munkaerőhiánnyal és az üzem szerkezet folyamatos átalakulásával) csökkent, azonban 2019 és 2020 között mérsékelt növekedés volt megfigyelhető. Összességében 2020-ban 4,1 százalékkal volt több foglalkoztatott a mezőgazdaságban, mint 2015-ben. A mezőgazdaság részesedése a nemzetgazdaság foglalkoztatásából 4,6 százalék volt 2020-ban (1. ábra).

A mezőgazdaság részesedése a nemzetgazdaság foglalkoztatásából közel 5 százalék volt 2020-ban.

1. ábra Foglalkoztatottak száma az élelmiszer-gazdaságban 2015–2020 között

Forrás: KSH, Lakossági munkaerő-felmérés alapján AKI

Az élelmiszeriparban foglalkoztatottak számában az elmúlt 5 évben – kisebb ingadozásokkal – mérsékelt (2,1 százalékos) növekedés figyelhető meg: 2020-ban 147 ezer fő dolgozott az ágazatban. Az élelmiszeripar részesedése a nemzetgazdaság foglalkoztatásából 2020-ban 3,2 százalék volt, amely megegyezik a 2019. évi aránnyal és 0,1 százalékponttal marad el a 2015. évitől.

Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint az élelmiszeriparban 2020-ban az előző évekhez képest csökkent az alkalmazásban állók száma. Az ágazat kibocsátásának döntő többségét adó legalább 5 fős vállalkozások alkalmazottainak száma 2020-ban 94,5 ezer fő

volt, 3 százalékkal, 2907 fővel kevesebb, mint 2019-ben. Összességében 2015 és 2020 között 3,8 százalékkal, 3755 fővel csökkent az élelmiszeriparban alkalmazásban állók száma.

A szakágazatok közül az összes élelmiszeripari alkalmazott negyede a pékáru gyártásban, másik negyede pedig a húsfeldolgozásban dolgozott 2020-ban. 2015 és 2020 között a takarmánygyártásban és a malomipari termékgyártásban növekedett jelentősebben az alkalmazotti létszám, míg a többi alágazatban az egyéb élelmiszergyártás kivételével stagnált, illetve mérsékelten csökkent a létszám (1. táblázat).

1. táblázat: **Alkalmazásban állók létszáma az élelmiszeriparban szakágazatok szerint 2015–2020 között**

Fontosabb szakágazatok	Alkalmazásban állók száma, fő						Változás, % 2015=100%
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015–2020
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	23 811	24 336	23 589	24 550	24 581	23 581	99,0
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	7 617	7 577	7 850	8 180	8 029	7 975	104,7
Növényi, állati olaj gyártása	995	1 024	1 032	998	1 001	988	99,3
Tejfeldolgozás	6 499	6 652	6 711	6 920	7 026	6 883	105,9
Malomipari termék, keményítő gyártása	2 283	2 127	2 163	2 683	2 767	2 798	122,6
Pékáru, tésztafélék gyártása	27 111	26 140	27 044	26 173	25 385	23 954	88,4
Egyéb élelmiszer gyártása	13 229	8 843	9 153	9 863	10 310	9 901	74,8
Takarmány gyártása	4 830	6 617	6 439	6 539	6 590	6 804	140,9
Italgyártás	10 467	9 975	9 921	10 080	10 326	10 125	96,7
Dohánytermék gyártása	1 326	1 306	1 430	1 585	1 300	1 410	106,3
Élelmiszeripar összesen	98 225	94 627	95 338	97 618	97 377	94 470	96,2

Forrás: KSH alapján AKI

Munkaerő-felhasználás

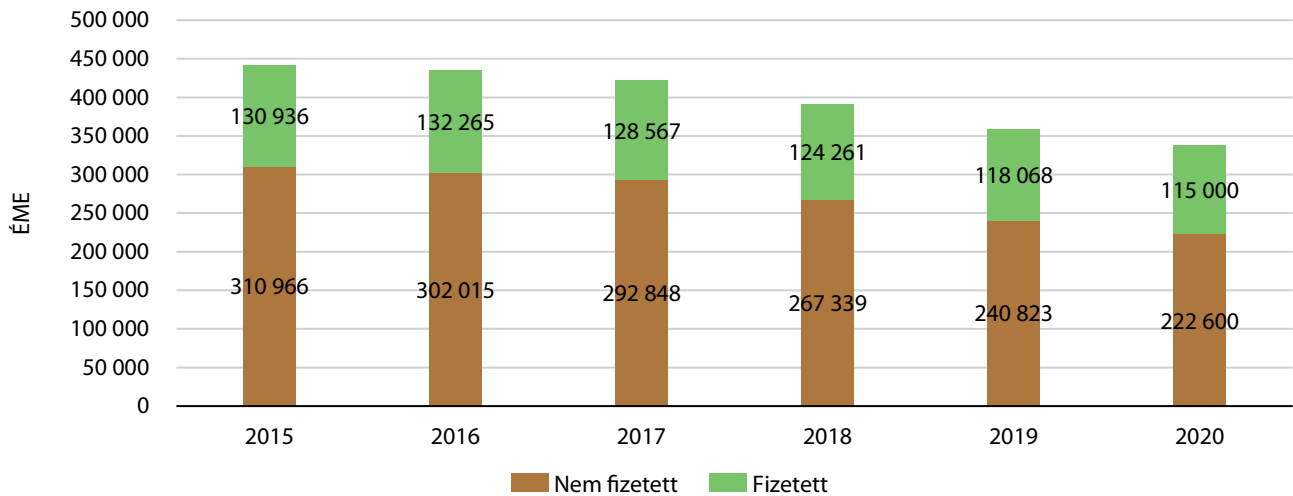
A mezőgazdaságban jelentős az idény-, illetve a főtevékenység mellett kiegészítő jelleggel végzett munka. A mezőgazdasági munkák szezonális jellege miatt különösen a márciustól szeptember végéig tartó időszakban nő meg az alkalmi foglalkoztatottak száma. Emellett számításba kell venni az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett, nem fizetett munkavégzést is. Ezért az összes munkaerő-ráfordítás értéke az éves munkaerőegységgel (ÉME) fejezhető ki, amelynek értéke 2020-ban 337,6 ezer volt.

A mezőgazdasági munkaerő-felhasználás 2015–2020 között összességében 24 százalékkal csökkent.

A munkaerő-felhasználás 2015 és 2020 között folyamatosan csökkent, összességében 24 százalékkal. A munkaerő-felhasználáson belül a nem fizetett, azaz a segítő családtagok munkaerő-felhasználása jelentősebben, összességében 28,5 százalékkal, míg a fizetett munkaerő-felhasználás kisebb mértékben, 12 százalékkal csökkent 2015 és 2020 között.

A mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás belső szerkezetében is változás figyelhető meg. Bár az összes munkaerő-ráfordítás több mint kétharmada (67 százaléka) az egyéni gazdaságokra jellemző nem fizetett munkaerő-felhasználás, a fizetett munkaerő-felhasználás aránya 2015 és 2020 között 30-ról 34 százalékra nőtt (2. ábra).

2. ábra A mezőgazdasági munkaerő-felhasználás 2015–2020 között, ÉME

Forrás: KSH alapján AKI

Munkaerő-felhasználás fajlagos értékei az üzemtípusokban

A teszüzemi adatgyűjtés lehetővé teszi, hogy a gazdaságok munkaerő-felhasználását tízfélé üzemtípusban vizsgáljuk. 2020-ban az üzemi munkaerő-felhasználás összességében 1,4 ÉME/üzem volt, ami megegyezik a 2019. évi értékkel (2. táblázat). Üzemtípusok szerint viszont jelentősek az eltérések: az üzemre vetített munkaerő-felhasználás a zöldség-hajtató (3,7 ÉME/üzem) és a tejelő tehenészetekben (3,4 ÉME/üzem) volt a legnagyobb, míg ennek az értéknek kevesebb mint harmadát érték el a szántóföldi növénytermesztő, a vegyes, illetve a húsmarha- és juhtenyésztő gazdaságok, ahol az üzemi munkaerő-felhasználás átlagosan 1 ÉME körül alakult. Az üzemi munkaerő-felhasználás a zöldség-hajtató gazdaságokban nőtt a legnagyobb mértékben 2019–2020 között (56 százalékkal), de a baromfitartó üzemekben is 19 százalékos, a vegyes gazdaságokban pedig 11 százalékos volt a növekedés. Ezzel szemben a sertéstartó üzemek fajlagos munkaerő-felhasználása 21 százalékkal csökkent az előző évhez viszonyítva, ami összefüggésben áll azzal, hogy a 2020-as Agrárcenzus gazdaságküszöb-változása miatti új súlyozás bevezetésével mintegy 27 százalékkal növekedett a sertéstartó gazdaságszám a teszüzemi adatgyűjtésben.

Az egy üzemre jutó munkaerő-felhasználás a zöldség-hajtató és tejtermelő üzemekben a legnagyobb.

A használt mezőgazdasági területre vetített munkaerő-felhasználás 0,03 ÉME/ha, amely érték nem változott 2015 óta. Területegységre vetítve 2020-ban a hajtató zöldségtermesztő gazdaságok használták a legtöbb munkaerőt (3,80 ÉME/ha), míg a szántóföldi növénytermesztő vagy a legeltetési állattartó üzemekben ennek töredéke volt a munkaerő-felhasználás (0,02 ÉME/ha).

Az állattartó üzemekben számosállatra vetítve a leginkább munkaintenzív üzemtípusok a vegyes gazdaságok után a baromfitartók voltak, ahol száz számosállatra 5,22 ÉME jutott, szemben a legeltetési állattartó gazdaságokkal, ahol 2,98, vagy a sertéstartó üzemekkel, ahol csupán 1,79 ÉME jutott 100 állategységre.

Az előállított standard termelési értékre jutó munkaerő-felhasználás tekintetében elmondható, hogy a legnagyobb munkaerőigénye a szőlőtermelő és a zöldség-hajtató gazdaságoknak volt 2020-ban. Egységnyi standard termelési érték előállításához egy szőlészetnek átlagosan hétszer-kilencszer több munkaerő-ráfordításra volt szüksége, mint egy szakosodott baromfi- vagy sertéstartónak. A szántóföldi növénytermesztő üzemek munkaerő-felhasználásával összehasonlítva pedig átlagosan négy és félszeres volt a különbség.

2. táblázat: A munkaerő-felhasználás fajlagos mutatói üzemtípusok szerint, 2020

Üzemtípus	Egy üzemre	Egy hektárra	jutó ÉME	
			Száz állategységre	Mrd Ft STÉ-re
Baromfitartók	1,69	0,45	5,22	37,29
Gyümölcsstermesztők	1,31	0,12		155,39
Húsmarha- és juhtartók	1,21	0,02	2,98	102,90
Szántóföldi növénytermesztők	0,93	0,02		60,10
Sertéstartók	2,90	0,08	1,79	30,40
Szőlőtermesztők	2,04	0,18		273,80
Tejelő tehenészetek	3,45	0,05	4,39	64,92
Vegyes gazdaságok	1,13	0,06	8,39	86,91
Zöldségajátató gazdaságok	3,74	3,80		199,38
Szabadföldi zöldségtermesztők	2,28	0,13		89,23
Összes üzem	1,36	0,03		71,54

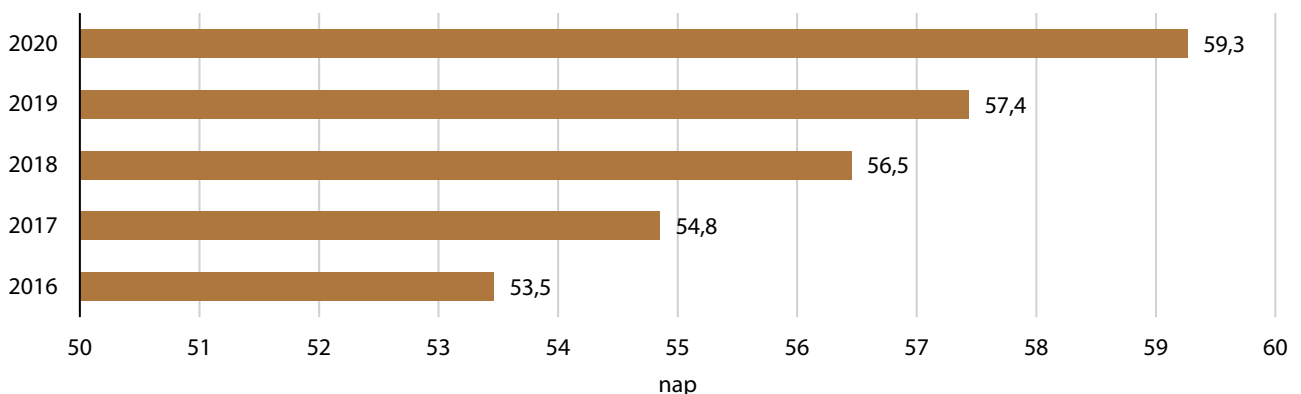
Forrás: Tesztüzemi adatok alapján készült az AKI Tesztüzemi Információs Osztályán

Az időszi munkaerő-felhasználás az üzemtípusokban

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal adatai alapján 2020-ban a mezőgazdasági idénymunkában dolgozók átlagos állományi létszáma 45,2 ezer fő volt, akik összességében 2 678 820 millió napot dolgoztak². A mezőgazdasági idénymunkások száma 2019 hasonló időszakához képest 3,3 százalékkal csökkent, a 2016–2020³ közötti időszakot tekintve pedig közel 24 százalékos volt a csökkenés. A mezőgazdasági idénymunkában ledolgozott napok számában nem mutatkozott csökkenés az előző évhez képest, így egy fő 2020-ban átlagosan 59 napot dolgozott mezőgazdasági idénymunkában, ami 6 nappal több, mint 2016-ban volt (3. ábra).

A mezőgazdasági idénymunkások száma 2016–2020 között 24 százalékkal csökkent, a ledolgozott munkanapok száma viszont nem változott.

3. ábra A mezőgazdasági idénymunkában az egy főre jutó ledolgozott napok száma 2016–2020 között

Megjegyzés: Adott év május–október között az egyszerűsített foglalkoztatás keretében mezőgazdasági idénymunkában dolgozók átlagos érintett létszáma és a ledolgozott embernapok száma alapján kalkulált érték.

Forrás: BM-adatok alapján AKI

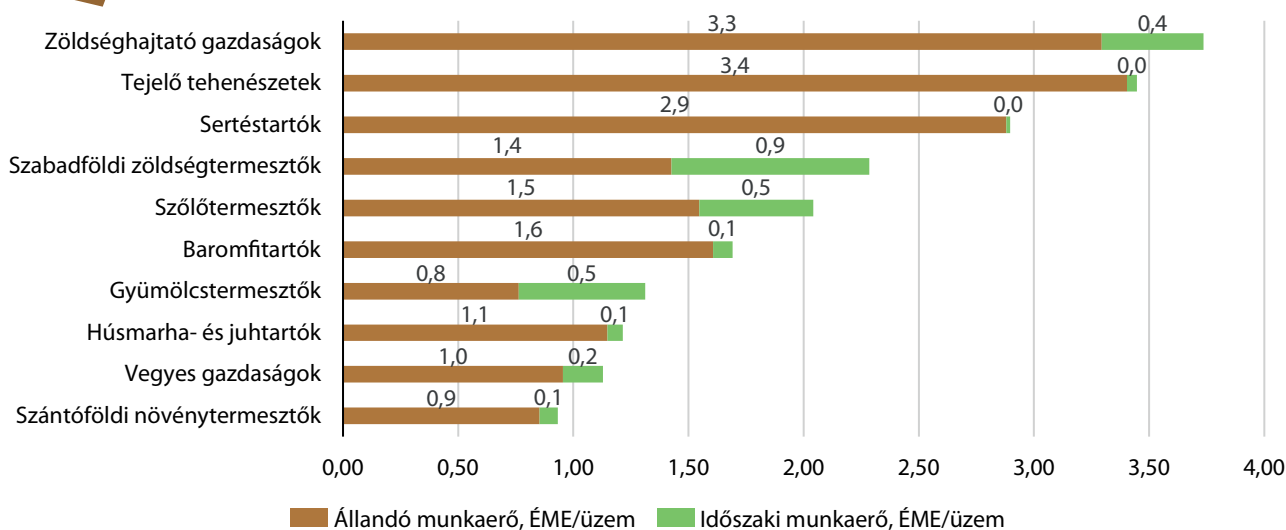
Üzemtípusok szerint a szabadföldi zöldségtermesztő üzemekben érte el a legmagasabb értéket az idénymunkaerő felhasználása (0,9 ÉME/üzem). A teljes munkaerő-felhasználáson belül a gyümölcsstermesztő üzemekben volt a legnagyobb az időszi munkaerő-felhasználás aránya, ahol az összes üzemi munkaerő-felhasználás közel felét tette ki (42 százalék), de a szabadföldi

² https://kozfoglalkoztatasi.kormany.hu/download/e/8c/c2000/EFO%20Jelent%C3%A9s_2021_%C3%A9vi%20ig%C3%A9nyek.pdf

³ A hivatkozott jelentésekben közölt adatok korábbi, 2015-ös évhez való viszonyítást nem tesznek lehetővé.

zöldségtermesztők esetében is elérte a 38 százalékot. Arányaiban legkevesebb idénymunka-igénye a sertéstartó és a tejtermelő gazdaságoknak volt 2020-ban (4. ábra).

4. ábra Az egy üzemre jutó munkaerő-felhasználás az egyes üzemtípusokban 2020-ban

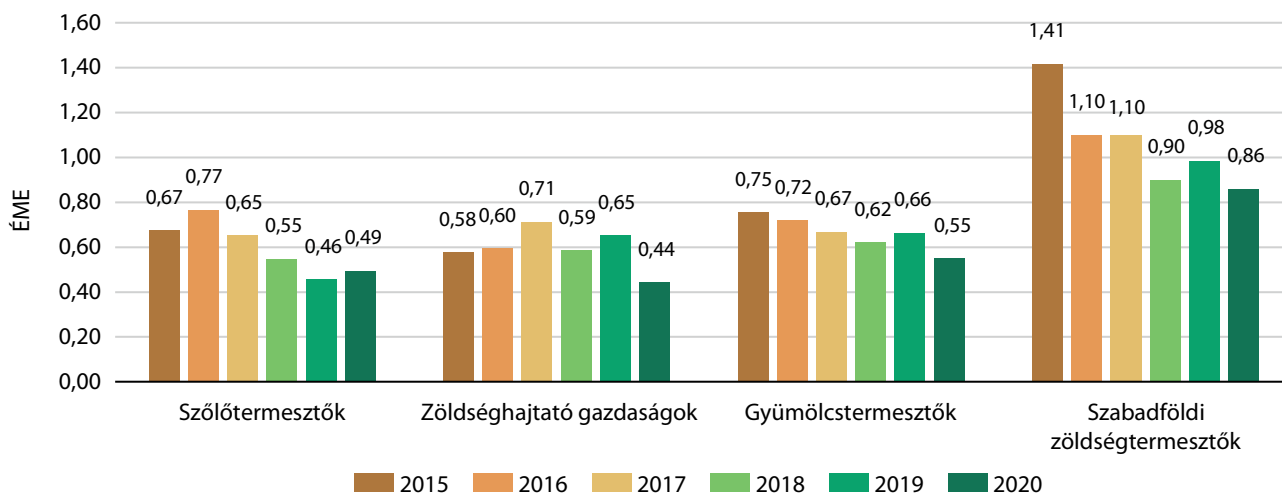
Megjegyzés: Az állandó munkaerő-felhasználásba beletartozik a családi nem fizetett munkaerő, míg az időszaki munkaerő-felhasználás a családi munkaerőt nem tartalmazza, csak a fizetett időszaki munkaerőt.

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján AKI

A kézimunka-erőt kiváltó technológiák töretlen térnyerésével összefüggésben, hosszabb időtávban vizsgálva az idénymunkaerőt leginkább hasznosító kertészeti ágazatokat, az időszaki munkaerő-felhasználás tendenciózus csökkenése figyelhető meg (5. ábra). A 2019. évhez viszonyítva a szőlőtermelő üzemek kivételével minden ágazatban jelentősebb csökkenés tapasztalható. A legnagyobb, mintegy 32 százalékos csökkenés a zöldségajátatásban figyelhető meg.

Az idénymunkaerő-felhasználás az elmúlt 5 évben a kertészeti ágazatok közül a zöldségajátatásban csökkent a leginkább.

5. ábra Az idénymunkaerő felhasználásának változása a kertészeti üzemekben 2015–2020 között

Forrás: Tesztüzemi adatok alapján AKI

AZ AMB 2018 ÉS A TESZTÜZEMI MUNKAERŐPIACI FELMÉRÉS (2019) EREDMÉNYEI

A fejezetben az AKI 2018 és 2019 őszén összességében mintegy 1700 üzemben lefolytatott munkaerőpiaci témájú kérdőíves felméréseinek eredményeit ismertetjük.

A válaszadó üzemvezetők és a felmért gazdaságok jellemzői

A 2018-as AMB-felmérésben szereplő 1396 üzem 70 százalékát, míg a tesztüzemek körében a felmért és azonosított gazdaságok 82 százalékát irányítja férfi. A 2018-as felmérésben szereplő válaszadók átlagéletkora 54 év, míg a tesztüzemi gazdálkodóké 58 év. A felmérésben részt vevő üzemvezetők iskolai végzettség szerinti összetétele az alapsokasághoz képest kedvezőnek mondható, 27 százalékot tesznek ki a főiskolát vagy egyetemet végzett üzemvezetők és a válaszadók további egyharmada érettségivel rendelkezik. Ez az összetétel elsősorban azzal magyarázható, hogy a mintába a mezőgazdasági, élelmiszeripari tevékenységet legalább önfoglalkoztatóként folytató, illetve néhány fős alkalmazotti körrel rendelkező gazdaságok/vállalkozások is bekerülhettek. A tesztüzemi válaszadók iskolai végzettség szerinti összetétele még kedvezőbb, hiszen ebbe a mintába kifejezetten a nagyobb, ártermelő gazdaságok kerültek be. A válaszadó tesztüzemi vezetők döntő részben (57 százalék) középfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, és mintegy 37 százalékot tesznek ki a felsőfokú végzettséggel rendelkezők.

A 2018-as felmérésben szereplő gazdálkodók 74,7 százaléka östermelőként, 15,5 százaléka egyéni vállalkozóként vezeti gazdaságát. Az üzemek 7,2 százaléka valamilyen társas vállalkozási formában (kft., rt. vagy bt.) működik, és csak néhány olyan felmért üzem került a mintába, amelyik családi gazdasági vagy szövetkezeti formában tevékenykedik.

Az AMB 2018 felmérésben szereplő vállalkozások túlnyomó többsége foglalkoztatotti létszám és árbevétel alapján is mikrovállalkozás, 98,8 százalékuk 0–9 főt foglalkoztat. Az üzemek túlnyomó része (63,7 százalék) 5 millió forint nettó árbevétel alatti vállalkozás, míg 18,7 százalékot tesznek ki az 5–10 millió forint közötti árbevételűek. A 2019-es tesztüzemi mintában ezzel szemben a nagyobb árbevétel-kategóriába tartozó üzemek vannak többen, közöttük 37 százalékot tesznek ki az 50–100 millió forint közötti éves nettó árbevételű gazdaságok.

A 2018-as AMB-felmérésben válaszadó gazdaságok/vállalkozások tevékenységszerkezete diverz, az összevont tevékenységkódok alapján a gazdaságok több mint fele (54,3 százalék) szántóföldi növénytermesztéssel (elsősorban gabonával), 21,9 százaléka kertészeti tevékenységgel (elsősorban szőlő- és gyümölcsstermesztéssel) foglalkozott és 17,7 százalékot tettek ki az állattenyésztő üzemek, melyek közül a legtöbben szarvasmarha- és baromfityesztéssel foglalkoztak. A tesztüzemi felmérésben részt vevő közel 300 üzemnek a legnagyobb része (49 százalék) szintén szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozik, az állattenyésztő üzemek 31 százalékot, a kertészeti tevékenységet végzők 13 százalékot tesznek ki.

A felmért vállalkozások munkaerőhátterének jellemzői

A 2018-as AMB-felmérés mintájába került üzemekben a foglalkoztatottakra vonatkozó kérdést 1242 gazdálkodó válaszolta meg. Közülük 220-an alkalmaztak teljes munkaidőben foglalkoztatottat, összesen 772 főt, és 112 üzemben dolgozott még részmunkaidőben összesen 232 fő. A fizetett alkalmazottak többsége (62,7 százaléka) középfokú iskolai végzettségű, közel 20 százalékot tesznek ki a legfeljebb általános iskolai végzettségűek és 18 százalékot a diplomás dolgozók. Az alkalmazottak 11 százaléka 25 év alatti pályakezdő, míg az 55 év felettiek a felmért üzemek munkaerő-állományának közel negyedét (22,5 százalékát) adják.

A 2019-es tesztüzemi felmérésben szereplő vállalkozások többsége rendelkezett állandó foglalkoztatottal, a 292 vállalkozás közül 200-ban alkalmaztak összesen 200 főt teljes munkaidőben, míg 184 vállalkozásban 224 főt részmunkaidőben. Az alkalmazottak iskolai végzettség szerinti összetétele azonban valamivel kedvezőtlenebb, mint az AMB-felmérésben, itt is a dolgozók legnagyobb hányada (52 százaléka) középfokú végzettséggel rendelkezik, viszonylag magas, 41 százalékos az általános iskolát végzetek és csupán 7 százalék a diplomás dolgozók aránya.

A 2018-as felmérésben szereplő vállalkozásokban a munkaerő fluktuációja mérsékeltebb képet mutat az AKI által elvégzett 2016. évi felméréshez képest, a felmért vállalkozásokban dolgozó munkaerő közel tizedét érintette. A felmérést megelőző évben (2017-ben) 103 vállalkozásban – a kérdést megválaszoló üzemek 8,5 százalékában – összesen 261 főt vettek fel, ami a 2016-os felmérésben tapasztalt 42 százalékos aránynál jóval alacsonyabb (Hamza *et al.*, 2018), még akkor is, ha az említett felmérés az azt megelőző három évben, míg a 2018-as felmérés csak 2017-ben vizsgálta a munkaerő-felvételt. Munkaerő-kilépés jóval kevesebb üzemben történt, 57 vállalkozásból 154 munkavállaló lépett ki az adott évben. A mérleg tehát az adott időszakra jellemző keresleti munkaerőpiaci helyzetet igazolja: közel kétszer annyi vállalkozásban kétszer annyi munkavállaló felvétele történt, mint amennyi kilépést jeleztek.

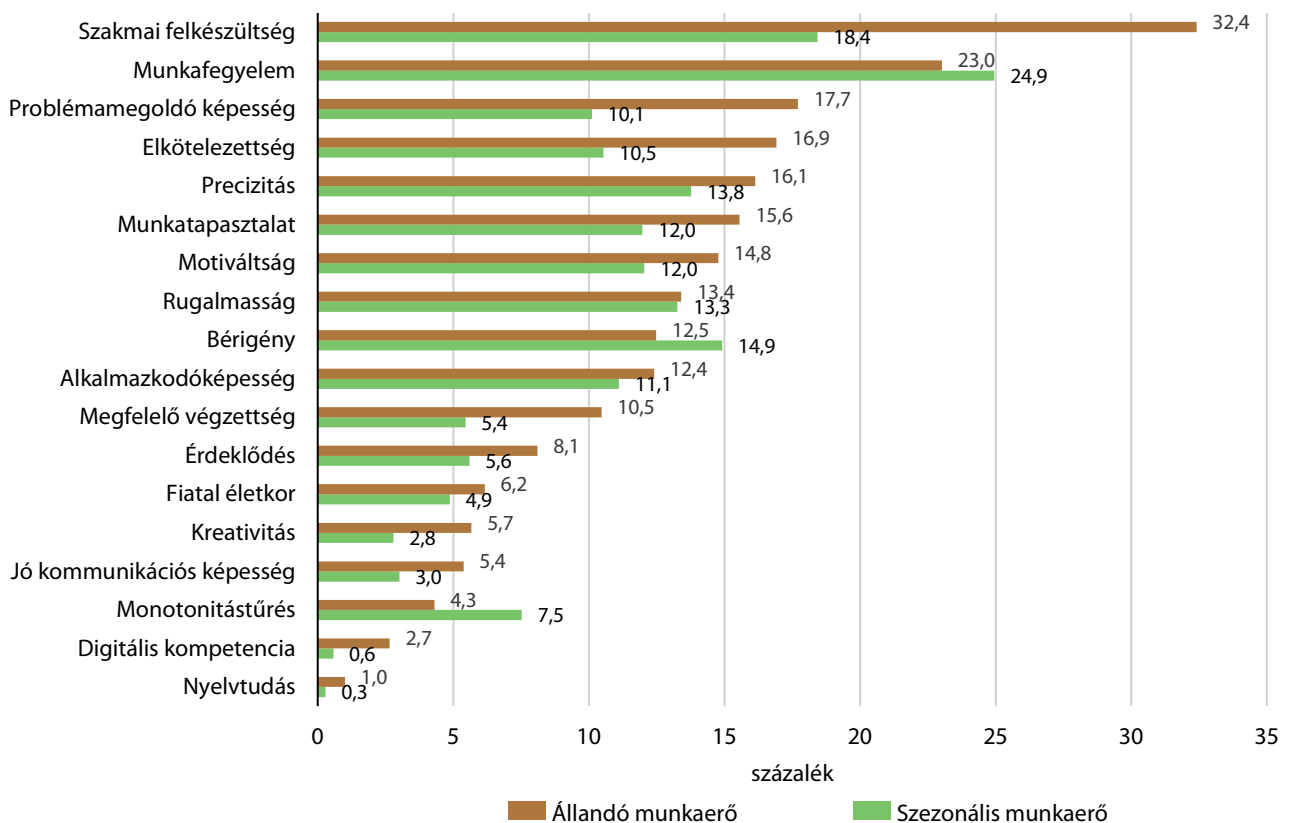
.....
A 2018-as munkaerő-
felmérés eredményei szerint
a munkaerő fluktuációja
mérséklődött.
.....

A munkaerő kiválasztása

Az üzemvezetőket arról is megkérdeztük, hogy mely szempontokat tartják fontosnak az állandó és a szezonális munkaerő felvétele során. A felsorolt szempontok közül több választ is megjelölhettek a válaszadók. A legfontosabb szempont az állandó munkaerő kiválasztása során a szakmai felkészültség volt, amelyet a legtöbben – a válaszadók harmada – megjelöltek, a második leggyakrabban említett szempont pedig a munkafegyelem. A válaszadók 15-18 százaléka még további olyan szempontokat is megjelölt, amelyek a munkavállaló belső tulajdonságaira, munkához való viszonyára utalnak, mint a problémamegoldó képesség (17,7 százalék), az elkötelezettség (16,9 százalék), a precizitás (16,1 százalék), a munkatapasztalat (15,6 százalék) és a motiváltság (14,8 százalék). A legkevesebben a nyelvtudást említették, de a digitális kompetencia meglepte sem hangsúlyos tényező a munkaerő kiválasztásakor. A válaszokból mindemellett az is kiderül, hogy a vállalkozók sokkal fontosabbnak tartják a munkatapasztalatot és hozzáállást, mint a megfelelő végzettséget vagy a fiatal életkort (6. ábra).

Az állandó munkaerő kiválasztásánál a szakmai felkészültség a legfontosabb szempont.

6. ábra A munkaerő kiválasztásánál fontosnak tartott szempontok az említések aránya szerint

Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

Az idénymunkaerő kiválasztásánál már a munkafegyelem volt az első számú szempont, amit a szakmai felkészültség követett a sorban. A szezonmunkaerő felvételénél a bérigény jóval nagyobb szerepet játszik, mint az állandó munkaerő esetében, és olyan személyes tulajdonságok is fontosak, mint a precizitás, a rugalmasság és a munkatapasztalat. Az állandó munkaerővel szemben támasztott igényektől eltérően a monotonitástűrés is fontos szempont. A szezonmunkák jellegéből adódóan a kreativitás, a digitális és a nyelvi kompetenciák értelemszerűen nem játszanak szerepet.

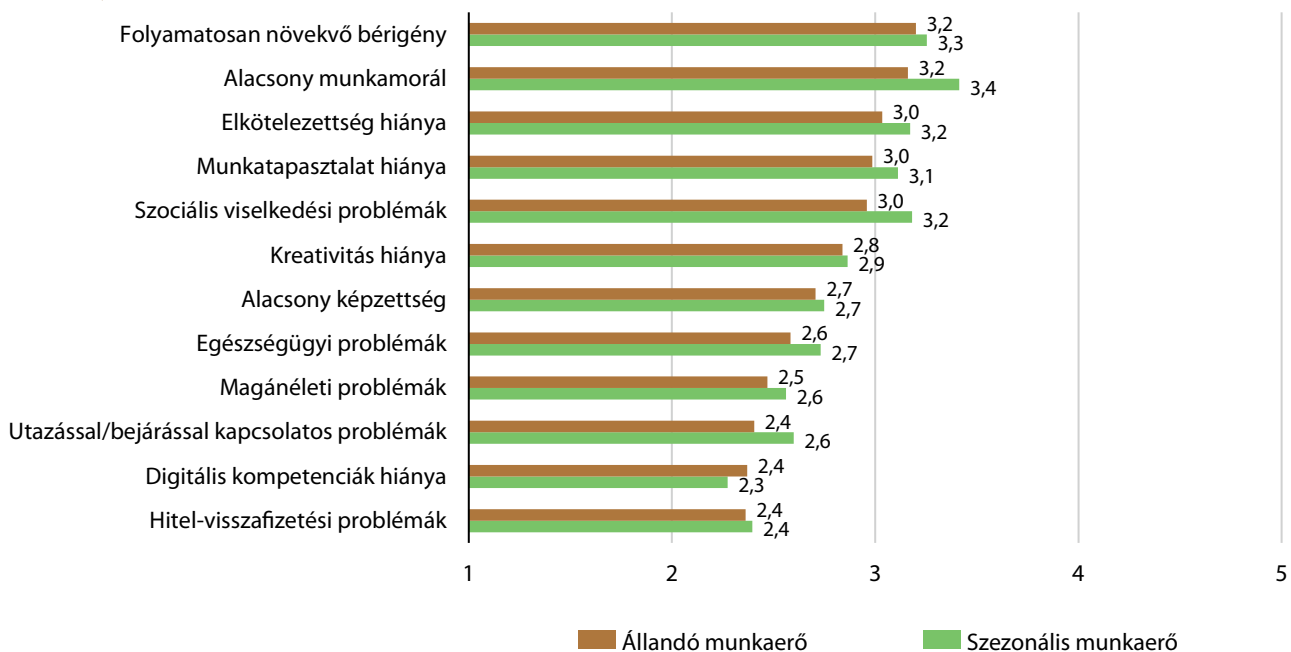
A munkaerő-utánpótlás problématerületei és lehetőségei

A munkaerő kiválasztásának szempontjai mellett annak feltárására is hangsúlyt fektettünk, hogy a jelenleg alkalmazott állandó és szezonális dolgozókkal kapcsolatban a felsorolt problémák milyen erősséggel jelentkeznek. A felsorolt problémák erősségét 1–5-ig terjedő skálán értékelték a válaszadók. Az átlagértékeket vizsgálva egyrészt megállapítható, hogy a szezonális munkaerővel kapcsolatban az állandó alkalmazottakkal összehasonlítva minden felsorolt problémát súlyosabbnak ítélték a válaszadók, másrészt öröndetes, hogy csak kevés olyan tényező van, amelyet a közepesnél súlyosabb problémaként értékelték, és egyik esetében sem érte el az átlagérték a 3,5-ös értéket.

Az alkalmazott állandó munkaerő kapcsán a válaszadó üzemek számára elsősorban a folyamatosan növekvő bérigény, a munkavállalók hozzáállása (elkötelezettsége, munkamorálja, szociális viselkedése), valamint a munkatapasztalat hiánya okoz nehézséget (7. ábra). E problémák megelőzték az alkalmazottak képzettségével, speciális kompetenciáival kapcsolatban felmerülő nehézségeket. A szezonális dolgozókkal kapcsolatban az alacsony munkamorál jelentette a legnagyobb nehézséget (átlagérték: 3,4), megelőzve a folyamatosan növekvő bérigényt (3,3). Harmadik helyen említették a válaszadók a szociális viselkedési problémákat (3,2), melyet az elkötelezettség és a munkatapasztalat hiánya követett.

Az állandó munkaerő kapcsán a legnagyobb nehézséget a folyamatosan növekvő bérigény és a munkavállalók hozzáállása jelenti az agrármunkaadók számára.

7. ábra Munkaerővel kapcsolatos problémák (1 = egyáltalán nem okoz problémát; 5 = nagy problémát jelent)

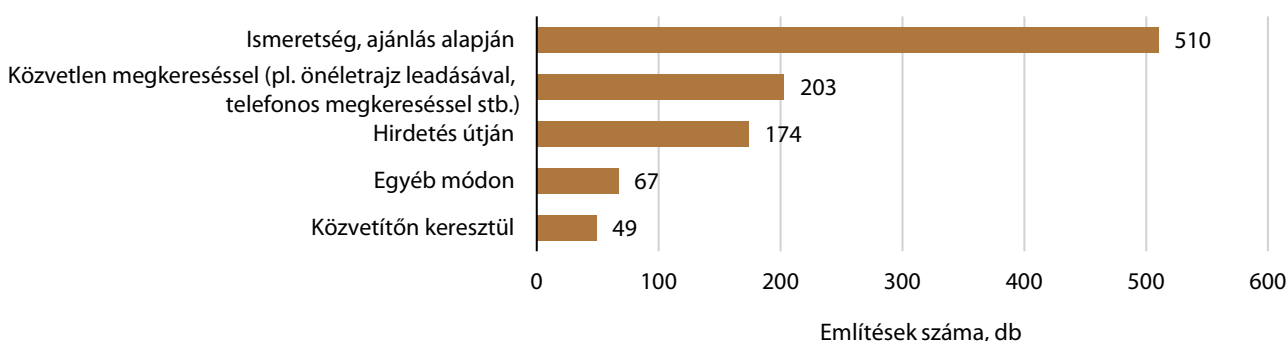
Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

A tesztüzemi felmérésben is feltettük ezt a kérdést hasonló tartalommal, és az eredmény mind a sorrend, mind az adott átlagértékek tekintetében egybevág a nagymintás felmérés eredményeivel.

Az agrárvállalkozásokba döntő részt ismertség és ajánlás alapján vesznek fel új munkaerőt.

A vállalkozások túlnyomó részében (a válaszadók 40 százalékában) ismertség, illetve ajánlás útján keresnek új munkaerőt. A második leggyakoribb mód a közvetlen megkeresés, de nem sokkal kevesebben jelölték meg a hirdetés útján való munkaerő-toborzást. A közvetítőkön keresztül történő munkaerő-keresés csak kevés vállalkozásban jellemző (8. ábra). A 2019-es teszüzemi felmérésben is feltettük ezt a kérdést, némileg eltérő tartalommal. A válaszok összecsengenek a 2018-as felmérésben tapasztaltakkal. A teszüzemi gazdálkodók többsége (75 százaléka) szintén ismerős vagy ajánlás útján keres új munkaerőt vállalkozásába, a válaszadók mintegy 39 százaléka pedig hirdetés útján toborozza dolgozóit. A teszüzemi gazdálkodók 14 százaléka munkaügyi központon, 7 százalékuk közvetítőkön keresztül (is) próbál munkaerőt felvenni.

8. ábra Az új munkaerő keresésének módja a felmért vállalkozásokban (N = 1003)

Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

A vállalkozások vezetőit megkérdeztük a duális képzésben való szerepvállalásukról is, azaz hogy fogadtak-e a felmérést megelőző években gyakornokokat, tanulói vagy hallgatói szerződés keretében diákokat, hallgatókat. A válaszadó gazdálkodók közül csupán ketten fogadtak hallgatói szerződés keretében egyetemistákat, középiskolai tanulókat is csupán 12, illetve a 2017/2018-as tanévben 16 vállalkozás fogadott. A részt vevő tanulók száma a 2015/2016-os tanévben 36, majd a rákövetkező évben 29, a 2017/2018-as tanévben pedig 37 fő volt. Szakmai gyakorlatra mindössze 24 gazdaságban fogadtak diákokat, akiknek létszáma a 2017/2018-as tanévben volt a legmagasabb, 72 fő (3. táblázat). A legtöbbben egy diákot fogadtak, ugyanakkor volt olyan vállalkozás, ahol 22 gyakornok dolgozott ebben az évben. Jellemzően a nagyobb méretű vállalkozások fogadnak gyakornokokat, többségük egyéni vállalkozó vagy kft., illetve bt. gazdasági formában működik.

3. táblázat: A felmérésben szereplő vállalkozások duális képzésben való részvétele 2016–2018 között

Megnevezés	darab		
	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Szakmai gyakorlatra tanulót/hallgatót fogadó vállalkozások száma	24	23	24
Szakmai gyakorlaton részt vevő tanulók/hallgatók száma	53	46	72
Tanulószerződéssel tanulót fogadó vállalkozások száma	12	12	16
Tanulószerződéses diákok száma	36	29	37

A vállalkozások egyelőre nem használják ki a duális képzésben rejlő lehetőségeket a munkaerő utánpótlásának megoldására.

Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

A teszüzemi adatszolgáltatók közül csupán öten fogadtak tanulószerződéssel és ketten hallgatói szerződéssel diákokat gyakorlati képzés keretében.

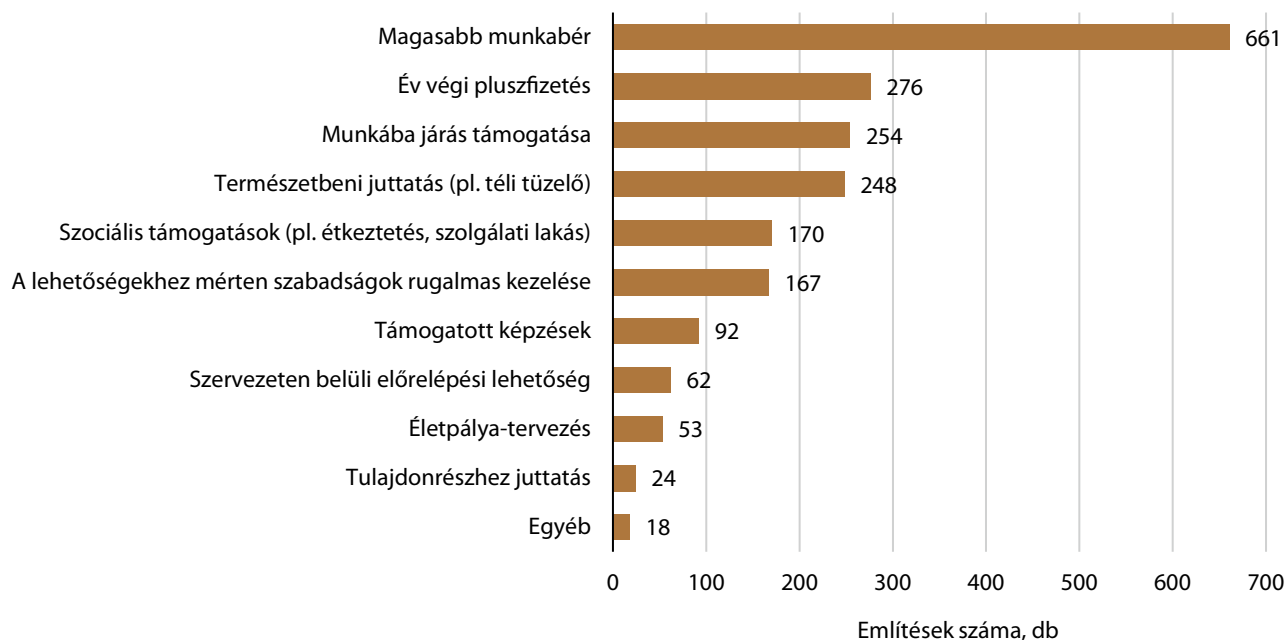
A munkaerő-ösztönzés eszközei

A kérdőíves felmérés során hangsúlyt fektettünk a megfelelő munkaerő megteremtését és megtartását célzó üzemszintű stratégiák feltárására is. Ennek érdekében üzemszinten mértük fel a meglévő munkaerő ösztönzését elősegítő, már jelenleg is alkalmazott eszközöket. A gazdálkodóktól egyrészt azt kérdeztük, hogy a felsorolt ösztönzők közül mit tartanak hatékonynak a munkaerő megtartása szempontjából, majd arra is rákérdeztünk, hogy milyen ösztönzők alkalmazását tartják elképzelhetőnek a közeljövőben a munkaerő megtartása érdekében.

A gazdálkodók a munkaerő megtartására a leginkább hatékony ösztönzőnek a magasabb munkabért tartják, a válaszadó gazdaságok mintegy fele gondolja ezt. A pénzbeli ösztönzés másik formáját, az év végi jutalom fizetését a válaszadók 20 százaléka tartja hatékony eszköznek. A gazdálkodók 18 százaléka jelölte meg a munkába járás támogatásán, valamint a természetbeni juttatásokon keresztül történő motiválást mint hatékony formát (9. ábra). A szervezeten belüli előrelépési lehetőséget, az életpálya-tervezést vagy a tulajdonrészhez juttatást kevesen tartják hatékony ösztönzési formának, és a képzések támogatását is csak a válaszadók mintegy 7 százaléka jelölte meg.

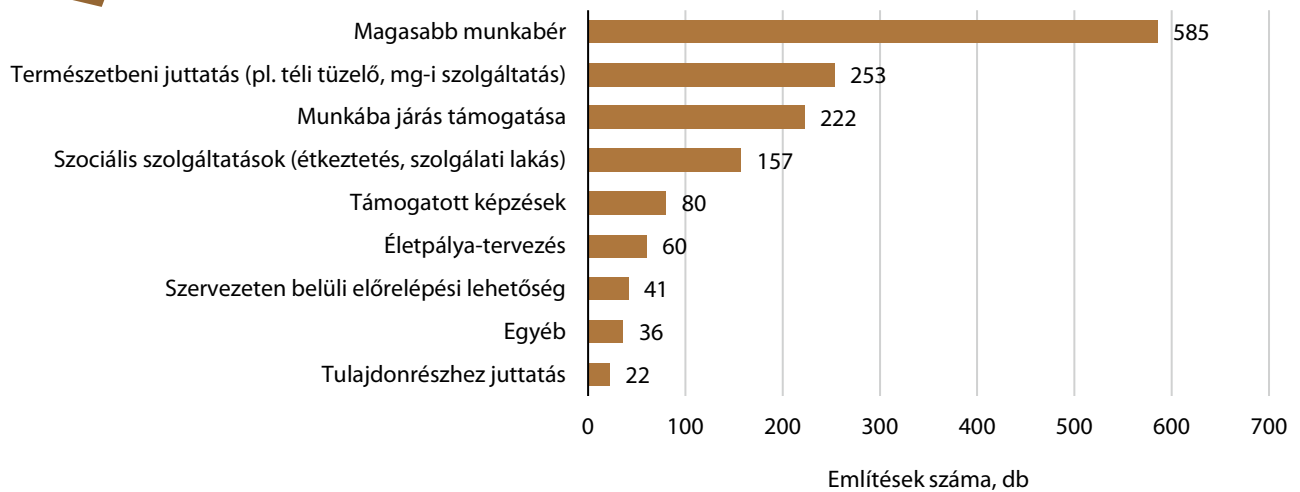
Az agrármunkáltatók többsége pénzügyi ösztönzéssel igyekszik alkalmazottait megtartani.

9. ábra A munkaerő megtartását célzó, már jelenleg is alkalmazott ösztönzési eszközök (N = 1395)

Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

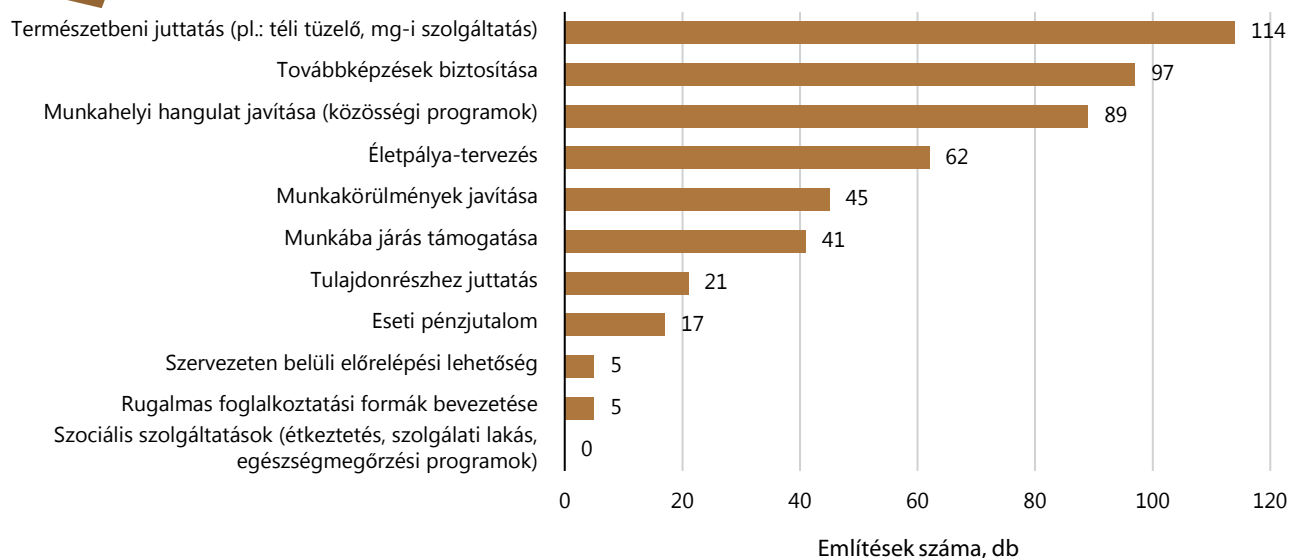
Arra a kérdésre, hogy a saját üzemükben milyen ösztönzők bevezetését tartják a jövőben elképzelhetőnek, a legtöbben (42 százalék) a munkabér növelését jelölték meg. Második helyen szerepelt a természetbeni juttatás, ezt követte a munkába járás támogatása. Szociális juttatásokkal a felmért vállalkozások 11 százalékában ösztönöznék a munkaerőt (10. ábra).

10. ábra A munkaerő megtartását célzó, bevezetni tervezett ösztönzési eszközök (N = 1395)

Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

A teszüzemi adatszolgáltatók körében más formában és válaszlehetőségekkel tettük fel a munkaerő ösztönzésére vonatkozó kérdést. A válaszadóktól azt kérdeztük, hogy a felsorolt ösztönzők közül melyiket alkalmazzák vállalkozásukban a munkaerő megtartása céljából. A magasabb munkabér nem szerepelt a válaszlehetőségek között, azonban az eseti pénzjutalom igen, azonban ezt a válaszlehetőséget csupán a válaszadók 5,8 százaléka jelölte meg. Legtöbben a természetbeni juttatásokkal motiválják a munkaerőt és sokan (39 százalék) biztosítanak továbbképzéseket dolgozóik számára. A harmadik leggyakoribb jelölést a munkahelyi hangulat javítása kapta, és életpálya-tervezést is viszonylag sokan alkalmaznak (11. ábra).

A nagyobb vállalkozások a munkaerő megtartását a magasabb munkabérrel, míg a kisebb üzemek természetbeni juttatásokkal tudják elérni.

11. ábra A munkaerő megtartására alkalmazott ösztönzők (N = 292)

Forrás: AKI-felmérés, 2019

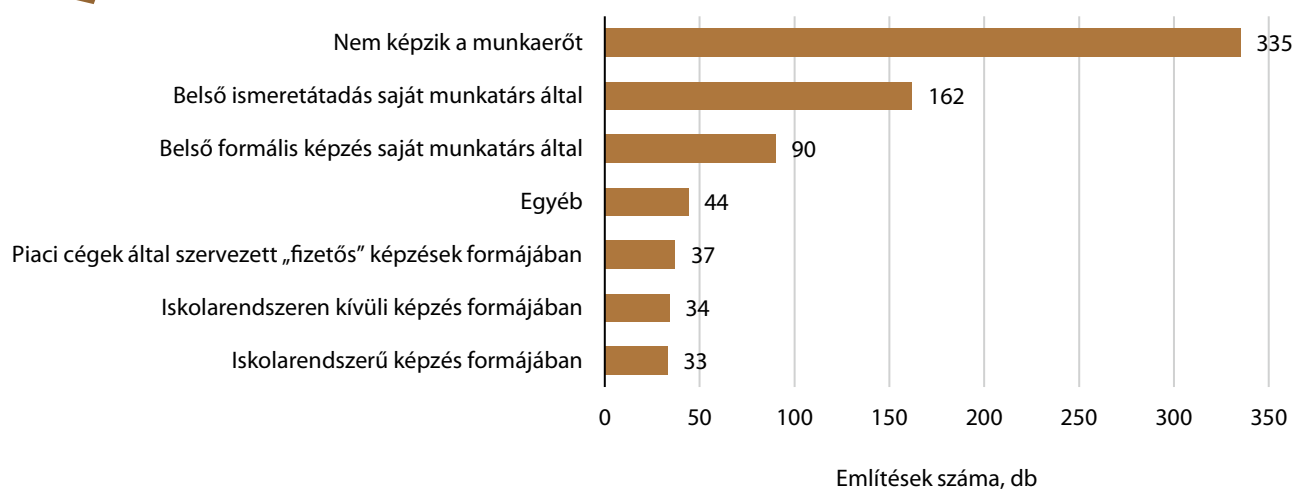
Látható, hogy a két felmérés között eltérés van a munkaerő-ösztönzési stratégiák alkalmazásában. Az eltérés hátterében vélhetően az eltérő minta áll, hiszen az AMB-felmérésben szereplő gazdálkodók túlnyomó része (64 százaléka) 5 millió forint alatti árbevételű kisüzem, míg a teszüzemi adatszolgáltatóknak csupán 11 százaléka tartozik ebbe az árbevétel-kategóriába,

80 százalékuk 10 millió forint feletti árbevételű. A munkaerő fejlesztésének, képzésének fontossága az üzemmérettel párhuzamosan nő a gazdálkodói munkaerő-menedzsmentben.

Az AMB 2018-as felmérésében a munkaerő képzésének módját feltáró kérdést közel 600-an válaszolták meg. A kérdésben releváns válaszadók 43 százaléka valamilyen formában képezi dolgozóit. Legtöbbben a belső, saját munkatárs által nyújtott informális ismeretátadást, illetve formális képzést jelölték meg, egyéb típusú, például piaci cégek, inputanyaggyártók által szervezett vagy iskolarendszeren kívüli képzésekre a gazdálkodók mintegy 6-6 százaléka küldi dolgozóit (12. ábra). A preferált képzési formákat illetően a 2019-es teszüzemi felmérés eredményei gyakorlatilag megegyeznek az AMB 2018-as felmérésével.

A felmért
agrárüzemek
43 százalékában képezik
a munkaerőt.

12. ábra A munkaerő képzésének módja a felmért vállalkozásokban (N = 593)

Forrás: AMB 2018 felmérés, AKI

AZ AGRÁRMUNKAERŐ- KERESLET JELLEMZŐI

A megyei szinten felmerülő, mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmák iránti potenciális keresletről egyrészt az ágazatban működő vállalkozások számából következtethetünk, másrészt a vállalkozásokban felmerülő tartósan betöltetlen üres álláshelyekből. A működő vállalkozások számát megyei részletezettséggel a KSH tájékoztatási adatbázisa alapján mutatjuk be. Azok a vállalkozások számítanak működőnek, amelyek az adott évben (2019) a vonatkozási időszak során bármikor árbevéttel vagy foglalkoztatottal rendelkeznek. Az élelmiszeriparon belül a két legnagyobb foglalkoztató szakágazatban, a húsfeldolgozásban és a pékárugyártásban működő vállalkozások számát külön is bemutatjuk.

A vállalkozások által megjelölt mezőgazdasági és élelmiszeripari munkaköröket, szakmákat, amelyekben a munkaerő-felvétel, -toborzás a legnagyobb gondot okozza, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) támogatásával az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) által elvégzett Agrár-munkaerőpiaci Barométer felmérés (AMB 2018), valamint a Pénzügyminisztérium által működtetett Magyar Munkaerőpiaci Prognózis (MMPP) 2019. évi felmérésének eredményei alapján mutatjuk be megyénként.

A 2018 őszi végzett Agrár-munkaerőpiaci Barométer felmérésben 1396 legalább egy főt foglalkoztató mezőgazdasági főtevékenységet folytató vállalkozás vezetőjét kérdeztük arról, hogy melyek azok a hiányszakmák, amelyek esetében a legnagyobb gondot okozza a munkaerőhiány. A felmérésben szereplő gazdálkodók 40 százaléka (550 válaszadó) jelezte, hogy munkaerőhiánnyal szembesül. A felmérés eredményei szerint a vizsgált vállalkozásokban a mezőgazdasági gépkezelők, karbantartók, az állatgondozók, valamint az egyszerű mezőgazdasági foglalkozásúak iránt mutatkozott a legjelentősebb kereslet.

A felmérésből származó, hiányszakmákra vonatkozó információkat a Pénzügyminisztérium és az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) 2019-es, 6757 vállalkozásra vonatkozó felmérése egészíti ki. A felmérésben az üzemvezetők arról nyilatkoztak, hogy melyek a legfontosabb tartósan betöltetlen munkakörök. A legnagyobb számban

A felmért gazdálkodók
40 százaléka
munkaerőhiánnyal
szembesül.

megjelölt élelmiszer-gazdasági foglalkozások a húsfeldolgozó, a pék, az állatgondozó, az egyszerű mezőgazdasági foglalkozású, a gépkarbantartó és gépkezelői munkák. A két felmérés eredményei összecsengenek a hiányszakmák tekintetében, ezért a megyei szintű munkaerő-kereslet bemutatásánál a felmérések adatait összesítettük, az elemzésbe pedig csak a szakképesítést igénylő munkaköröket vontuk be. Tekintve, hogy a felméréseknél nem alkalmaztunk súlyozást, az alacsony mintanagyságból fakadóan a hiányszakmáknál megadott üres álláshelyek száma csak orientáló jellegű, a szakmák adott megyében való megjelenése és az említések gyakorisága utal az ágazatban tartósan fennálló munkaerő-keresletre.

Országos munkaerő-kereslet alakulása a mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzettséget igénylő munkakörökben

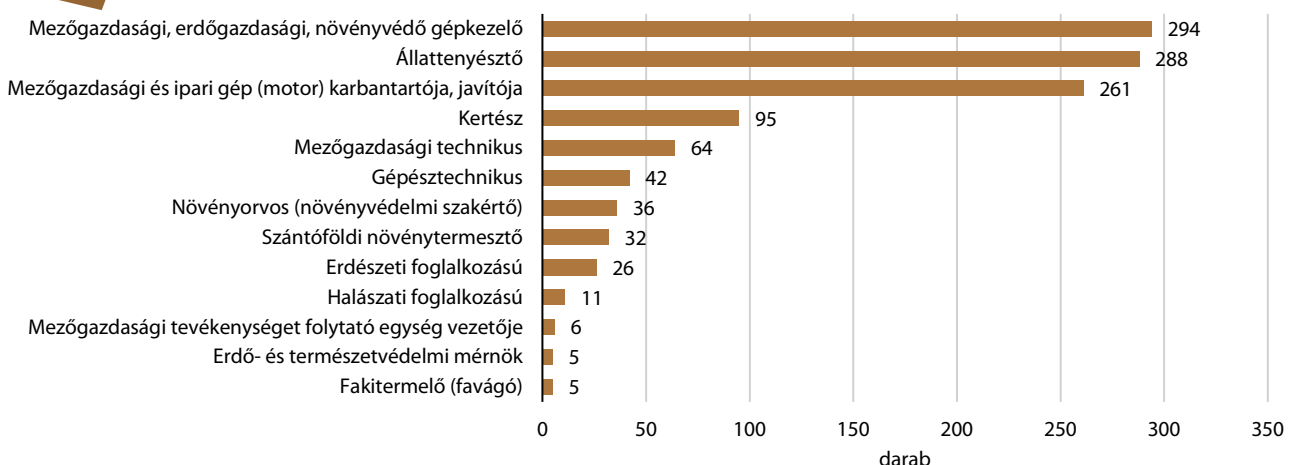
A GVI magyar munkaerőpiaci prognózis felmérésben a tartósan betöltetlen álláshelyek számára is rákérdeznek a vállalkozásokban. Az elmúlt éveket vizsgálva a felmérés adatai azt mutatják, hogy a toborzási nehézségeket érzékelő cégek aránya 2014-től kezdve jelentős mértékű növekedésnek indult. Míg 2013-ban a felmért vállalkozások mindössze 9 százaléka, 2014-ben már 17 százaléka, 2015-ben és 2016-ban harmada, 2018-ban pedig már 46 százaléka rendelkezett tartósan betöltetlen álláshellyel. 2019-re ugyanakkor jelentős csökkenés következett be: a felmérésben szereplő 6757 vállalkozás 33 százaléka számolt be toborzási nehézségről. Fontos azt is kiemelni, hogy a felmérésben megkérdezettek közel fele (49 százalék) vélte úgy, hogy a megfelelő szakképzettségű munkaerő hiánya áll a háttérben (Csányi *et al.*, 2019). A 2018-as AMB-felmérésben hasonlóak a tapasztalatok, ez esetben az üzemvezetők 40 százaléka (550 válaszadó) jelezte, hogy munkaerőhiánnyal szembesül.

Az agrárvállalkozások harmada küzd munkaerő-toborzási nehézségekkel.

Országosan a mezőgazdasági szakképzettséget igénylő munkakörök közül a legnagyobb gondot a gépkezelő, az állattenyésztő, valamint a gépszerelő és karbantartó foglalkozásokban jelenti a munkaerőhiány. Jóval kisebb mértékű, de jelzett munkaerőhiány van kertészekből, mezőgazdasági technikusokból, gépészmunkásokból, növényorvosokból. Ezen kívül toborzási nehézségekről számoltak be az üzemvezetők a szántóföldi növénytermesztő, erdészeti, halászati foglalkozásokban is (13. ábra).

A mezőgazdaságban a legnagyobb munkaerőhiány mezőgazdasági gépkezelőkből és gépszerelőkből, állattenyésztőkből és kertészekből van.

13. ábra A tartósan betöltetlen, mezőgazdasági szakképzettséget igénylő állások száma a felmért üzemekben

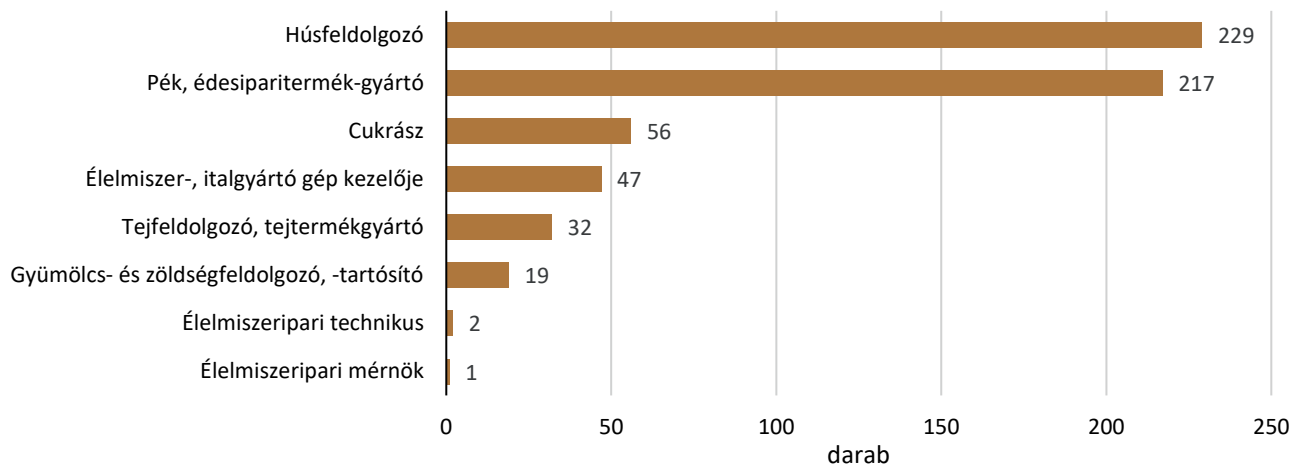

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Az élelmiszeripari foglalkozások közül a legnagyobb toborzási gond a húsfeldolgozó és pék, édesipari termékgyártó munkakörökben tapasztalható. Ez a két szakma országosan is hiányszakmának tekinthető. A felmért vállalkozások ezen kívül a cukrász, az élelmiszeripari gépkezelő, a tejfeldolgozó, valamint a gyümölcs- és zöldségfeldolgozó, -tartósító foglalkozásokban keresnek tartósan szakképzett munkaerőt (14. ábra).

Az élelmiszeriparban a legtöbb tartósan üres álláshely a húsfeldolgozó és a pék foglalkozásokban van.

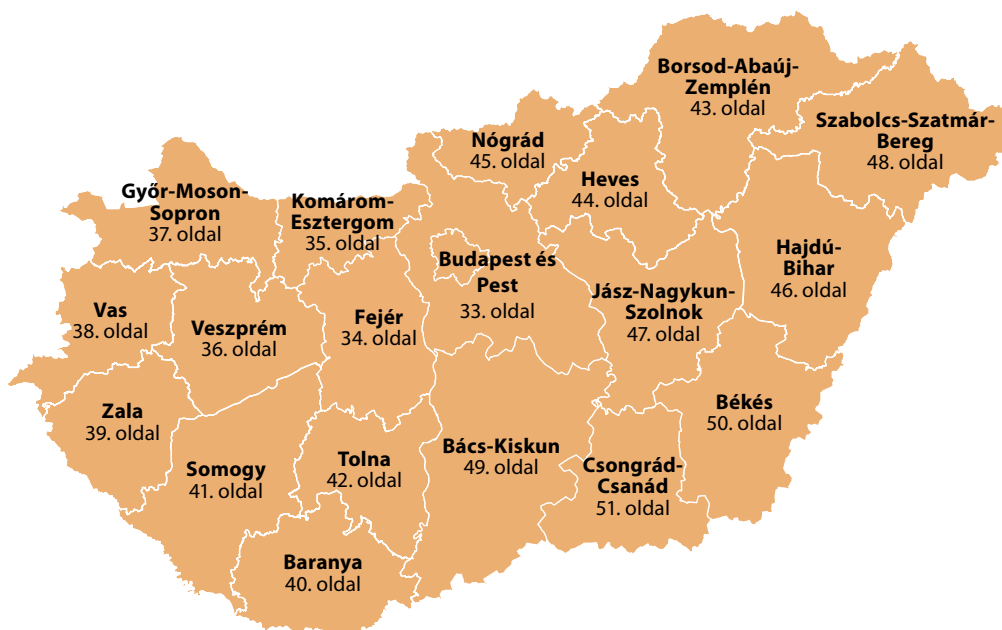
14. ábra A tartósan betöltetlen, élelmiszeripari szakképesítést igénylő állások száma a felmért üzemekben

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Az agrár-munkaerőpiaci kereslet jellemzői Magyarország megyéiben

A fejezetben a felmérések alapján azonosított munkaerő-keresletet mutatjuk be megyénként. Az eredmények összecsengenek a 21/2019. (II. 25.) Kormányrendelet alapján az egyes megyékben megjelölt hiányszakképesítésekkel, melyet az 1. mellékletben összesítettünk. Az alábbiakban a megyéket jellemző munkaerő-keresletet a régiók szerinti csoportosításban ismertetjük.

Közép-Magyarország régió

Budapest és Pest megye

A mezőgazdasági munkaerő-keresletet potenciálisan támasztó, 1 főnél többet foglalkoztató működő vállalkozások száma Közép-Magyarországon 3525 darab volt 2019-ben, amiből 31 darab 50 főnél több munkavállalót foglalkoztatott. A régióban működő vállalkozásoknak ez mindössze az 1 százalékát jelentette, míg az országban működő agrárvállalkozásoknak 10 százalékát.

Az élelmiszeripari vállalkozások száma kiemelkedő volt a régióban, hiszen az ország élelmiszeripari vállalkozásainak 29 százaléka itt működött, a pékáru gyártásban pedig még nagyobb volt ez az arány, a pékségeknek harmada működött a főváros és Pest megye területén. A nagyobb, 50 főt foglalkoztató élelmiszeripari cégek száma 100 fölött volt (4. táblázat).

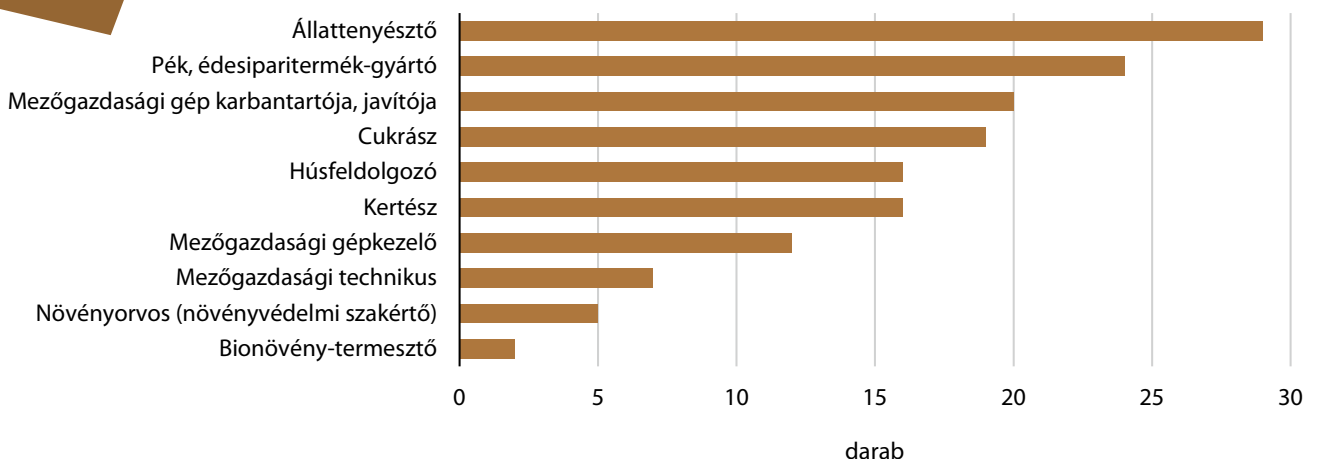
4. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Budapesten és Pest megyében 2019-ben**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	3 525	10,3
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	3 026	10,2
Erdőgazdálkodás	455	10,6
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	1 945	28,8
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	176	30,4
Pékáru, tésztafélék gyártása	756	34,8

Forrás: KSH alapján AKI

Az MMPP-felmérésekben szereplő vállalkozásokban a legnagyobb kereslet a mezőgazdasági szakképesítést igénylő foglalkozások közül az állatgondozók és állattenyésztők, valamint a mezőgazdasági gépszerelők, karbantartók iránt mutatkozott, de hiányszakmaként jelölték meg a válaszadók a kertész, a mezőgazdasági gépkezelő, a növényvédelmi szakmunkás és növényorvos munkaköröket is. Az élelmiszeripari foglalkozások közül hiány volt a Közép-Magyarország régióban pékekből, cukrászokból, valamint húsfeldolgozókból (15. ábra).

15. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Budapesten és Pest megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Közép-Dunántúl régió

Fejér megye

Fejér megyében az ország mezőgazdasági vállalkozásainak közel 4 százaléka működött, az 1306 darab, legalább egy főt foglalkoztató üzemből 14 volt 50 főnél többet foglalkoztató vállalkozás. A megyében található élelmiszeripari vállalkozások ugyancsak 4 százalékát tették ki az országos számnak, a 267 üzemből tíz 50 főnél többet foglalkoztatott. A foglalkoztatási szempontból két legjelentősebb szakágazat közül a húsfeldolgozó vállalkozások száma 14 darab volt, arányaiban elmaradt az átlagtól, míg a pékáru gyártó üzemek aránya szintén mintegy 4 százaléka volt az országos értéknek (5. táblázat).

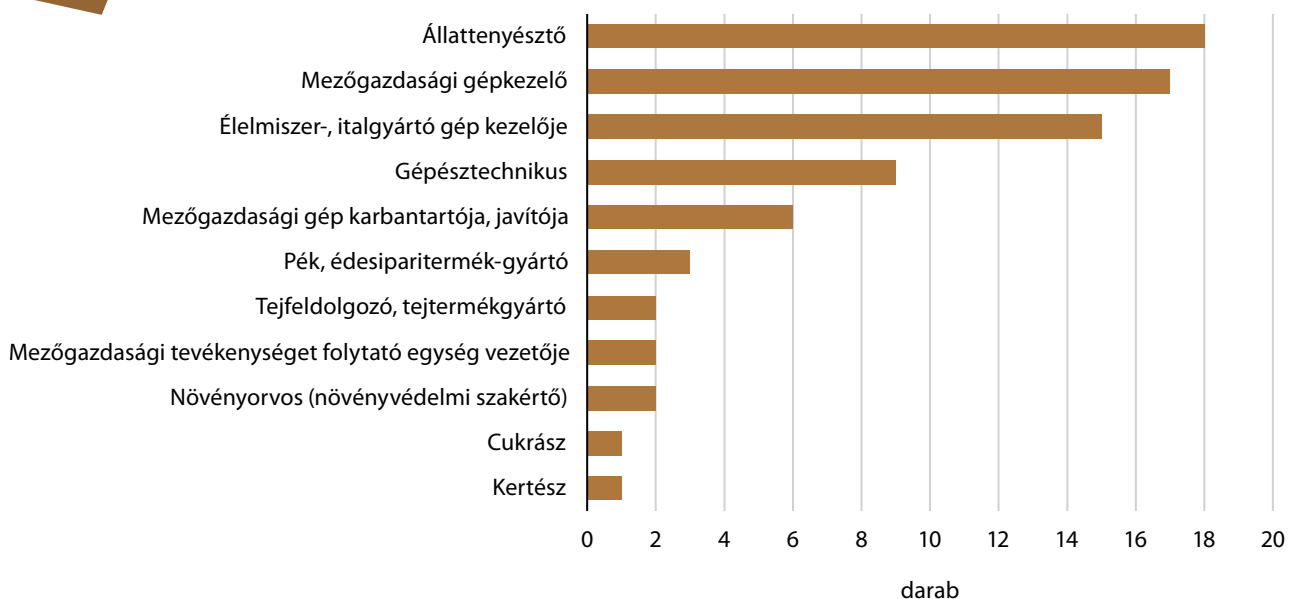
5. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Fejér megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 306	3,8
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 217	4,1
Erdőgazdálkodás	80	1,9
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	267	4,0
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	14	2,4
Pékáru, tésztafélék gyártása	79	3,6

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban a szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül a munkaerőhiány a legnagyobb gondot az állattenyésztő és mezőgazdasági gépkezelő munkakörökben jelentette, de gépésztechnikus, gépkarbantartót és növényorvost is nehéz volt találni. Az élelmiszeriparban a legkeresettebbek az élelmiszeripari gépkezelő, a pék, a tejfeldolgozó és a cukrász szakmák voltak (16. ábra).

16. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Fejér megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Komárom-Esztergom megye

Komárom-Esztergom megyében 766 darab mezőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos értéket 2,2 százalékát jelentette. A nagyobb, 50 fő feletti foglalkoztatotti létszámú vállalkozások száma 14 darab volt. Az élelmiszeripar sem nevezhető húzóágazatnak a megyében, az összes megyei működő vállalkozásból alig 1 százalékot tettek ki az élelmiszeripari üzemek. Az ország élelmiszeripari üzemeinek 2,5 százaléka, azon belül a húsipari vállalkozásoknak 2,4 százaléka, a pékáru gyártó vállalkozásoknak pedig 2,7 százaléka működött ebben a megyében (6. táblázat).

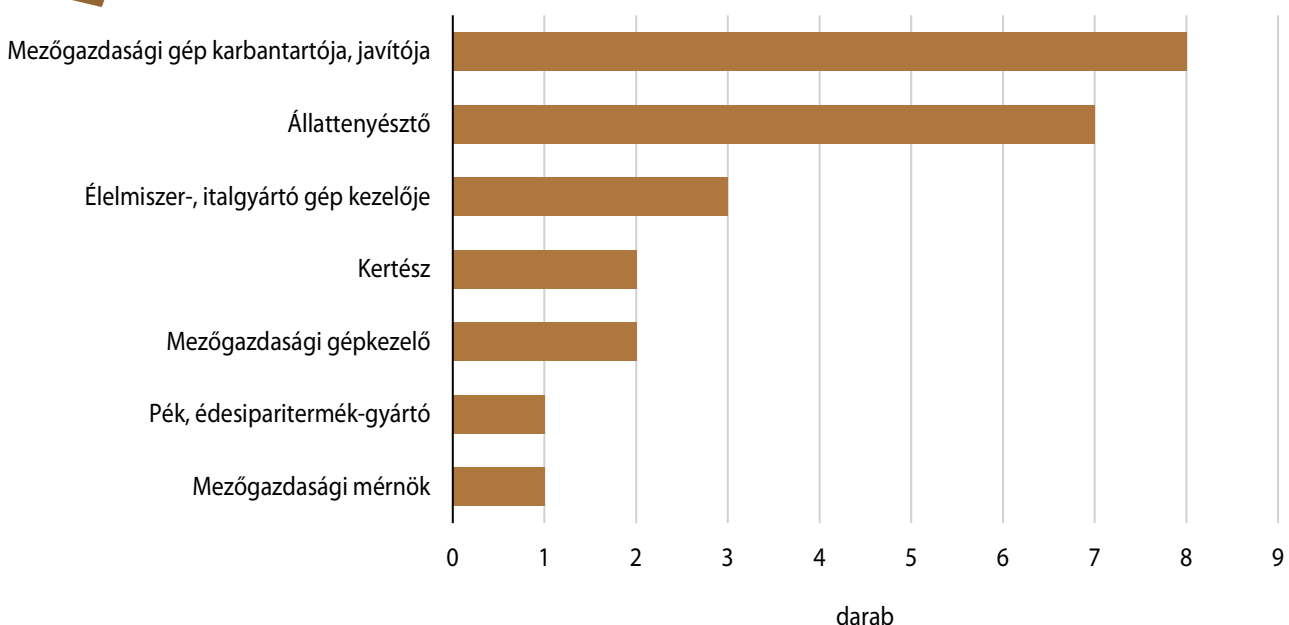
6. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Komárom-Esztergom megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	766	2,2
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	630	2,1
Erdőgazdálkodás	122	2,8
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	172	2,5
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	14	2,4
Pékáru, tésztafélék gyártása	58	2,7

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban mindössze öt mezőgazdasági foglalkozást érintően nyilatkoztak úgy az üzemvezetők, hogy tartósan betöltetlen álláshelyük van, ezek közül a gépszerelők és karbantartók, valamint az állattenyésztők iránt mutatkozott a legnagyobb kereslet, míg mérsékelt keresletet jeleztek a felmérések a kertész, a mezőgazdasági gépkezelő és a mezőgazdasági mérnök állásokban. Az élelmiszeripari vállalkozások a gépkezelőkkel és a pékekkel kapcsolatban jeleztek toborzási nehézséget (17. ábra).

17. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Komárom-Esztergom megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Veszprém megye

Veszprém megyében működött az ország mező- és erdőgazdasági vállalkozásainak 4 százaléka, 1365 darab üzem, amelyből kiemelkedett az erdőgazdasági vállalkozások száma (az országos érték 8,5 százaléka). A nagyobb (50 fő feletti) foglalkoztatók száma 15 darab volt az ágazatban. Az élelmiszeripari vállalkozások aránya alig 1 százalékot tett ki a megyében működő vállalkozásokból, az országban működő élelmiszeripari vállalkozásoknak összességében 3,9 százaléka volt megtalálható a megyében, arányuk sem a húsiparban, sem a pékárugyártásban nem volt jelentős (7. táblázat).

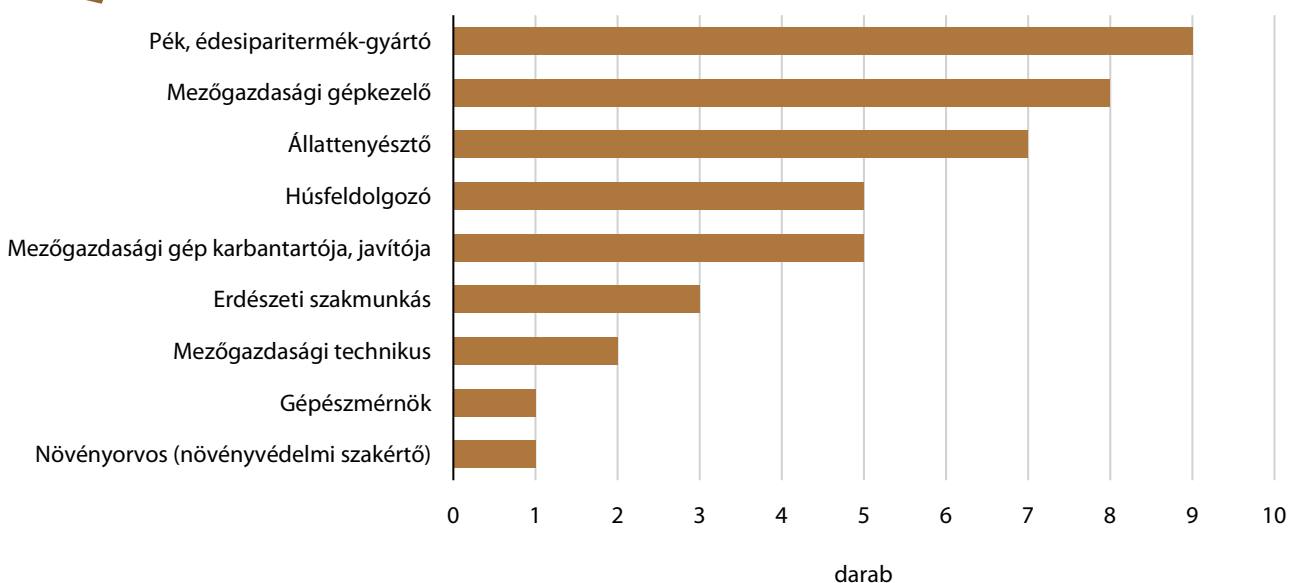
7. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Veszprém megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 365	4,0
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	996	3,4
Erdőgazdálkodás	362	8,5
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	265	3,9
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	9	1,6
Pékáru, tésztafélék gyártása	66	3,0

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban a szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül a mezőgazdasági gépkezelők, az állattenyésztők és a gépkarbantartók iránt mutatkozott a legnagyobb kereslet, emellett az erdészeti vállalkozások országos viszonylatban magas számával összefüggésben erdészeti szakmunkásból is hiány volt a megyében. Mérsékelt kereslet mutatkozott még mezőgazdasági technikusok, gépészmérnökök és növényorvosok iránt. Az élelmiszeripari vállalkozások pékekkel és húsfeldolgozókkal kapcsolatban jeleztek toborzási nehézséget (18. ábra).

18. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Veszprém megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Nyugat-Dunántúl régió

Győr-Moson-Sopron megye

Győr-Moson-Sopron megyében 1475 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 4,3 százalékát jelentette. A nagyobb (50 fő feletti) foglalkoztatók száma 15 darab volt az ágazatban. Az élelmiszeripari vállalkozások aránya ugyanekkora, az országban működő üzemek 4,3 százaléka volt megtalálható a megyében, szám szerint 290 darab, amelyből 15 darab volt nagyobb, 50 fő feletti vállalkozás. Az ország pékárugyártó üzemének 5,4 százaléka, húszüzemének 5,2 százaléka működött a megyében (8. táblázat).

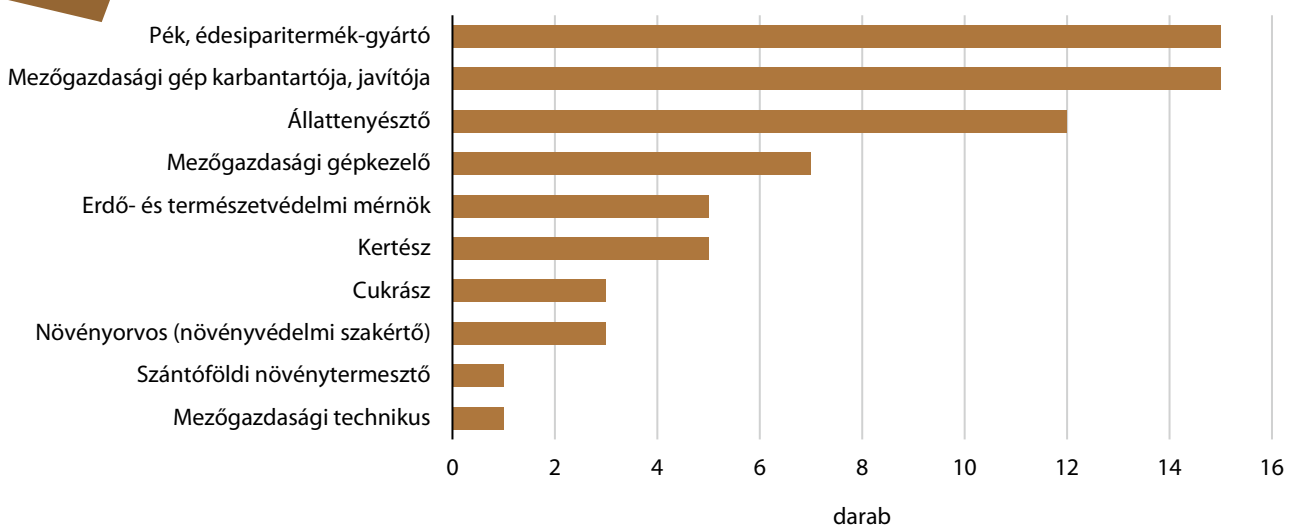
8. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Győr-Moson-Sopron megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 475	4,3
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 239	4,2
Erdőgazdálkodás	230	5,4
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	290	4,3
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	30	5,2
Pékáru, téztafélék gyártása	118	5,4

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban a szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül a mezőgazdasági gépkarbantartók és az állattenyésztők iránt mutatkozott a legnagyobb kereslet, de a vállalkozások a gépkezelőkkel, erdőmérnökökkel, kertészekkel, növényorvosokkal kapcsolatban is toborzási nehézséggel szembesültek. Mérsékelt kereslet mutatkozott még szántóföldi növénytermesztők és mezőgazdasági technikusok iránt. Az élelmiszeripari vállalkozások elsősorban pékekkel kapcsolatban jeleztek toborzási nehézséget, valamint mérsékelt kereslet mutatkozott cukrászok iránt is (19. ábra).

19. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Győr-Moson-Sopron megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Vas megye

Vas megyében 1133 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 3,3 százalékát tette ki. Az arányokat tekintve a mezőgazdaságnál jelentősebb volt az erdőgazdaság szerepe, az ország erdészeti vállalkozásainak mintegy 5 százaléka működött a megyében. Nagyobb (50 fő feletti) mező- és erdőgazdasági foglalkoztató csak kevés működött a megyében, számuk mindössze 8 darab volt 2019-ben. Az élelmiszeripari vállalkozások száma az egyik legalacsonyabb volt a megyék közül, az országban működő üzemeknek mindössze 1,8 százaléka működött Vas megyében, szám szerint 121 darab, amelyből mindössze hat volt nagyobb, 50 fő feletti vállalkozás. Az ország húsüzemeinek is csupán 2,8 százaléka, pékáru gyártó üzemeinek 2 százaléka működött a megyében (9. táblázat).

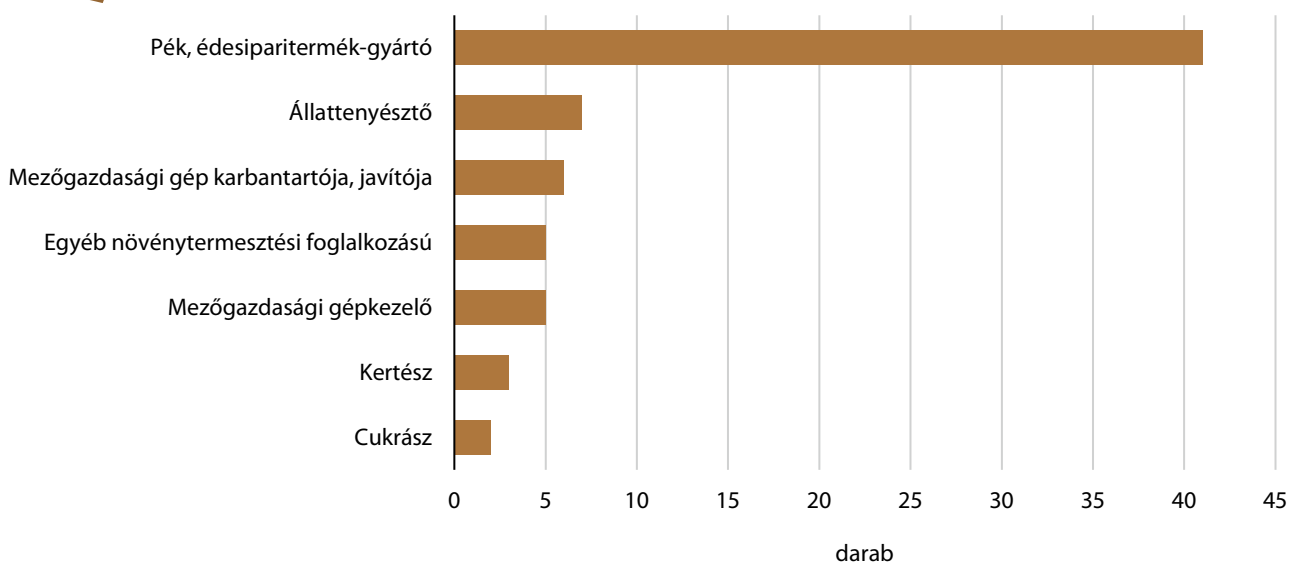
9. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Vas megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 133	3,3
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	919	3,1
Erdőgazdálkodás	213	5,0
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	121	1,8
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húsélesztőgyártás	16	2,8
Pékáru, tésztafélék gyártása	43	2,0

Forrás: KSH alapján AKI

A szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül viszonylag kevés tartósan betöltetlen üres álláshelyet jelöltek meg a felmérésekben szereplő válaszadók: állattenyésztők, gépkarbantartók, gépkezelők, növénytermesztők és kertészek iránt mutatkozott kereslet. Az élelmiszeriparon belül viszont igen nagy számban kerestek pékeket, cukrászokat a megyében, ami adódhat a határ közelségéből (20. ábra).

20. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Vas megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Zala megye

Zala megyében 1419 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 4,2 százalékát tette ki. A megyében az erdőgazdaság súlya meghatározó: az ország erdészeti vállalkozásainak 9,2 százaléka Zala megyében működött. Nagyobb (50 fő feletti) mező- és erdőgazdasági foglalkoztató csak kevés található a megyében, számuk mindössze hat volt 2019-ben. Az élelmiszeripari vállalkozások száma 178 darab volt, az országban működő üzemeknek mindössze 2,6 százaléka tevékenykedett Zala megyében, amelyből kilenc volt nagyobb, 50 fő feletti vállalkozás. Az ország húsüzemeinek és pékáru gyártó üzeimeinek 3,3, illetve 3,4 százaléka működött a megyében (10. táblázat).

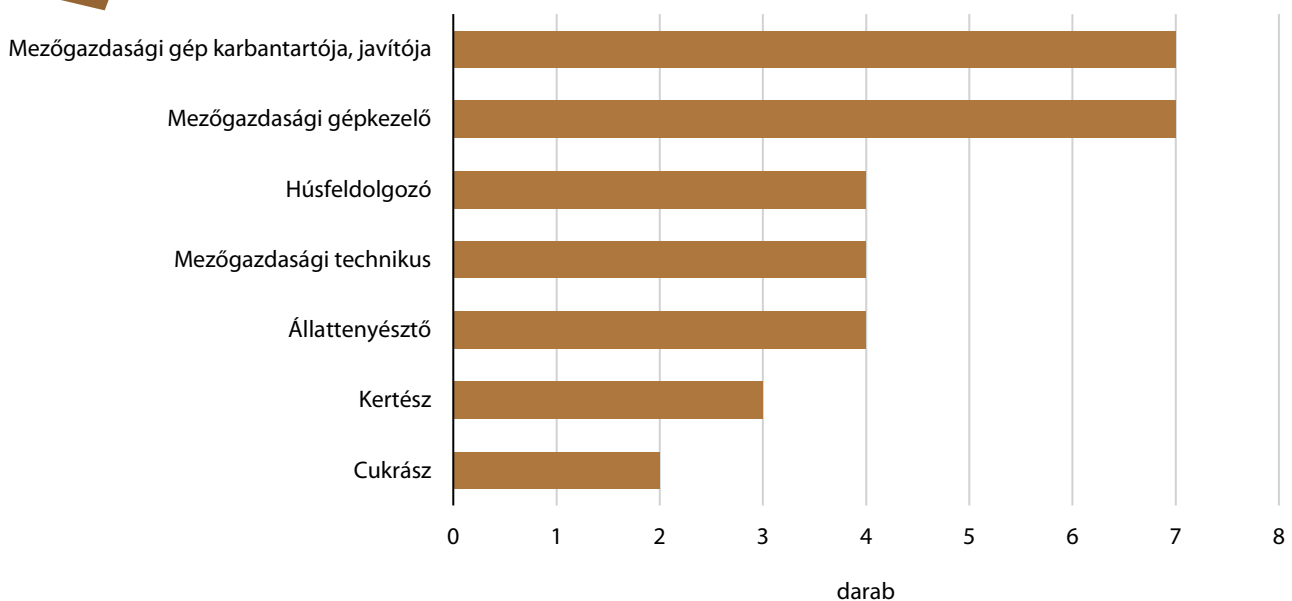
10. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Zala megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 419	4,2
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 022	3,4
Erdőgazdálkodás	393	9,2
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	178	2,6
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, hús-készítmény gyártása	19	3,3
Pékáru, térszafélék gyártása	74	3,4

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban a szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül a munkaerőhiány a legnagyobb gondot a gépkarbantartó, javító, gépkezelő, mezőgazdasági technikus és állattenyésztő foglalkozásokban jelentette, de tartós kereslet mutatkozott kertészek iránt is. Az élelmiszeriparon belül húsfeldolgozó és cukrász munkakörökben jeleztek a vállalkozások tartósan betöltetlen álláshelyet (21. ábra).

21. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Zala megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Dél-Dunántúl régió

Baranya megye

Baranya megyében 1450 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 4,2 százalékát jelentette. A megyében jelentős az erdőgazdaság szerepe, 2019-ben az ország erdészeti vállalkozásainak több mint 7 százaléka itt működött. A megyében hagyományosan az országban a legnagyobb a nagyüzemi gazdálkodás súlya, ez abban is megmutatkozik, hogy 20 darab 50 fő feletti foglalkoztató vállalkozás működött 2019-ben a mező- és erdőgazdaságban. Az élelmiszeripari vállalkozások aránya hasonló volt, az országban található üzemek 4,7 százaléka tevékenykedett a megyében, szám szerint 317 darab, amelyből 15 volt nagyobb, 50 fő feletti vállalkozás. Az ország húsüzemeinek 5,4 százaléka, pékárugyártó üzemének 3,4 százaléka működött a megyében (11. táblázat).

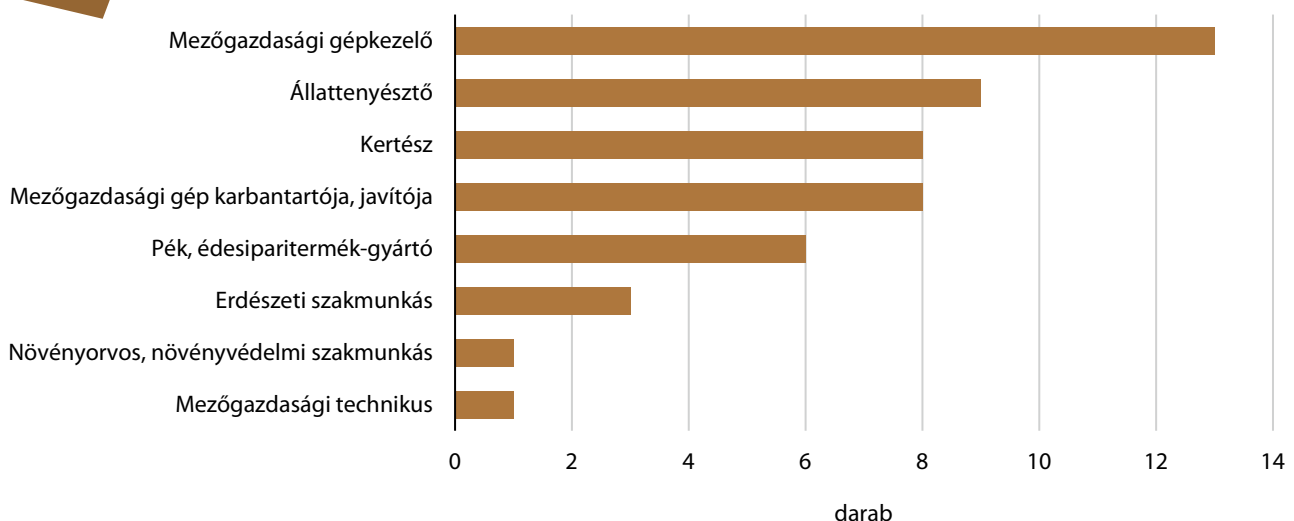
11. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Baranya megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 450	4,2
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 132	3,8
Erdőgazdálkodás	299	7,0
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	317	4,7
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	31	5,4
Pékáru, tésztafélék gyártása	73	3,4

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban a szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül a mezőgazdasági gépkezelők, állattenyésztők, gépkarbantartók és a kertészek iránt mutatkozott a legnagyobb kereslet, de az erdészeti vállalkozások viszonylag magas számának köszönhetően tartós kereslet volt erdészeti szakmunkások iránt is. Ezenkívül mérsékelt munkaerőigény jelentkezett növényorvosok és mezőgazdasági technikusok iránt. Az élelmiszeripari foglalkozások közül egyedül a pék szakma jelent meg hiányszakmaként (22. ábra).

22. ábra Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Baranya megyében

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Somogy megye

Somogy megyében viszonylag nagy számú mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben (1814 db), ami az országos értéket 5,3 százalékát jelentette. Az erdőgazdaság súlya meghatározó, az ország erdészeti vállalkozásainak közel 11 százaléka Somogy megyében működött 2019-ben. Nagyobb (50 fő feletti) mező- és erdőgazdasági foglalkoztató ugyanakkor csak kevés található a megyében, számuk mindössze 8 darab volt 2019-ben. Az élelmiszeripari vállalkozások száma 212 darab volt, az országban működő üzemeknek 3,1 százaléka működött Somogy megyében, amelyből 12 darab volt nagyobb, 50 fő feletti vállalkozás. Húsüzemből mindössze 13 darab, pékáru gyártó üzemből is csupán 69 darab működött a megyében (12. táblázat).

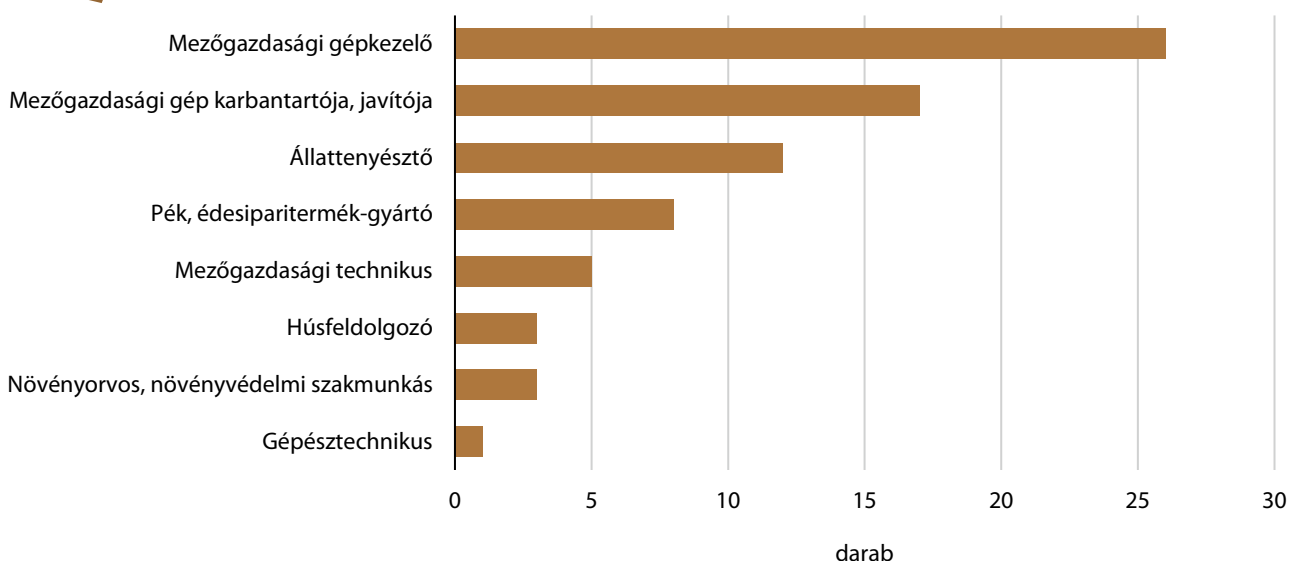
12. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Somogy megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 814	5,3
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 325	4,5
Erdőgazdálkodás	472	11,0
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	212	3,1
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, hűskészítmény gyártása	13	2,2
Pékáru, tésztafélék gyártása	69	3,2

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban a szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül a legtöbb tartósan betöltetlen álláshely a mezőgazdasági gépszerelő munkakörben jelentkezett, de hiány volt gépkezelőkből, állattenyésztőkből, mezőgazdasági technikusokból, növényorvosokból, valamint gépészmunkásokból is. Az élelmiszeripari foglalkozások közül tartós kereslet mutatkozott pékek és húsfeldolgozó szakmunkások iránt (23. ábra).

23. ábra Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Somogy megyében

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Tolna megye

Tolna megyében 1192 darab mezőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 3,5 százalékát tette ki. A nagyobb, 50 fő feletti foglalkoztatotti létszámú vállalkozások száma mindössze 8 darab volt. Az élelmiszeripar aránya hasonlóan 3,2 százalékot tett ki az ország élelmiszeripari üzemeiből, a húsipari vállalkozásoknak és péküzemeknek is csupán 2,1 százaléka tevékenykedett ebben a megyében (13. táblázat).

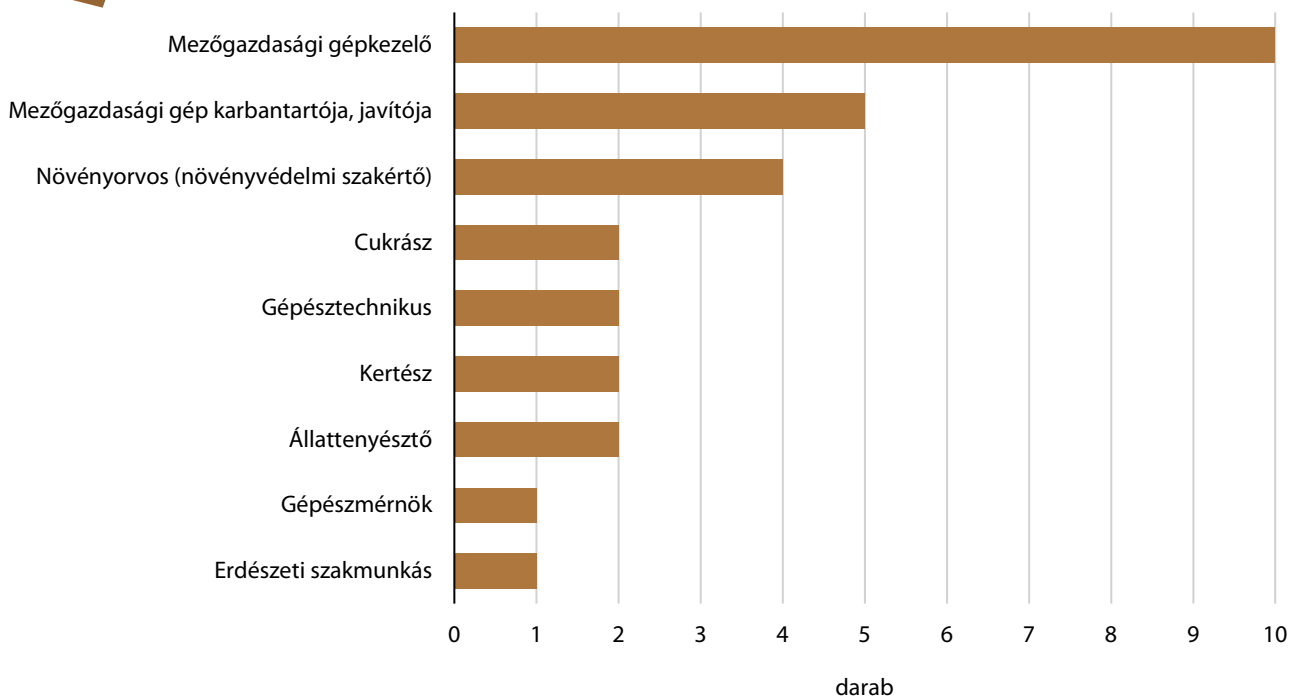
13. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Tolna megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 192	3,5
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 031	3,5
Erdőgazdálkodás	142	3,3
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	218	3,2
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	12	2,1
Pékáru, tésztafélék gyártása	46	2,1

Forrás: KSH alapján AKI

A felmért vállalkozásokban magasan a legtöbb tartósan betöltetlen álláshelyet a mezőgazdasági gépkezelő munkakörben jelentették a felmért vállalkozók, de hiány volt gépszerelőkből, növényorvosokból, gépésztechnikusokból, kertészekből, állattenyésztőkből, gépészmérnökökből és erdészeti szakmunkásokból is. Az élelmiszeriparban csupán a cukrászokkal kapcsolatban jeleztek toborzási nehézséget a munkaadók (24. ábra).

24. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Tolna megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Észak-Magyarország régió

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kiugróan magas a mező- és erdőgazdasági vállalkozások száma a megyék viszonylatában, számuk 2019-ben 1997 darab volt (5,8 százalék). Jelentős az erdőgazdaság szerepe, az ország erdészeti vállalkozásainak több mint 9,2 százaléka működött a megyében. A nagyobb, 50 fő feletti létszámot foglalkoztató vállalkozások száma is magasabb az átlagnál, 16 darab ilyen méretű üzem működött 2019-ben az ágazatban. Az élelmiszeripari vállalkozások aránya is viszonylag magas, az országban működő üzemek 6,2 százaléka működött a megyében, szám szerint 419 darab, amelyből 15 darab nagyobb, 50 fő feletti vállalkozás volt. Az ország húsüzemeinek 2,9 százaléka, pékáru gyártó üzemeinek 4,6 százaléka működött ebben a megyében (14. táblázat).

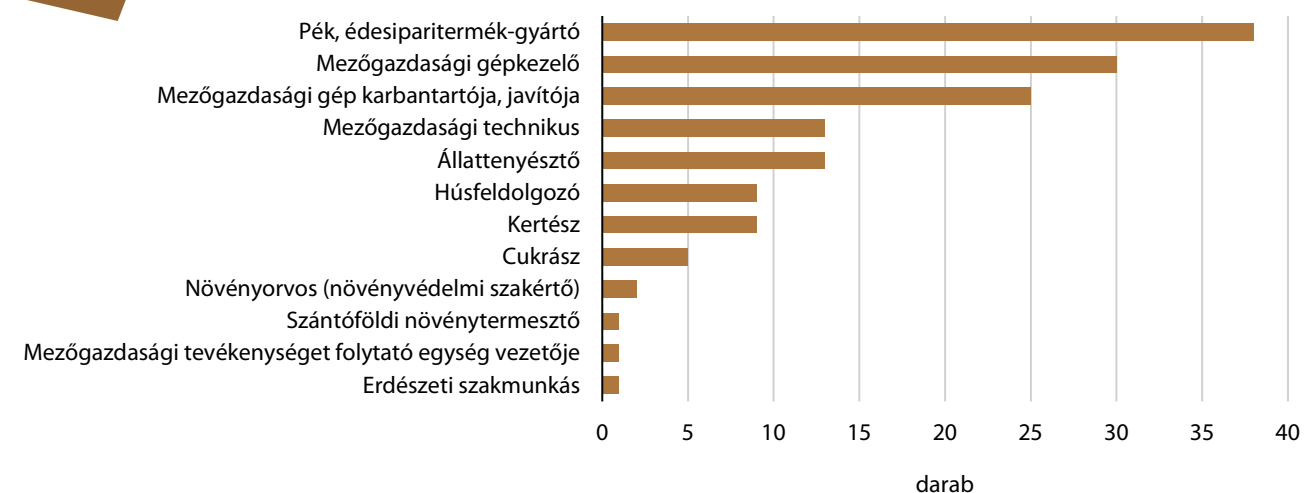
14. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 997	5,8
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 595	5,4
Erdőgazdálkodás	396	9,2
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	419	6,2
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	17	2,9
Pékáru, tésztafélék gyártása	100	4,6

Forrás: KSH alapján AKI

Összefüggésben a vállalkozások viszonylag magas számával, kilenc mező- és erdőgazdasági foglalkozásban jelölték a vállalkozások, hogy tartósan betöltetlen álláshellyel rendelkeznek. Közülük a gépkezelők és gépszerelők iránt mutatkozott leginkább igény, de tartós hiány jelentkezett mezőgazdasági technikusokból, állattenyésztőkből, kertészekből, növényorvosokból, valamint kisebb mértékben szántóföldi növénytermesztőkből, erdészeti szakmunkásokból is. Az élelmiszeripari foglalkozások közül a legnagyobb szakemberhiány pékekből mutatkozott, de kereslet volt húsfeldolgozók és cukrászok iránt is (25. ábra).

25. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Heves megye

Heves megyében 1089 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 3,2 százalékát jelentette. Az arányokat tekintve a mezőgazdaságnál valamivel jelentősebb volt az erdőgazdaság szerepe, az ország erdőszeti vállalkozásainak 4,6 százaléka működött a megyében. Nagyobb (50 fő feletti) mező- és erdőgazdasági foglalkoztató csak kevés található a megyében, számuk mindössze 6 darab volt 2019-ben. Az élelmiszeripari vállalkozások száma 271 darab volt, tehát az országban működő üzemek 4,0 százaléka működött Heves megyében, melyek közül 14 darab volt az 50 fő feletti vállalkozás. Az ország húszüzemeinek 2,9, pékáru gyártó üzemének 3,3 százaléka működött a megyében (15. táblázat).

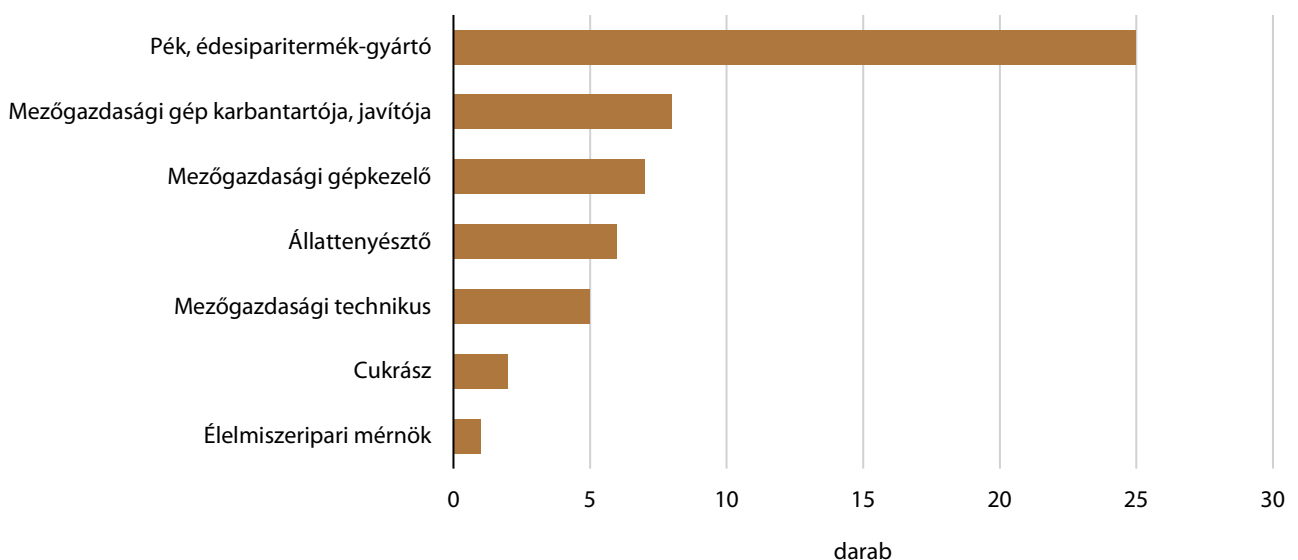
15. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Heves megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 089	3,2
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	882	3,0
Erdőgazdálkodás	199	4,6
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	271	4,0
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	17	2,9
Pékáru, tésztafélék gyártása	72	3,3

Forrás: KSH alapján AKI

A szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül viszonylag kevés tartósan betöltetlen üres álláshelyet jelöltek meg a felmérésekben szereplő válaszadók. Legnagyobb hiány a mezőgazdasági gépszerezőkből, gépkezelőkből, állattenyésztőkből, mezőgazdasági technikusokból mutatkozott. Az élelmiszeriparon belül viszonylag nagy kereslet jelentkezett pékek iránt, emellett mérsékelt hiány mutatkozott cukrászokból és élelmiszeripari mérnökökből (26. ábra).

26. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Heves megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Nógrád megye

Nógrád megyében a vállalkozások száma a legalacsonyabb az országban, mindössze 592 darab vállalkozás működött a mező- és erdőgazdaságban 2019-ben, amiből csupán három olyan volt, amelyik 50 főnél több alkalmazottal rendelkezett. Az erdőszetben működő vállalkozások aránya valamivel magasabb, mint a mezőgazdaságiaké. Az élelmiszeripari vállalkozások száma úgyszintén a legalacsonyabb az országban, különösen kevés húsüzem található itt (az ország húsipari cégeinek alig 1 százaléka), de pékáru gyártó vállalkozásból is mindössze 44 darab tevékenykedett a megyében (16. táblázat).

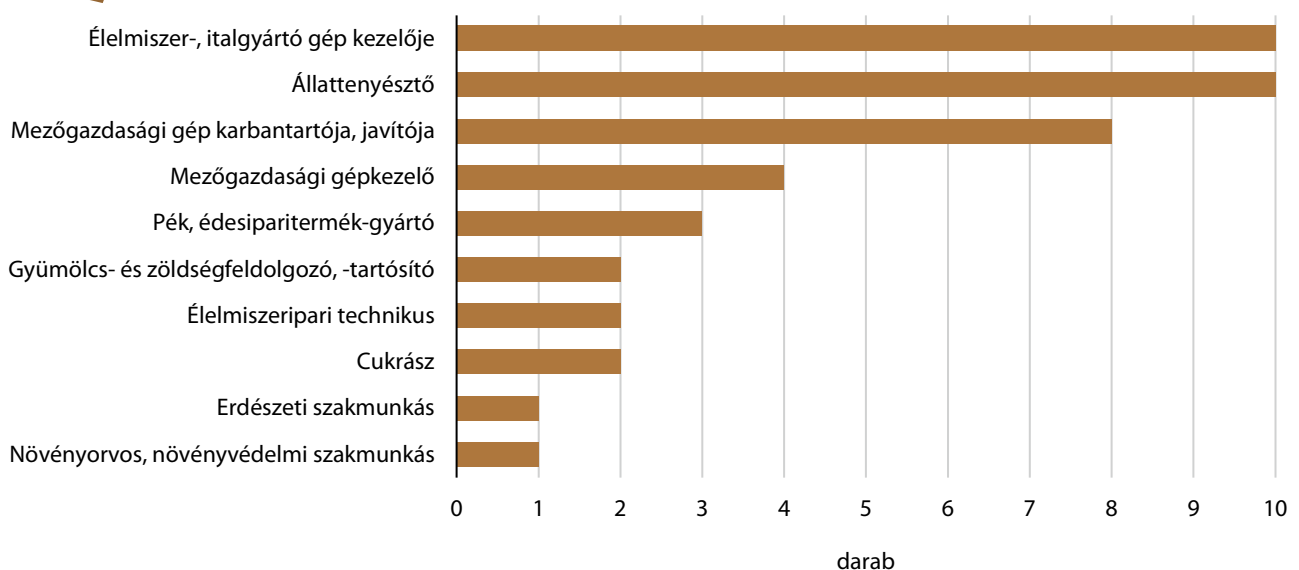
16. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Nógrád megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	592	1,7
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	432	1,5
Erdőgazdálkodás	160	3,7
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	111	1,6
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	5	0,9
Pékáru, tésztafélék gyártása	44	2,0

Forrás: KSH alapján AKI

Annak ellenére, hogy viszonylag kevés az élelmiszer-gazdasági foglalkoztató a megyében, több szakmát érintően is jeleztek tartós munkaerőhiányt a vállalkozások, igaz, mérsékelt mennyiségben. A mezőgazdasági foglalkozások közül állattenyésztők, mezőgazdasági gépszerelelők, gépkezelők iránt mutatkozott nagyobb, erdőszeti szakmunkások és növényorvosok iránt kisebb kereslet. Az élelmiszeriparban tartósan betöltetlen álláshelyek jelentkeztek az élelmiszeripari gépkezelő, a pék, a gyümölcs- és zöldségfeldolgozó, az élelmiszeripari technikus és a cukrász foglalkozásokban (27. ábra).

27. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Nógrád megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Észak-Alföld régió

Hajdú-Bihar megye

Hajdú-Bihar megyében az egyik legnagyobb a mező- és erdőgazdasági vállalkozások száma a megyék viszonylatában, 2019-ben 2603 darab (7,6 százalék). Különösen a mezőgazdaság szerepe jelentős, az erdőgazdasági vállalkozások száma ugyanakkor az átlagosnál alacsonyabb. A nagyobb, 50 fő feletti létszámot foglalkoztató vállalkozások száma alacsony, mindössze három ilyen nagyobb foglalkoztató üzem működött 2019-ben a megyében. Az élelmiszeripari vállalkozások aránya átlagos, 2019-ben 4,4 százalékot képviselt, összesen 300 darab élelmiszeripari vállalkozás működött, melyek közül azonban csupán négy olyan volt, amelyek 50 főnél többet foglalkoztatott. Az ország húszüzemeinek 4,5 százaléka, pékárugyártó üzemeinek 4,2 százaléka működött a megyében a vizsgált időszakban (17. táblázat).

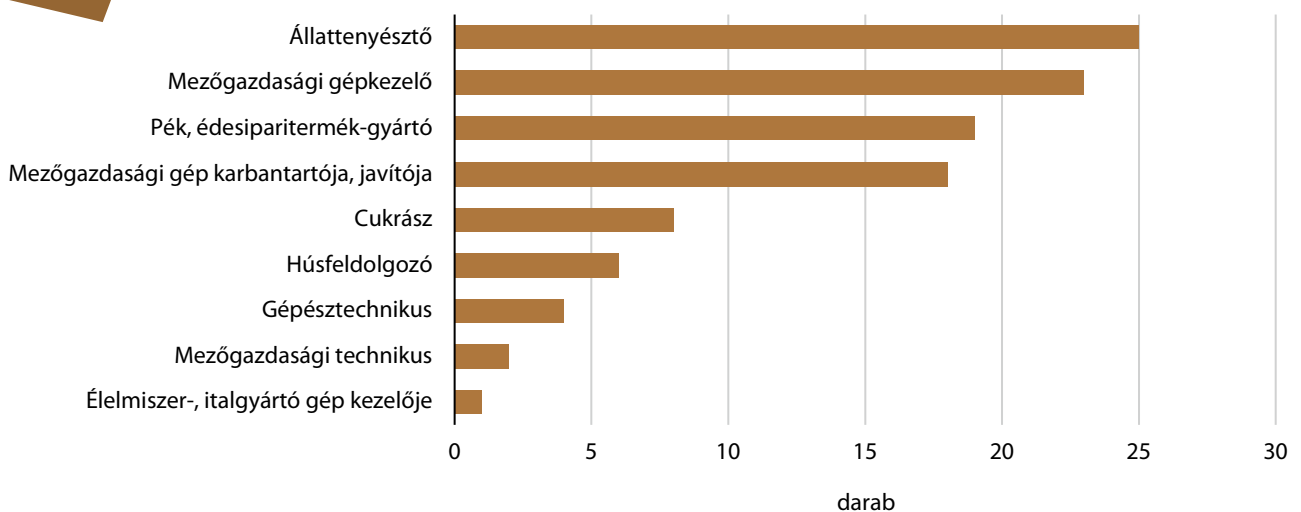
17. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Hajdú-Bihar megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	2 603	7,6
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	2 438	8,2
Erdőgazdálkodás	151	3,5
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	300	4,4
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	26	4,5
Pékáru, tésztafélék gyártása	91	4,2

Forrás: KSH alapján AKI

A megyében nagy hagyománya van az állattenyésztésnek, ezt jelzi, hogy a legnagyobb tartós munkaerőhiány ebben a szakmában jelentkezett. Jelentős volt a munkaerőhiány még mezőgazdasági gépkezelőkből, gépszerelőkből. Az élelmiszeripari foglalkozások közül a legtöbb tartós betöltetlen álláshely a péküzemekben jelentkezett, de hiány volt cukrászokból, húsfeldolgozókból is, valamint kisebb mértékben élelmiszeripari gépkezelőkből (28. ábra).

28. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Hajdú-Bihar megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 1352 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 4,0 százalékát jelentette. Az arányokat tekintve az erdészet jelentősége elhanyagolható, 2019-ben az ország erdészeti vállalkozásainak mindössze 1,4 százaléka működött a megyében. Kiugróan magas a nagyfoglalkoztató üzemek száma, összesen 21 darab 50 fő feletti alkalmazottal rendelkező mezőgazdasági üzem működött 2019-ben a megyében. Az élelmiszeripari vállalkozások száma 225 darab volt, vagyis az országban működő üzemek 3,3 százaléka Jász-Nagykun-Szolnok megyében tevékenykedett, melyek közül 15 darab volt az 50 fő feletti vállalkozások száma. Az ország húsüzemeinek 3,3, pékáru gyártó üzemének 3,5 százaléka működött ebben a megyében (18. táblázat).

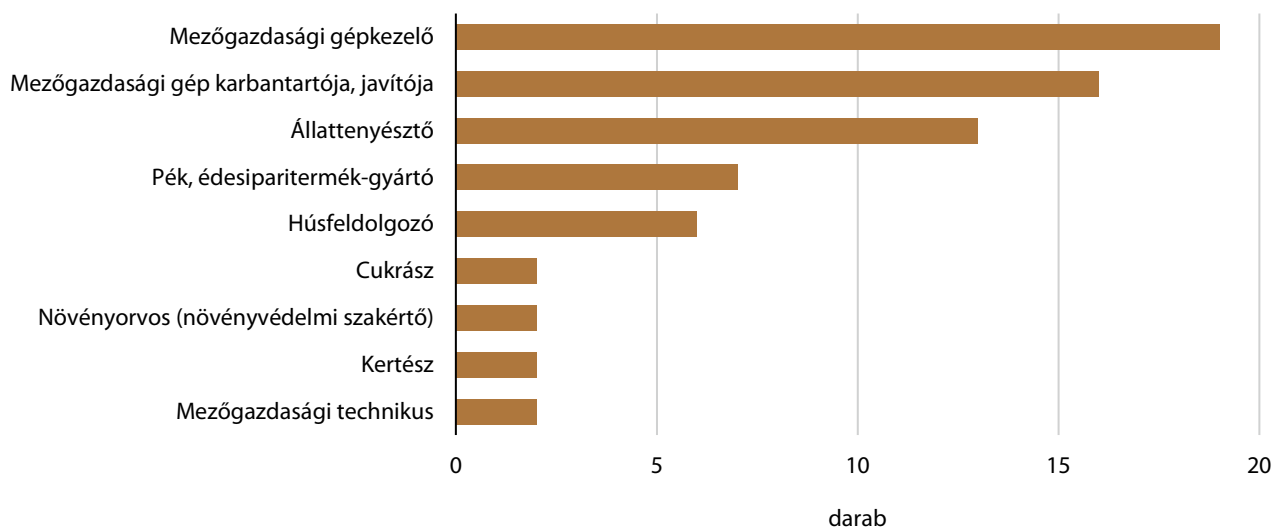
18. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 352	4,0
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 272	4,3
Erdőgazdálkodás	62	1,4
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	225	3,3
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, hús-készítmény gyártása	19	3,3
Pékáru, tésztafélék gyártása	77	3,5

Forrás: KSH alapján AKI

A szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül hat foglalkozásban jelöltek meg tartósan betöltetlen üres álláshelyet a felmérésekben szereplő válaszadók. Legnagyobb hiány a mezőgazdasági gépkezelőkből és gépszerelelőkből, állattenyésztőkből jelentkezett, de növényorvosok, kertészek és mezőgazdasági technikusok iránt is jelentősnek mutatkozott a kereslet. Az élelmiszeriparon belül a pék, húsfeldolgozó, cukrász foglalkozásokban kerestek tartósan munkaerőt a cégek (29. ábra).

29. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Jász-Nagykun-Szolnok megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Magyarország megyéi közül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében működik a legtöbb mező- és erdőgazdasági vállalkozás, 2019-ben szám szerint 4388 darab (12,8 százalék). Különösen a mezőgazdaság szerepe jelentős, az erdőgazdasági vállalkozások száma átlagos. A vizsgált időszakban összesen 11 darab nagyobb, 50 fő feletti létszámú vállalkozás működött ebben a megyében. Az élelmiszeripari vállalkozások aránya átlagos, 2019-ben 5,2 százalékot képviselt, összesen 353 darab élelmiszeripari vállalkozás működött, melyek közül 23 foglalkoztatott 50 főnél több munkavállalót. Az ország húsüzemeinek és pékáru gyártó üzemeinek is egyaránt 4,7 százaléka működött a megyében (19. táblázat).

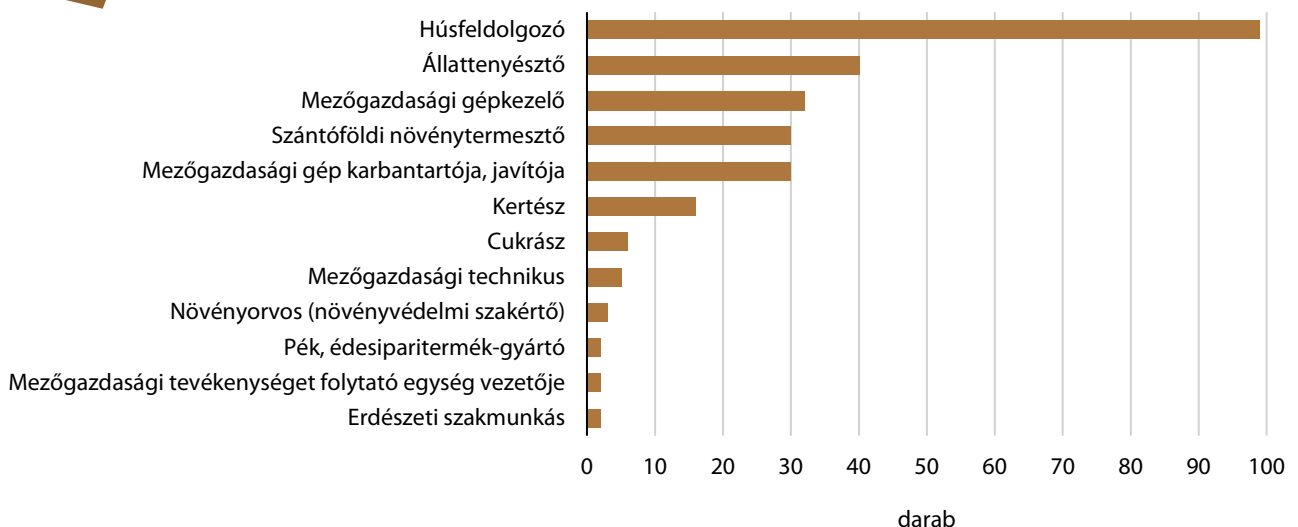
19. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4 388	12,8
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	4 174	14,1
Erdőgazdálkodás	201	4,7
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	353	5,2
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, hűskészítmény gyártása	27	4,7
Pékáru, téztafélék gyártása	102	4,7

Forrás: KSH alapján AKI

Összességében jelentős volt az élelmiszer-gazdasági munkaerőhiány a megyében, a mezőgazdasági foglalkozások közül tartós munkaerőhiány az állattenyésztő, mezőgazdasági gépkezelő, szántóföldi növénytermesztő, gépszerelő, kertész foglalkozásokban mutatkozott, de hiányt jeleztek a felmért vállalkozásokban mezőgazdasági technikusokból, növényorvosokból, erdészeti szakmunkásokból is. Az élelmiszeripari foglalkozások közül kiugróan magas volt a tartósan betöltetlen álláshely a húsfeldolgozó szakmában (30. ábra).

30. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Dél-Alföld régió

Bács-Kiskun megye

A megyék viszonylatában Bács-Kiskun megyében az egyik legnagyobb a mező- és erdőgazdasági vállalkozások száma, 2019-ben összesen 3216 darab (9,4 százalék). Különösen a mezőgazdaság szerepe jelentős, de az erdőgazdasági vállalkozások aránya is magas, 2019-ben 5,7 százalékot tett ki. A nagyobb, 50 fő feletti létszámot foglalkoztató vállalkozások száma kiugróan magas, 2019-ben 29 darab nagyobb foglalkoztató üzem működött a megyében. Az élelmiszeripari vállalkozások száma is kimagasló a megyék között, 2019-ben 8,2 százalékot képviselt az ország üzemeinek számából, és összesen 557 darab élelmiszeripari vállalkozás működött, melyek közül 50-et tettek ki az 50 főnél többet foglalkoztatók. Az ország húszüzemeinek 11,4 százaléka, pékáru gyártó üzemeinek 5,2 százaléka működött Bács-Kiskun megyében (20. táblázat).

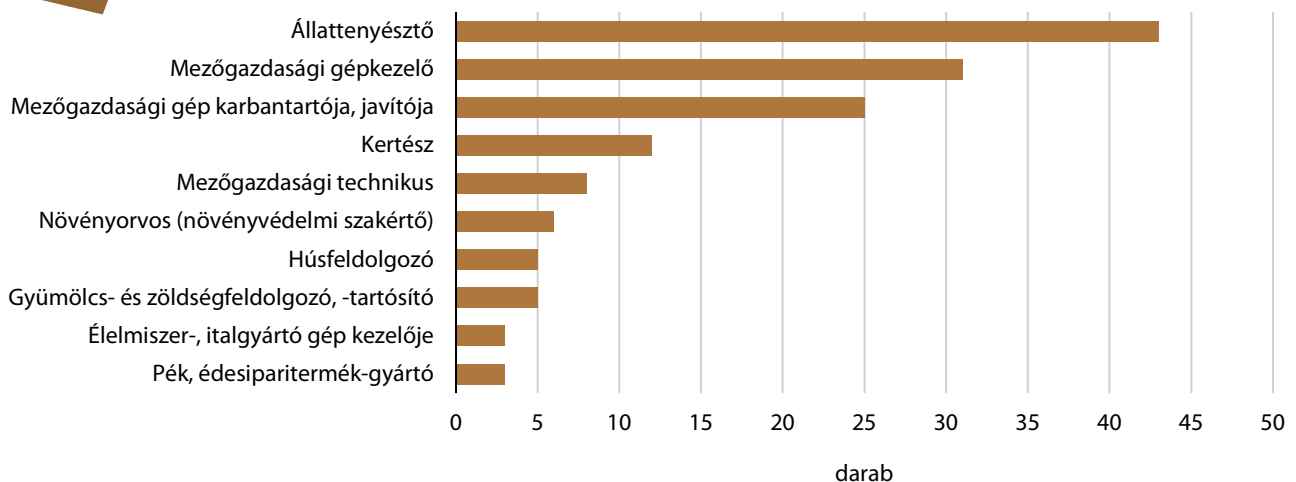
20. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Bács-Kiskun megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	3 216	9,4
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	2 954	10,0
Erdőgazdálkodás	243	5,7
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	557	8,2
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	66	11,4
Pékáru, tésztafélék gyártása	113	5,2

Forrás: KSH alapján AKI

A mezőgazdaság jelentőségével párhuzamosan az ágazatban jelentkező munkaerőhiány is számos területen megjelenik. A legjelentősebb tartós munkaerőhiány állattenyésztőkből mutatkozott a vizsgált időszakban, de jelentős volt a tartósan betöltetlen álláshely a mezőgazdasági gépkezelő és a gépszerelő munkakörökben is. Hiány mutatkozott kertészekből, mezőgazdasági technikusokból, növényorvosokból is. Több élelmiszeripari foglalkozásban is megjelent a tartós munkaerőhiány, mint például a húsfeldolgozó, a gyümölcs- és zöldségfeldolgozó, az élelmiszeripari gépkezelő, valamint a pék munkakörökben (31. ábra).

31. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Bács-Kiskun megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Békés megye

Békés megyében 1663 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 4,9 százalékát adta. Az arányokat tekintve az erdészet jelentősége elhanyagolható, az ország erdészeti vállalkozásainak mindössze 0,86 százaléka működött ebben a megyében. Magas a nagyfoglalkoztató üzemek száma, ezt jelzi, hogy 2019-ben összesen 21 darab 50 fő feletti alkalmazottal rendelkező mezőgazdasági üzem működött a megyében. Az élelmiszeripari vállalkozások száma 270 darab volt, tehát az országban működő üzemek 4,0 százaléka volt megtalálható Békés megyében, melyek közül 13 darabot tettek ki az 50 fő feletti vállalkozások. Az ország húsüzemeinek 6,1, pékáru gyártó üzemeinek 5,2 százaléka működött Békés megyében (21. táblázat).

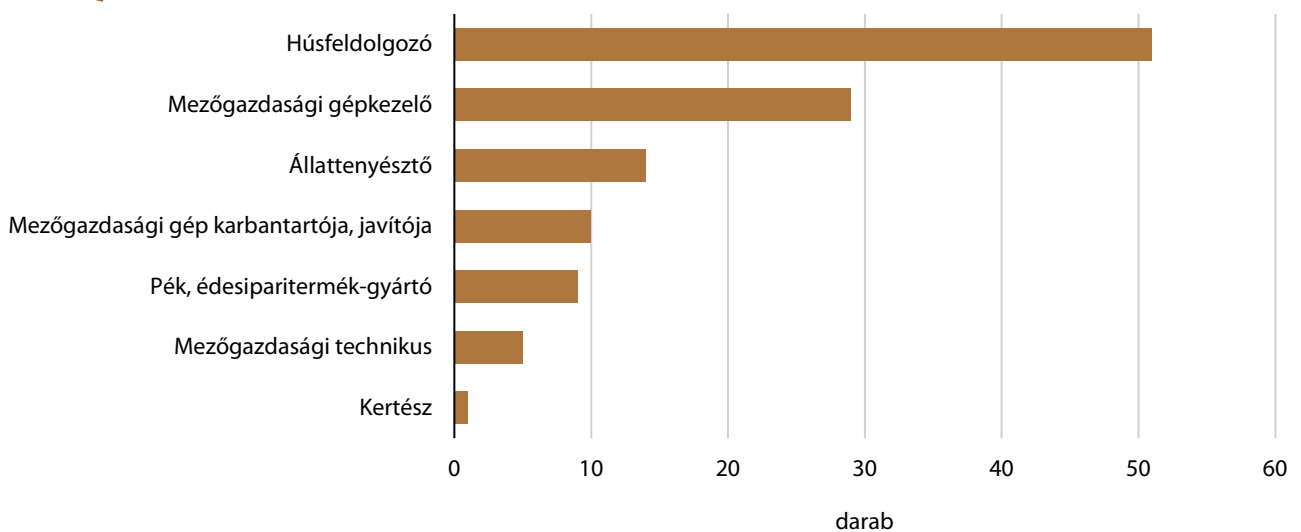
21. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Békés megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 663	4,9
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 616	5,5
Erdőgazdálkodás	33	0,9
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	270	4,0
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	35	6,1
Pékáru, téztafélék gyártása	114	5,2

Forrás: KSH alapján AKI

A szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül mindössze öt foglalkozásban jelöltek meg tartósan betöltetlen üres álláshelyet a felmérésekben szereplő válaszadók. Legnagyobb hiány a mezőgazdasági gépkezelőkből és állattenyésztőkből volt, de gépszerelőket, mezőgazdasági technikusokat és kertészeket is kerestek a megyében. Az élelmiszeriparon belül jelentős hiányt jelentettek a vállalkozások húsfeldolgozó szakmunkásból, de pékek iránt is tartós kereslet mutatkozott (32. ábra).

32. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Békés megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

Csongrád-Csanád megye

Csongrád-Csanád megyében a vállalkozások száma a Békés megyeihez hasonlóan alakult. Összesen 1807 darab mező- és erdőgazdasági vállalkozás működött 2019-ben, ami az országos érték 5,1 százalékát jelentette. Az arányokat tekintve az erdészet jelentősége itt is elhanyagolható, 2019-ben az ország erdészeti vállalkozásainak 1,6 százaléka működött a megyében. Viszonylag magas a nagyfoglalkoztató üzemek száma, 2019-ben összesen 19 darab 50 főnél több alkalmazottal rendelkező mezőgazdasági üzem működött a megyében. Az élelmiszeripari vállalkozások száma 264 darab volt, tehát az országban működő üzemek 3,9 százaléka tevékenykedett Csongrád-Csanád megyében, melyek közül 15 darab volt az 50 fő feletti vállalkozás. Az ország húszüzemeinek 5,5 százaléka, míg a pékáru gyártó vállalkozások 3,6 százaléka működött 2019-ben ebben a megyében (22. táblázat).

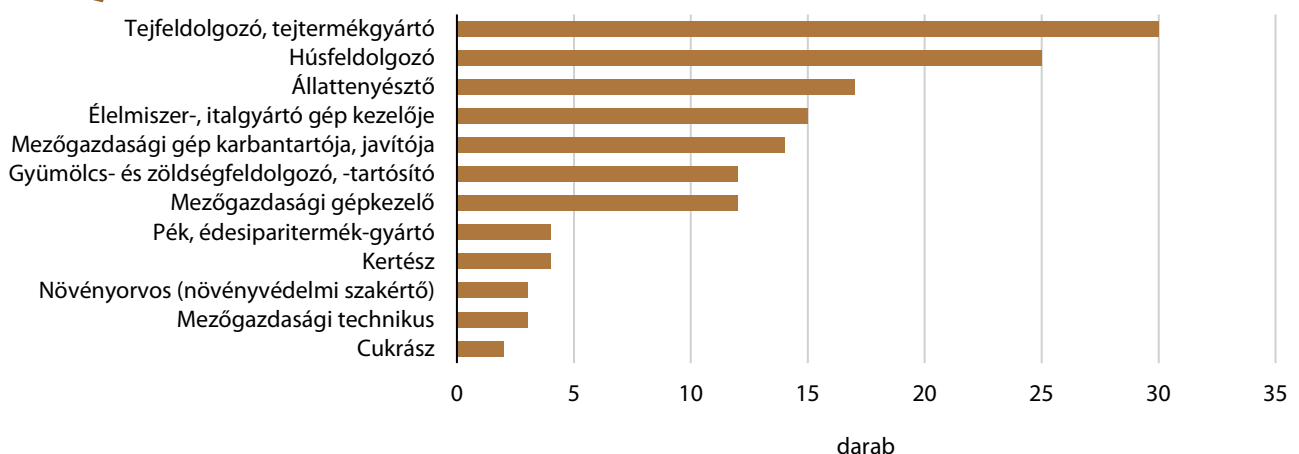
22. táblázat: **Az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások száma Csongrád-Csanád megyében, 2019**

Ágazat	Működő vállalkozások	
	száma, db	aránya, %
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 807	5,3
Ebből: Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1 731	5,8
Erdőgazdálkodás	69	1,6
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	264	3,9
Ebből: Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	32	5,5
Pékáru, tésztafélék gyártása	78	3,6

Forrás: KSH alapján AKI

A szakképesítést igénylő mezőgazdasági foglalkozások közül hat foglalkozásban jelöltek meg tartósan betöltetlen üres álláshelyet a felmérésekben szereplő válaszadók. Legnagyobb volt a hiány állattenyésztőkből, mezőgazdasági gépszerelőkből és gépkezelőkből, de a kertész, növényorvos és mezőgazdasági technikus foglalkozásokban is gondot okozott a munkaerő-toborzás a munkáltatók számára. Az élelmiszeriparon belül is hatféle munkakörben kerestek tartósan munkaerőt a vállalkozások, legnagyobb számban tejfeldolgozókat, húsfeldolgozókat és élelmiszeripari gépkezelőket, valamint gyümölcs- és zöldségfeldolgozókat (33. ábra).

33. ábra **Tartósan betöltetlen élelmiszer-gazdasági üres álláshelyek Csongrád-Csanád megyében**

Forrás: AMB 2018 és MMPP 2019 adatbázisok alapján AKI

AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉS INTÉZMÉNYI, TANULÓI HÁTTERE

Intézményi háttér

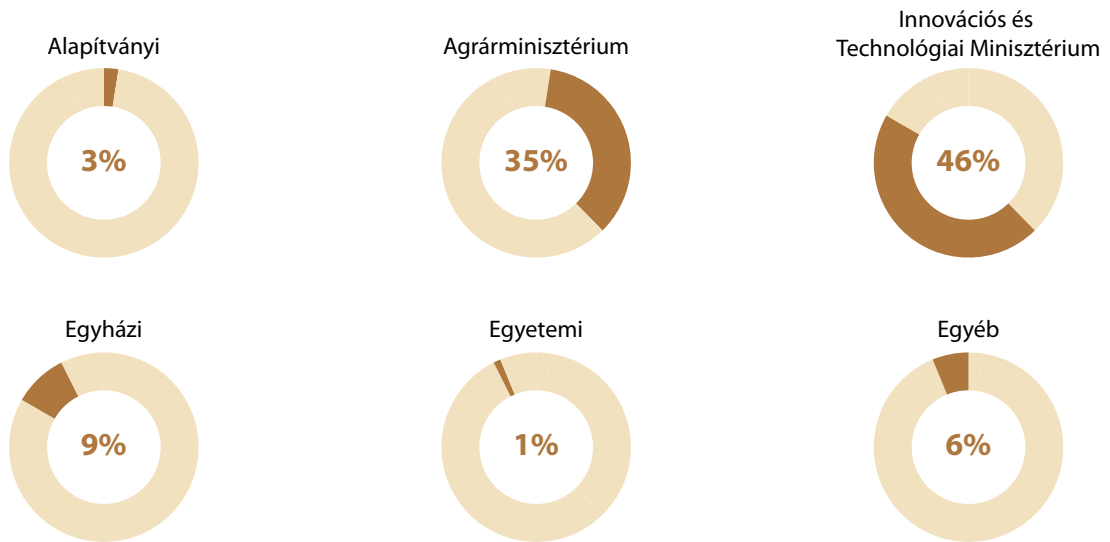
Magyarországon jelenleg 162 olyan intézmény működik 285 feladatellátási hellyel, amelyben középfokú agrárszakképzés valósul meg. A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal által kezelt Szakképzési Információs Rendszerből származó 2021. februári adatok szerint a 162 intézményben összesen 16 885 diák tanult valamilyen agrárszakképzési területen. 2013 óta folyamatos csökkenés volt megfigyelhető az intézmények számában, 2018-hoz képest 2021-ben 15-tel kevesebb agrárszakképző iskola működik az országban. Az agrárszakképző intézmények száma 2013–2021 között összesen 79 intézménnyel csökkent.

2020/2021-ben
162 intézmény
285 feladatellátási helyen
folyt középfokú agrár-
szakképzés
Magyarországon.

Az agrárszakképzés esetében változatos fenntartói kört figyelhetünk meg, melyet az egyszerűbb és szemléletesebb bemutatás érdekében az alábbi csoportokra osztottunk: alapítványi, egyházi, egyetemi, minisztériumi és egyéb fenntartói csoportok. Az agrárszakképzést folytató intézmények több mint 80 százaléka minisztériumi fenntartás alatt áll, amelyből 57 intézmény tartozik az Agrárminisztériumhoz, 74 intézmény pedig az Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz.⁴ A szakképző intézmények további 9 százaléka egyházi fenntartású, ami 13 különböző fenntartó és 7 felekezet között oszlik meg. Az agrárszakképző iskolák 6 százalékát az egyéb kategóriába sorolt nonprofit szervezetek, zártkörűen működő részvénytársaságok, illetve más intézményfenntartó szervezetek működtetik. További 3 százalékuk alapítványi formában működik, két agrárszakképző intézmény pedig egyetemi fenntartásban van (34. ábra).

⁴ Az ITM-hez kapcsolódó nagy szám elsősorban abból adódik, hogy míg az AM fenntartású intézmények szinte csak agrárszakterületi képzéseket folytatnak, addig az ITM fenntartásában lévő intézményekben főként nem hagyományos agrárszakmákat oktatnak, jellemzően egy-két osztállyal indítanak a környezetfenntartáshoz, gépészethez vagy élelmiszeriparhoz kapcsolódó képzéseket.

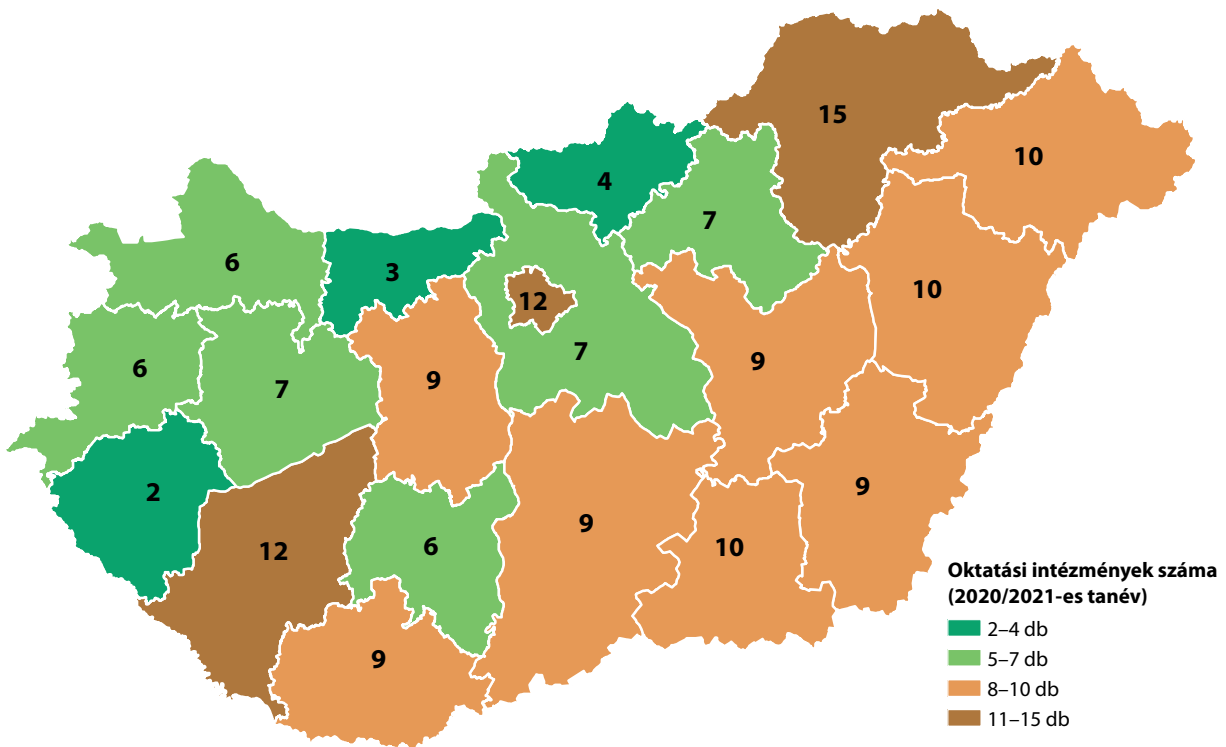
34. ábra Agrárszakképzési intézmények megoszlása fenntartók szerinti bontásban (N = 162 db)

Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

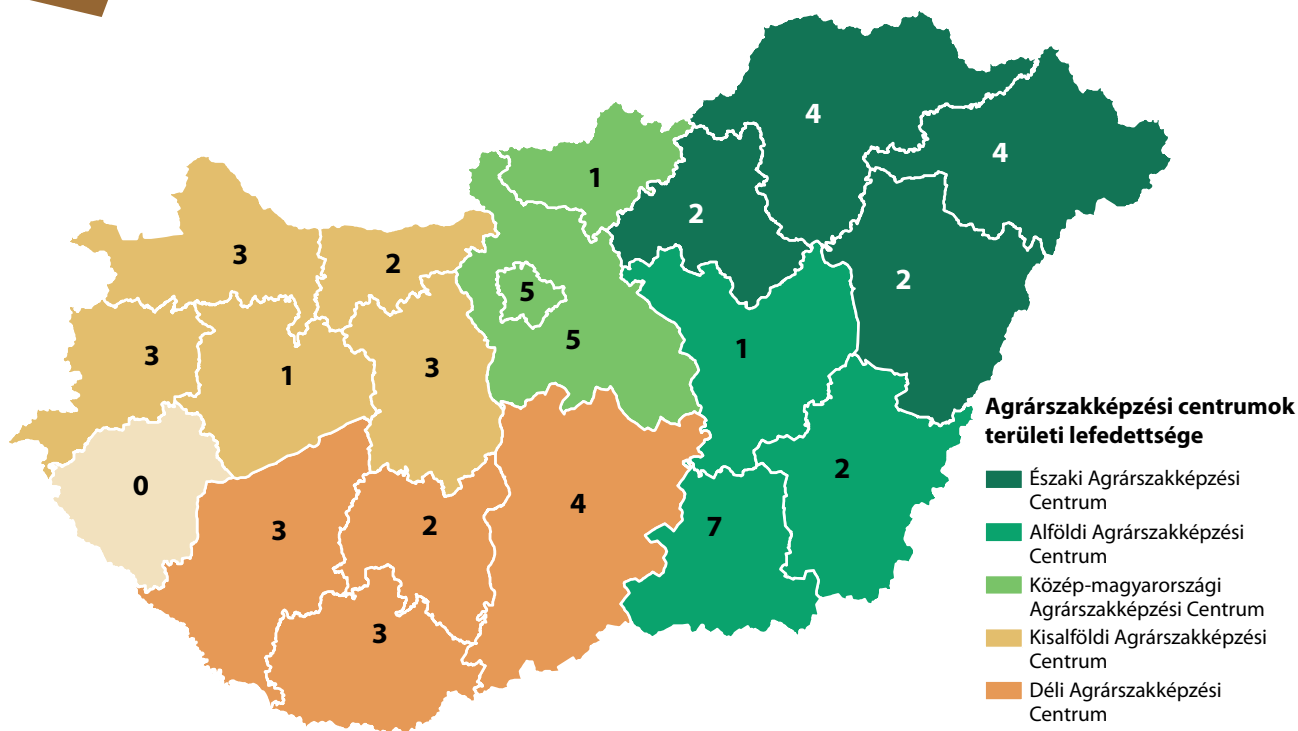
A területi megoszlást tekintve elmondható, hogy az ország keleti felében található magasabb számban agrárszakképzést folytató intézmények. Két megye emelkedik ki az átlagból, Borsod-Abaúj-Zemplén megye (15 működő intézménnyel) és Somogy megye (12 iskolával). A legkisebb számban Zala, Komárom-Esztergom és Nógrád megyében működnek agrárszakképző intézmények (35. ábra).

35. ábra Az agrárszakképzést folytató oktatási intézmények területi megoszlása megyei bontásban (N = 162 db)

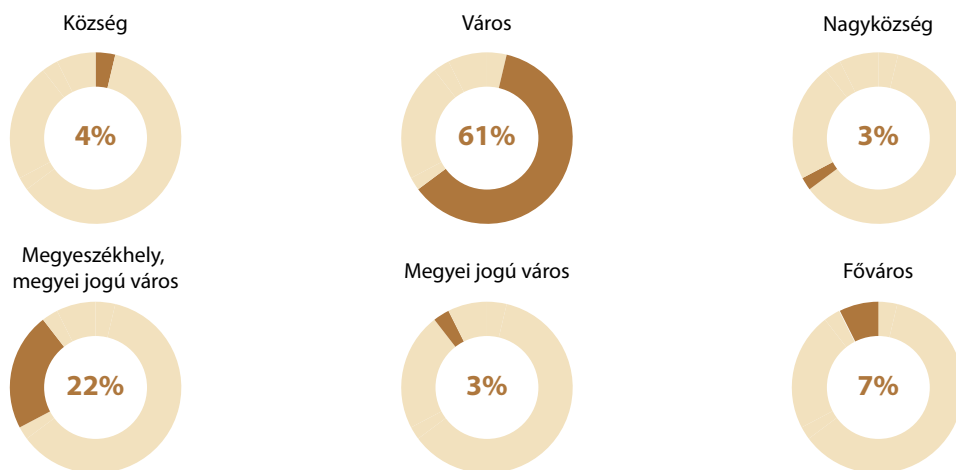
Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

36. ábra Az agrárszakképzési centrumok területi lefedettsége (N = 57 db)

Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

37. ábra Agrárszakképzési oktatási intézmények megoszlása településtípusok szerinti bontásban (N = 162 db)

Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

Az Agrárminisztérium fenntartásában működő 57 agrárszakképző intézmény öt agrárszakképzési centrumba integrálva működik. Az AM fenntartásban működő oktatási intézmények területi megoszlását tekintve elmondható, hogy Zala az egyetlen megye, ahol a minisztérium egyetlen iskolát sem üzemeltet (36. ábra).

Az agrárszakképző intézmények több mint kétharmada vidéki városban vagy községben, további 25 százalékuk megyeszékhelyen vagy megyei jogú városban működik. Budapesten összesen 12 iskola található, amely mezőgazdasági szakképesítést is kínál (37. ábra).

Tanulói háttér

A 23. táblázatban az agrárszakképzésben tanulók létszámadatai találhatóak szakmacsoportok szerinti bontásban. A létszámváltozás hosszabb távú bemutatása érdekében az adatokat két-évenként tüntettük fel.

23. táblázat: **Az agrárszakképzésben tanulók létszámának változása szakmacsoportok szerint 2015 és 2021 között**

fő

Ágazat	2015	2017	2019	2021	Változás mértéke 2015 = 100%
Élelmiszeripar	4 328	4 281	4 175	4 098	94,7
Mezőgazdaság	3 190	3 429	3 010	3 789	118,8
Kertészet és parképítés	1 788	1 825	1 569	1 206	67,4
Agrárgépés	2 859 ^{a)}	3 069	3 162	3 814	133,4
Erdészet és vadgazdálkodás	1 142	1 214	983	2 147	188,0
Környezetvédelem	527 ^{b)}	502	466	1 044	198,1
Kereskedelem ^{c)}	561	682	812	98	17,5
Földmérés	48	110	145	345	718,8
N/A	0	0	0	344	
Összesen	14 443	15 112	14 322	16 885	116,9

^{a)} 2016-ig a képzés megnevezése mezőgazdasági gépész.

^{b)} 2016-ig a képzés nem csupán a környezetvédelmet, de a vízgazdálkodást is magában foglalta.

^{c)} Érintett szakmák: virágkötő és virágkereskedő, virágdekoratőr.

Forrás: OH (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019); NSZFH (2021) alapján AKI

A 2020/2021-es tanévben az élelmiszeriparhoz kapcsolódó szakmák voltak a legnépszerűbbek az agrárszakképzésben tanulók körében. Összesen 4098-an tanulnak élelmiszeripari szakmát, ami az összes tanuló 24,3 százalékát teszi ki. A második legnépszerűbb szakma az agrárgépészet, ahol a tanulók 22,6 százaléka tanul, e szakma népszerűsége a 2015-ös adathoz képest 33,4 százalékos növekedést mutat. Mezőgazdasági szakmát a tanulók 22,4 százaléka, erdészet, vadgazdálkodás szakmát 12,7 százaléka tanult. Hasonló volt a kertészet és parképítés (7,2 százalék), valamint a környezetvédelmi szakmát tanulók aránya (6,2 százalék), a legkisebb részesedéssel a földmérés (2,0 százalék) és kereskedelmi szakmák (0,6 százalék) rendelkeztek.

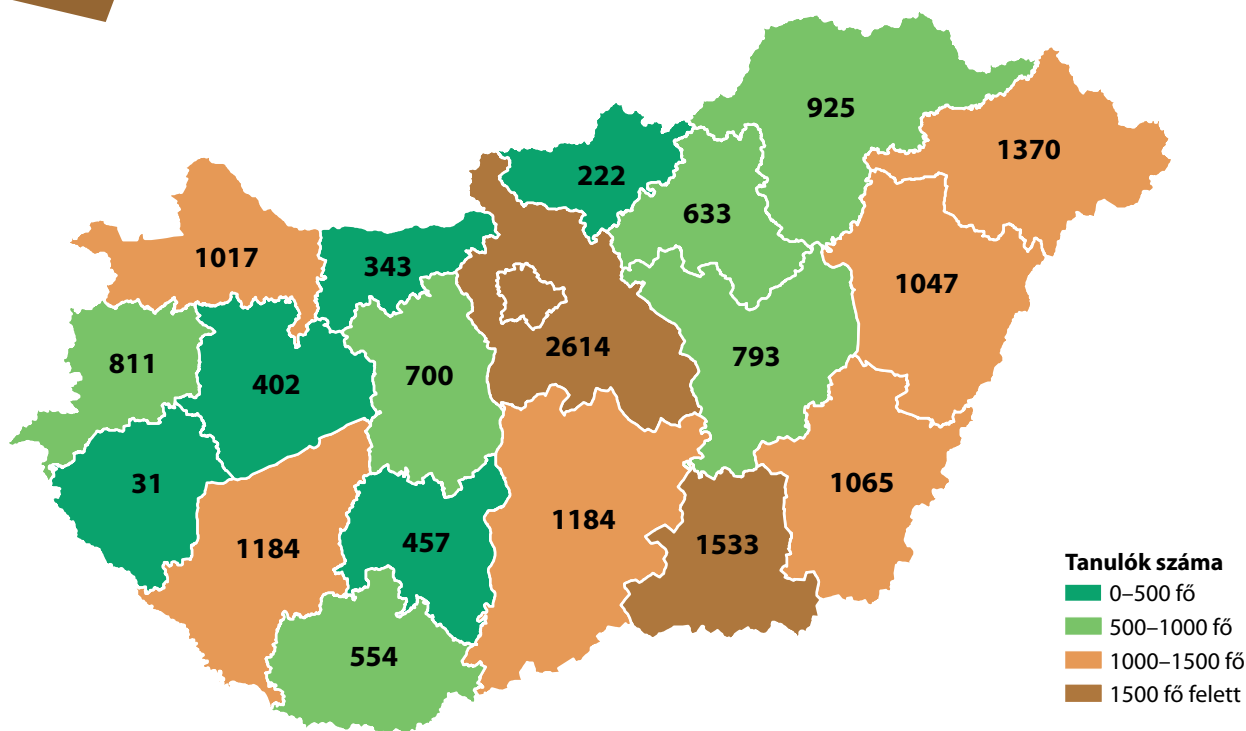
Az agrárszakképzésben tanulók körében az élelmiszeripari ágazathoz kapcsolódó szakmák a legnépszerűbbek.

Arányaiban a legnagyobb tanulói létszámnövekedést produkáló ágazat a földmérő szakképzés volt, amely a 2015-ös évhez képest több mint 700 százalékos növekedést ért el. Ugyan a szakot még így is csekély létszámban választják a diákok (2021-ben 345 fő), de a növekedése mindenképpen figyelemreméltó. Az erdészet és vadgazdálkodás terén 88 százalékos bővülés figyelhető meg, ami már tanulói létszámban is jelentősnek mondható, a 2021-es adatok alapján ez a negyedik legnépesebb szakmacsoport.

Egyértelműen negatív tendenciát a kereskedelmi kategóriába sorolt virágkötő, virágkereskedő és virágdekoratőr szakmák körében láthatunk, amelyek 82,5 százalékos csökkenést mutatnak 2015-höz képest. Emellett jelentős (32,6 százalékos) a csökkenés a kertészet és parképítés szakmacsoportban tanulók számában is.

Pest megye a fővárossal kiegészülve 2614 fős tanulói létszámával az agrárszakképzésben tanulók központjának tekinthető. Ezt követi Csongrád-Csanád megye 1533 fővel, majd Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 1370 tanulóval. Az alábbi térkép másik szélsőségesen kirívó értéke Zala megyében látható, ahol csupán 31 diák tanul az agrárszakképzésben. Ez a kifejezetten alacsony szám abból adódik, hogy Zala megye egy agrárszakképzési centrumhoz

38. ábra Az agrárszakképzésben tanulók létszáma megyei bontásban (N = 16 885 fő)

Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

sem tartozik. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium két iskolája működik a megyében: a Zalaegerszegi SZC Báthory István Technikum és a Nagykanizsai SZC Thúry György Technikum, ám ezeknek az iskoláknak nem az agrárszakképzés a fő profiljuk (38. ábra).

A 24. táblázatban a nappali tagozatos és a felnőttképzésben részt vevő tanulók megoszlása látható. Átlagosan az agrárszakképzésben tanulók 5 százaléka tanul felnőttoktatás keretében. A felnőttoktatásban tanulók aránya az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző iskolákban a legkisebb (3,7 százalék), míg legmagasabb az alapítványi fenntartásúakban, ahol közel 40 százalék.

Az agrárszakképzésben tanulók több mint 70 százaléka az Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményben tanul.

24. táblázat: Az agrárszakképzésben tanulók nappali és felnőttképzésben való részvétele, fenntartók szerinti bontásban

fő

Fenntartók	Felnőttképzésben tanulók	Nappali tagozatos tanulók
Agrárminisztérium	445	11 652
Alapítványi	54	83
Egyéb	58	519
Egyetemi	18	359
Egyházi	95	980
Innovációs és Technológiai Minisztérium	198	2 424
Összesen	868	16 017

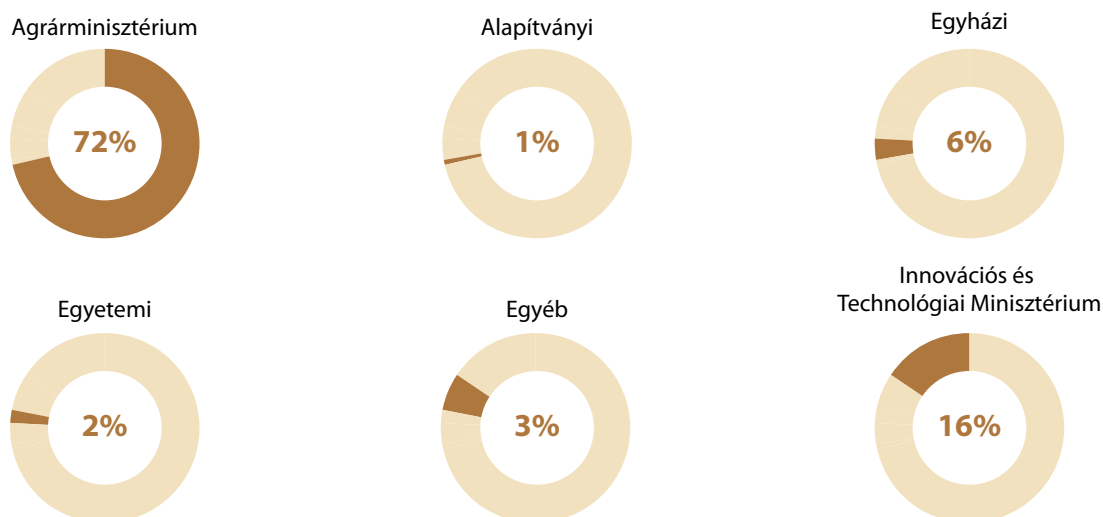
Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

Az agrárszakképzésben tanulók több mint 70 százaléka az Agrárminisztérium fenntartásában működő iskolákban tanul, a felnőttképzés esetében is 50 százalék feletti az AM agrárszakképző intézményeiben továbbtanulók aránya. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium iskoláit

a tanulók további 15,5 százaléka választotta. A fentiek mellett az is megállapítható, hogy bár az iskolák száma szerint az Agrárminisztérium csak a második legnagyobb fenntartó, az agrárszakképzésben tanulók több mint kétharmada az AM iskoláiba jár (2. melléklet). A két minisztériumi fenntartó összesen a tanulók 87,2 százalékát fedi le, a maradék tanulói létszám az egyházi, egyetemi, alapítványi és egyéb kategóriába tartozó fenntartók között oszlik meg (39. ábra).

39. ábra Az agrárszakképzésben tanulók megoszlása fenntartók szerinti bontásban (N = 16 885)

Forrás: NSZFH SZIR 2021. februári adatok alapján AKI

TANULÓI FELMÉRÉSEK EREDMÉNYEI

Pályaorientációs felmérés

A pályaorientációs felmérés kerete, a minta jellemzői

A 2020. november 16–27. között elvégzett online kérdőíves vizsgálat az agrárszakképzésben részt vevő tanulók közül a 9., 10. és 11. évfolyamosokra terjedt ki, annak érdekében, hogy képet alkothassunk a képzésben eltöltött évekről és a tanulók képzéssel kapcsolatos tapasztalatairól, jövőre vonatkozó terveiről, illetve az azokat befolyásoló legfontosabb tényezőkről.

Az Agrárminisztériummal és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával együttműködés keretében kialakított kérdőív négy nagyobb tématerületet ölelt fel: (1) a pályaválasztás okait, körülményeit, (2) a választott szakmával, illetve a szakképző intézménnyel kapcsolatos tapasztalatokat, a továbbtanulással, munkavállalással kapcsolatos jövőbeni terveket (3), a digitális kompetenciákra, eszközhasználatra irányuló kérdéseket, (4) valamint a tanulók főbb szociodemográfiai jellemzőit érintő kérdéseket.

Az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézményekben végzett felmérés keretében összesen 3603 diák töltötte ki a kérdőívet, közülük 1591 diák a 9. évfolyamot, 1145 tanuló a 10. évfolyamot, 791 fő a 11. évfolyamot képviselte a vizsgálatban, 76 főről nem rendelkezőnk információval.⁵ A válaszadók közül legtöbben (1633 fő) a mezőgazdasági ágazatban tanulnak, ezt követték az élelmiszer-ágazathoz kapcsolódó tanulmányokat folytató tanulók (766 fővel), illetve a kertészet és parképítés (312 fő), az agrárgépész (276 fő), valamint az erdészet és vadgazdálkodás (261 fő) tanulmányokat folytató diákok. A legkevesebben a földmérés ágazatot (79 fő) és a környezetvédelem (vízgazdálkodás) ágazatot (61 fő) képviselték. A megkérdezettek közül 153 diák egyéb, nem agrárszakmát tanult és 62 fő nem válaszolt erre a kérdésre (25. táblázat).

⁵ Az elemzésbe azokat a válaszadókat is bevontuk, akik nem válaszoltak teljeskörűen minden kérdésre, illetve akik az AM fenntartásában működő szakképző intézményekben nem agrár jellegű szakmákat tanulnak.

25. táblázat: **A pályaaorientációs felmérésben részt vevő tanulók száma ágazatok szerint**

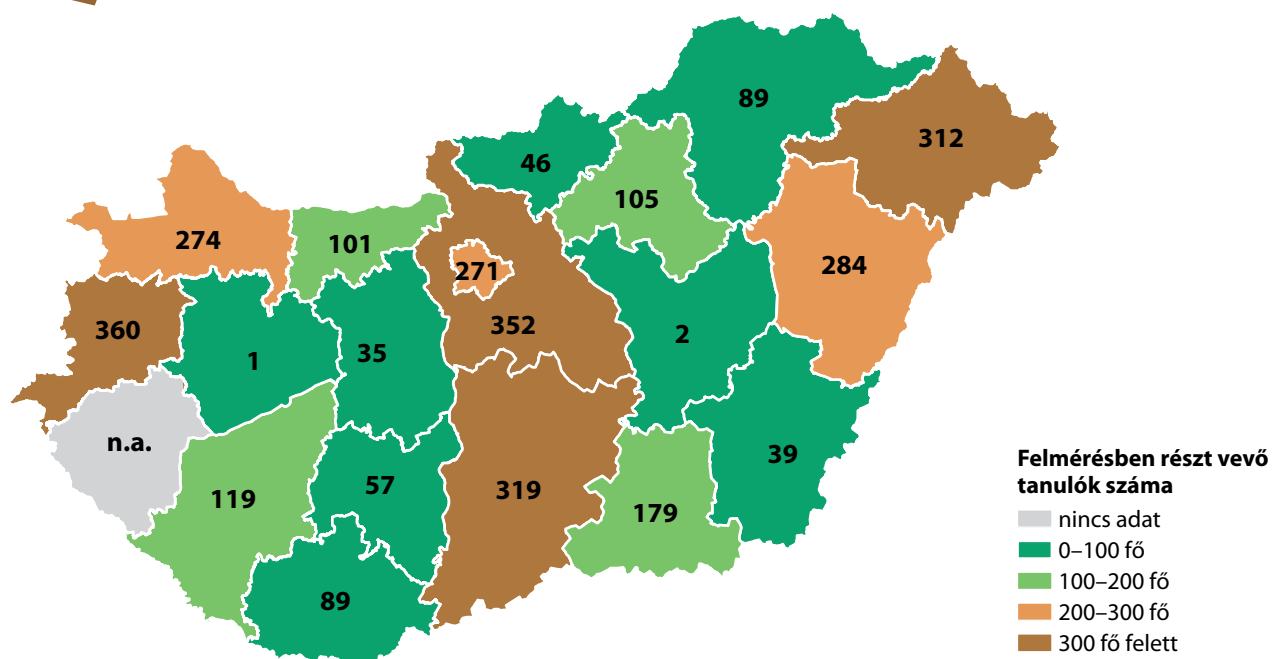
Ágazat	Tanulók száma, fő	Tanulók megoszlása, %
Mezőgazdaság	1 633	45,3
Élelmiszeripar	766	21,3
Kertészet és parképítés	312	8,7
Agrárgépész	276	7,7
Erdészet és vadgazdálkodás	261	7,2
Egyéb, nem agrárszakma	153	4,2
Földmérés	79	2,2
Környezetvédelem (vízgazdálkodás)	61	1,7
Nem válaszolt	62	1,7
Összesen	3 603	100,0

Forrás: Pályaaorientációs felmérés (2020), AKI

A válaszadók 46,8 százaléka technikumban tanult, 53,2 százaléka hároméves szakképző iskolai képzésben vett részt.

A területi jellemzők leírásához a válaszadók által megjelölt képzőintézmény címét vettük alapul. Az iskola kiválasztását 3034 diák tette meg a válaszadás során, 569 tanuló intézményéről nem rendelkezünk információval. Az eredmények szerint a legtöbb válaszadó (360 fő) Vas megyei, illetve (352 fő) Pest megyei intézményben végzi a tanulmányait, míg Bács-Kiskun megyében 319 diák, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 312 fő tanul.

Hajdú-Bihar megyében 284 válaszadó töltötte ki a kérdőívet, 274 fő pedig Győr-Moson-Sopron megyei intézményt képviselt. A két megyén kívül még budapesti (271 fő) agrárszakképző intézmények tanulói vettek részt a felmérésben 200 fő fölötti létszámmal, a többi megyéből 200 főnél kevesebb tanuló válaszolt a kérdésekre. Jász-Nagykun-Szolnok megyei iskolát mindössze 2, Veszprém megyeit pedig 1 diák jelölt meg, Zala megyében nincs az Agrárminisztérium fenntartása alatt működő szakképző intézmény (40. ábra).

40. ábra **A pályaaorientációs felmérésben részt vevő tanulók száma a feladatellátási hely megyéje szerint**

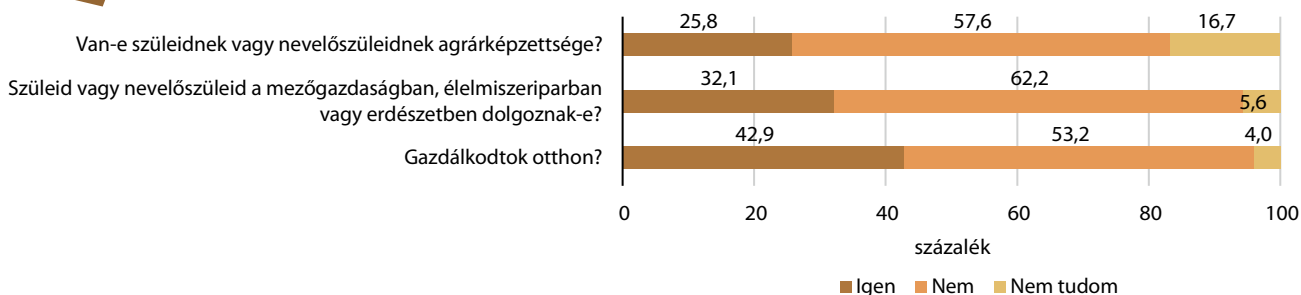
Forrás: Pályaaorientációs felmérés (2020), AKI

Annak érdekében, hogy rálátást kapjunk a családi háttér pálya- és szakmaválasztást befolyásoló szerepére, rákérdeztünk a válaszadók szüleinek/nevelőszüleinek képzettségére és jelenlegi foglalkozására, illetve arra, hogy a család folytat-e otthon valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

A felmérésben részt vevő tanulók 25,7 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a szülei vagy nevelőszülei agrárképzettséggel rendelkeznek, de emellett meglehetősen magas, 16,7 százalék volt azok aránya, akiknek nem volt információjuk szüleik pontos végzettségéről. Magabiztosabb volt a tudás a szülők jelenlegi foglalkozásáról, ebben az esetben már csupán a válaszadók 5,7 százaléka nem tudott választ adni a kérdésre.

A felmérésben részt vevő tanulók 32,1 százaléka esetében az egyik vagy mindkét szülő jelenleg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar vagy az erdészet területén dolgozik. A tanulók 42,9 százalékának családja folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, azaz a tanulók nagy részének közvetlen tapasztalatai vannak a mezőgazdasággal kapcsolatban (41. ábra).

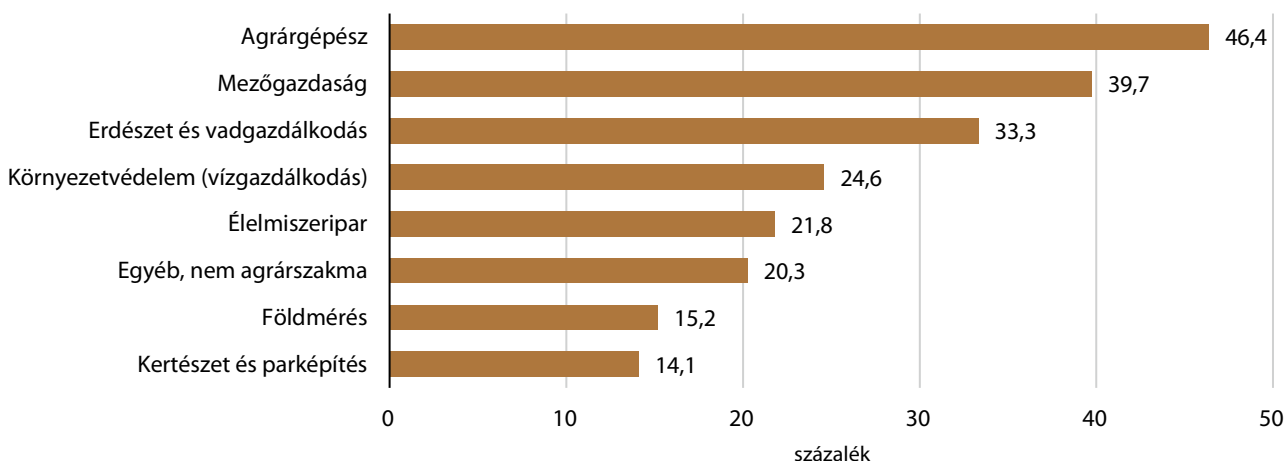
41. ábra A felmérésben részt vevő tanulók megoszlása agrárgazdasági érintettség szerint

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Az agrárgépész, a mezőgazdasági vagy az erdészet és vadgazdálkodási ágazatokban tanuló diákok között nagyobb azoknak az aránya (33-46 százalék), akiknek a szülei szintén az ágazatban dolgoznak, mint a környezetvédelem (vízgazdálkodás), élelmiszeripari, földmérés vagy kertészet és parképítés ágazatokban tanulók körében. Az egyéb, nem agrárszakmában tanuló diákok ötödének dolgoznak a szülei az agrárágazatban (42. ábra).

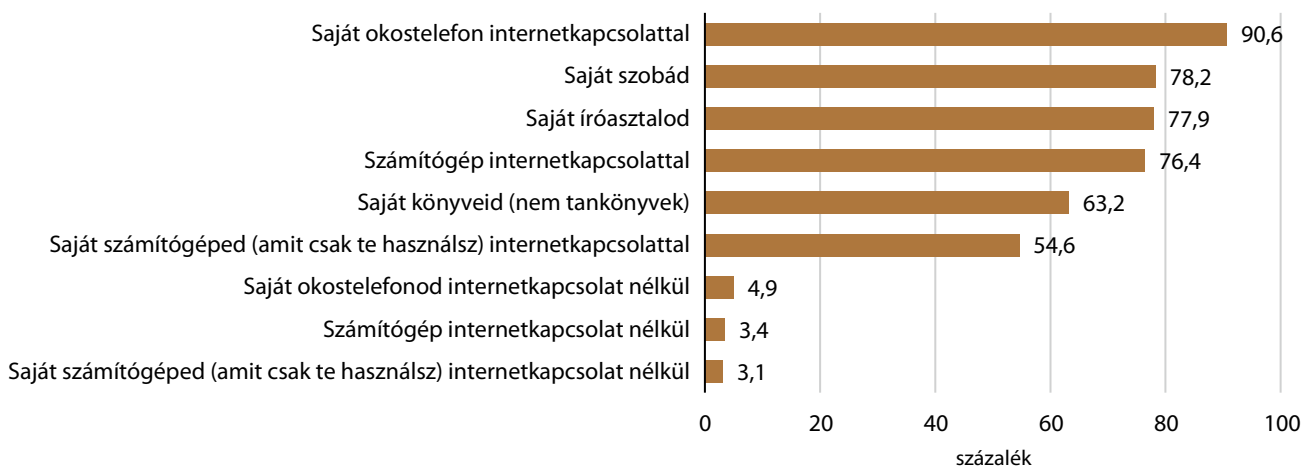
42. ábra Azon tanulók aránya, akiknek szülei az élelmiszer-gazdasági ágazatban dolgoznak, a tanult ágazatok szerint

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A tanulók szociodemográfiai háttérének feltárásánál néhány olyan vagyontárgy meglétére kérdeztünk rá, amelyek áttételesen a felmérésben részt vevő tanulók helyzetének megítélésére adnak lehetőséget. Az adatok alapján arra következtethetünk, hogy a felmérésben részt vevő tanulók túlnyomó része kedvező gazdasági háttérrel rendelkezik. Erre utal, hogy több mint 90 százalékuk rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de az internethez kapcsolt számítógép is a megkérdezett tanulók 76,4 százalékának otthonában megtalálható. A saját szobával rendelkezők aránya 78,2 százalék, saját íróasztallal pedig a válaszadók 77,9 százaléka rendelkezett a felmérés idején. Saját könyvei a válaszadók 63,2 százalékának voltak, ami a fent leírtak viszonylatában inkább a könyvek jelentőségének csökkenését jelzi, mint a gazdasági státusz szintjét. Saját, internetkapcsolattal ellátott számítógéppel a tanulók több mint fele rendelkezett (54,6 százalék) (43. ábra).

43. ábra A felmérésben részt vevő tanulók birtokában/otthonában megtalálható vagyontárgyak jelöléseinek gyakorisága

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Az iskolai teljesítményt kifejező tanulmányi eredményt tekintve a válaszadó tanulók bő fele (52,7 százalék) közepes, közel kétötöde (37,4 százalék) jó vagy kitűnő tanulónak értékeli magát. Az agrárszakképzésben részt vevő válaszadó tanulók 4,9 százaléka iskolai teljesítményét kifejezetten gyengének ítélte, ugyanennyien nem tudták megítélni teljesítményüket, vagy erről nem kívántak nyilatkozni (44. ábra).

44. ábra A saját tanulmányi eredmény megítélése a válaszadó tanulók körében

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Iskolai teljesítményüket a környezetvédelem (vízgazdálkodás) ágazat tanulói értékelték legjobbnak, közülük több mint 54 százalék értékeltte magát kitűnő vagy jó tanulónak, bár nem

mutatkozott lényeges különbség az ágazatok között abban, hogy milyen tanulónak látják magukat. Hozzá kell tennünk, hogy az eredmények értékelésénél a 9. évfolyamos tanulók vélhetően nem a szakképzésben elért teljesítményüket, sokkal inkább az általános iskolai eredményeiket vették alapul, hiszen a kérdezés időpontjában még nem rendelkeztek lezárt félévvel.

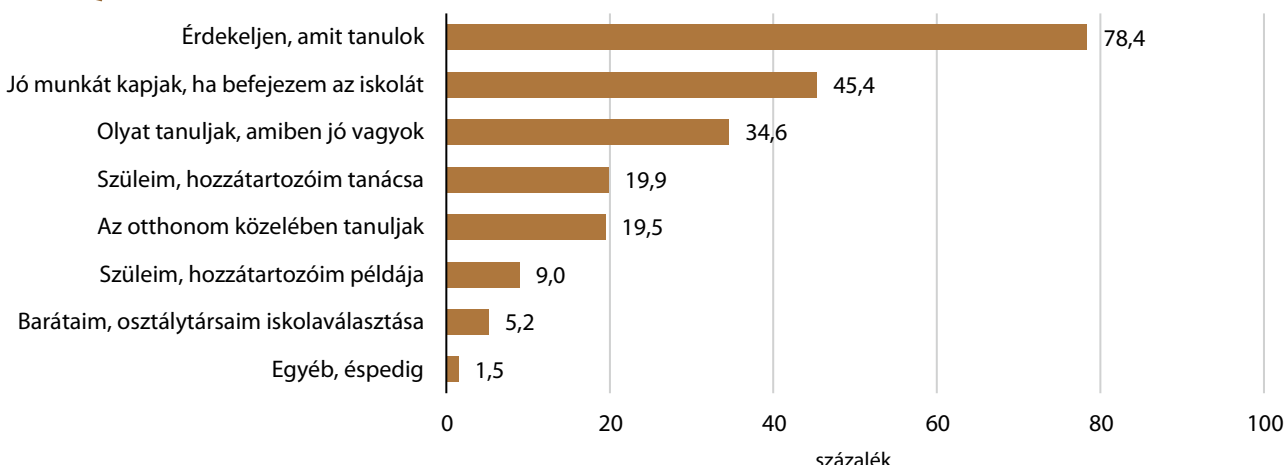
Az iskolaválasztás szempontjai

A tanulói felmérés során kiemelt figyelmet kapott annak vizsgálata, hogy az agrárszak-képzésbe belépő tanulók az iskola- és szakmaválasztásnál milyen szempontokat, tényezőket mérlegelnek. A kérdésre válaszolók túlnyomó többsége (78,4 százalék) személyes érdeklődése alapján választott középiskolát, emellett az iskola elvégzése utáni elhelyezkedési lehetőségek (45,4 százalék), valamint a képességek (34,6 százalék) határozták meg az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozást. A pályaválasztási döntésekben mindemellett megmutatkozott (a válaszok 19,9 százalékát érintően) a szülők, hozzátartozók, illetve a kortárs csoportok (osztálytársak, barátok) szakmaválasztást befolyásoló szerepe, illetve hogy a középiskola a lakóhely közelében helyezkedjen el (19,5 százalék). Ez utóbbi megjelenik az állandó lakóhely és az iskola távolságára adott válaszokban is, a válaszadók 58,9 százalékánál ez a távolság kevesebb, mint 30 km, és csak 4,5 százalékuknál nagyobb, mint 100 km. Így a bejárósok aránya is nagy (71,1 százalék), több mint kétszerese a kollégiumban lakóknak (28,9 százalék).

A tanulók közel 80 százaléka személyes érdeklődés alapján választotta az agrárszakmát.

Miközben a tanulók csaknem 44 százalékának családja folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, 10 százalék alatt maradt azok aránya, akiket szülei példája sarkalt mezőgazdasági szakma választására (45. ábra). Az iskolaválasztást befolyásoló tényezők fontossága a tanult szakma szerint eltérő. A személyes érdeklődés az erdészet és vadgazdálkodás, illetve a mezőgazdaság ágazatokban tanulók körében a legmeghatározóbb, 83,9 és 81,9 százalékuk jelölte meg ezt a választ. Az iskola befejezése utáni jó munkalehetőség reménye leginkább a földmérési szakmákat (78,5 százalék), legkevésbé a mezőgazdasági szakmákat (42,4 százalék) tanulókat motiválta az iskolaválasztásban.

45. ábra A középiskola-választás szempontjai a válaszadó tanulók körében, említések aránya

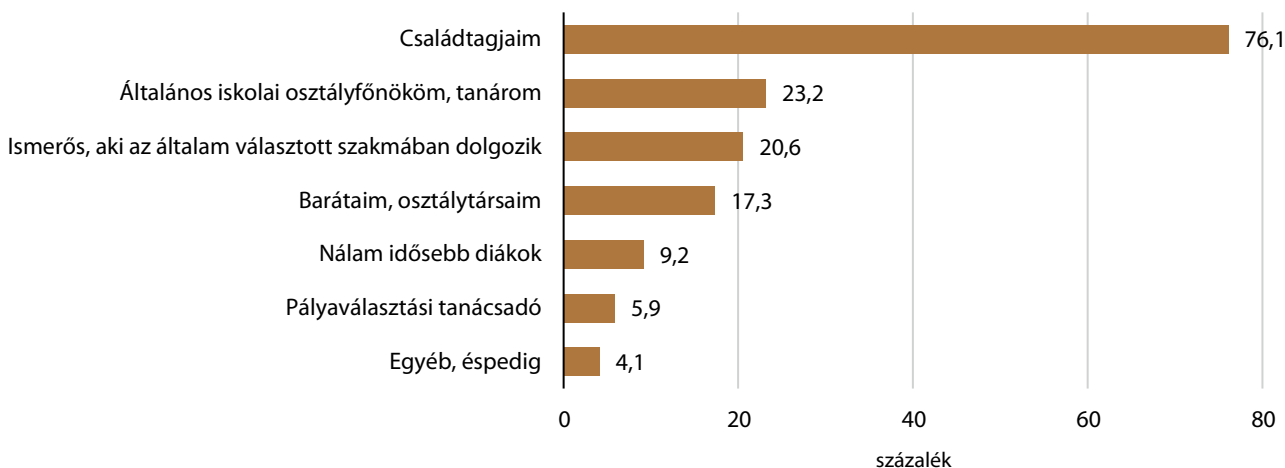
Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozásban ugyanakkor láthatóan kiemelkedő jelentőségű a közvetlen családtagok támogató szerepe. A válaszadó tanulók több mint háromnegyede (76,1 százalék) nyilatkozott úgy, hogy a középiskola-választás során szülei, családtagjai segítségére támaszkodott. Meglepő ugyanakkor, hogy a tanulók általános iskolai karrierútját végigkísérő osztályfőnök, illetve más általános iskolai pedagógus szerepe nem meghatározó a pályaválasztásban: a tanulók mindössze 23,2 százaléka jelölte meg valamely általános isko-

Az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozásban kiemelkedő a közvetlen családtagok támogató szerepe.

lai tanárát a középiskola-választást segítő személyként. A kortárs kapcsolatok szerepe szintén kisebb jelentőségű (17,3 százalék), és meglepően alacsony (5,9 százalék) a pályaválasztást professzionálisan támogató tanácsadók pályá- és szakmaválasztást befolyásoló szerepe is (46. ábra). Az „Egyéb” kategóriában megadott 150 szabadszavas válasz közül 83 diák jelezte, hogy saját döntése alapján választotta az adott iskolát.

46. ábra Személyes kapcsolatok szerepe a középiskola-választásban a válaszadó tanulók körében, említések aránya

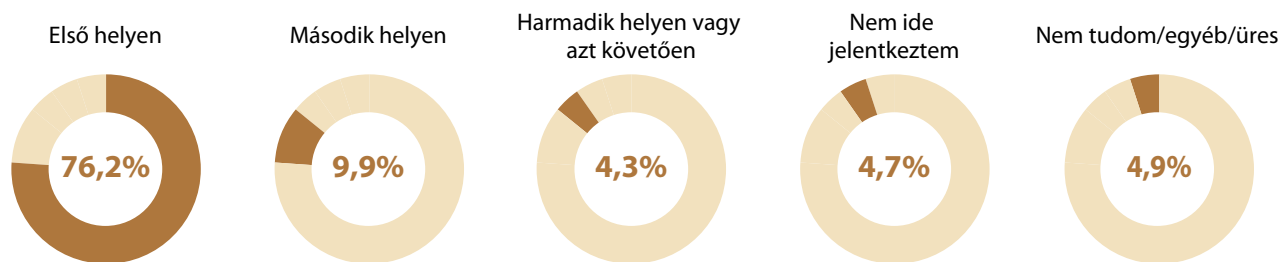

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A döntéshozás tudatosságára utal, hogy az agrárszakképzésben részt vevő válaszadók döntő többsége (76,2 százalék) a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját jelölte meg első helyen. A jelenlegi iskolát másodikként megjelölő tanulók aránya 9,9 százalék, és együttesen további 9,0 százalékot tesz ki azok aránya, akik az iskolát csak harmadikként jelölték meg, vagy egyáltalán nem az adott intézménybe, szakmára készültek (47. ábra).

Az iskolaválasztásban a legtudatosabbak az erdészet és vadgazdálkodás, valamint az agrárgépész ágazatokban tanulók.

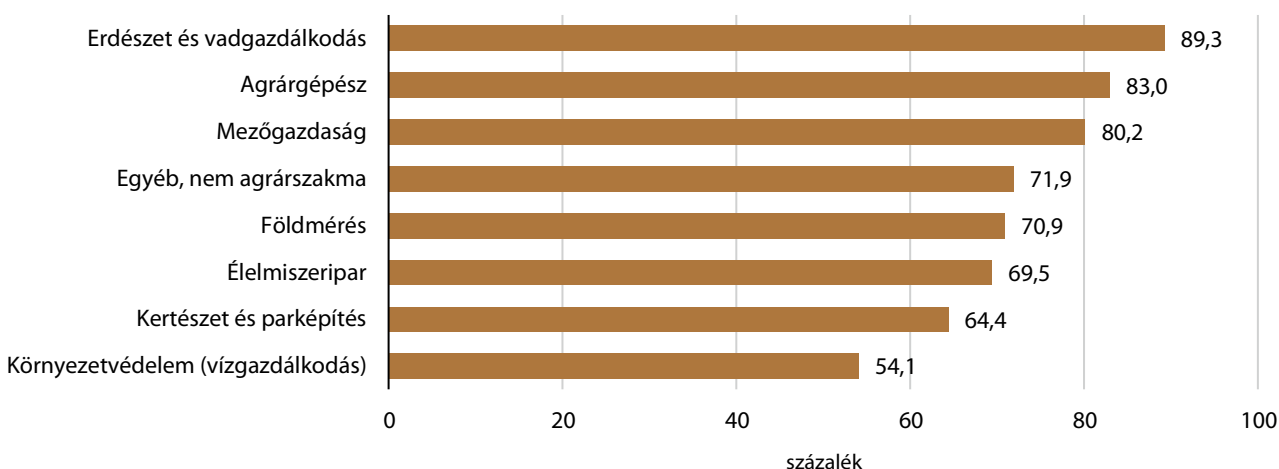
47. ábra A jelenlegi középiskola megjelölése az iskolai jelentkezésnél a válaszadó tanulók körében

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A tanult szakmákat tekintve az erdészet és vadgazdálkodás, valamint az agrárgépész ágazatokban tanulók a legtudatosabbak az iskolaválasztásban: az erdészeti képzésben lévők 89,3 százaléka, az agrárgépész ágazatban tanulók 83,0 százaléka jelölte meg első helyen az iskoláját. Velük szemben a környezetvédelem (vízgazdálkodás) ágazatra jelentkezőknek csak 54,1 százaléka jelentkezett első helyen az adott szakképző iskolába (48. ábra).

48. ábra Az iskolába történő jelentkezés során az iskolát az első helyen megjelölő tanulók aránya képzési szakterületenként

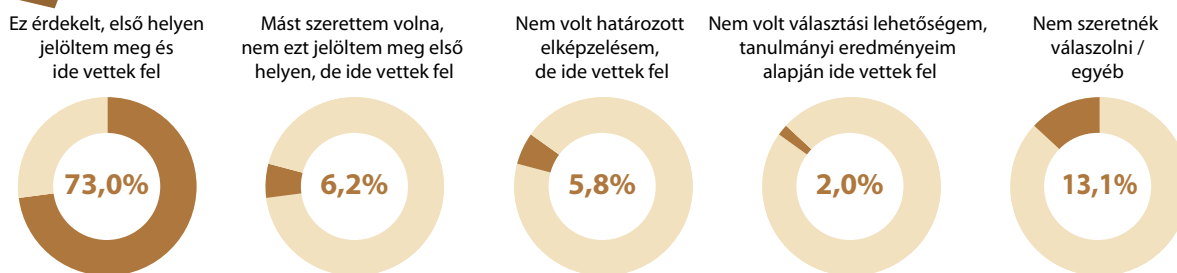

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szakmaválasztás tudatosságára utal, hogy a felmérés keretében választ adó tanulók döntő többsége (73,0 százalék) technikumi/szakképző iskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg. A tanulók 7,8 százaléka esetében célzottabb, személyre szabottabb pályaorientáció iránti igény mutatkozik, a tanulók érintett csoportja ugyanis úgy lépett be az agrárszakképzésbe, hogy nem volt határozott elképzelése a pálya- és szakmaválasztásról, illetve az iskolaválasztásnál úgy érezte, hogy nincs választási lehetősége. A lemorzsolódók potenciális célcsoportját jelenthetik azok a tanulók (a válaszadók 6,2 százaléka), akik más szakmát vagy más középfokú intézményt céloztak meg a középiskolai jelentkezés során, de végül a felmért agrárszakképző intézmények valamelyikébe nyertek felvételt (49. ábra).

Az agrárszakképzésbe lépő tanulók részéről a személyre szabottabb, célzottabb pályaorientáció iránt mutatkozik igény.

49. ábra A technikumi/szakképző iskolai tanulmányok megkezdésének oka a válaszadó tanulók körében

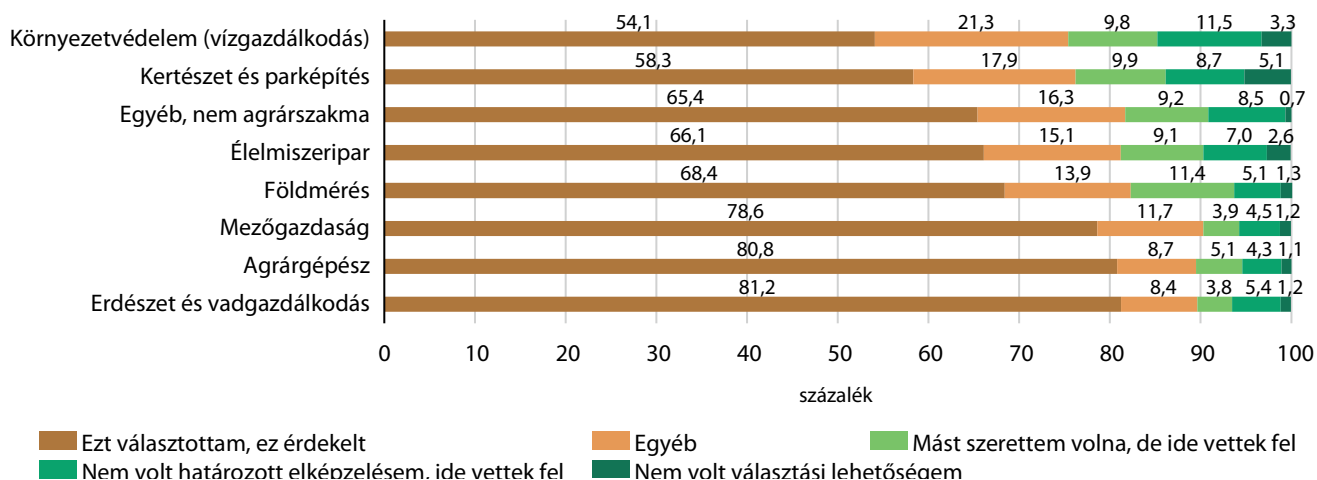

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szakmaválasztás terén tapasztalható tudatosság az erdészet és vadgazdálkodás, valamint az agrárgépész képzésekre járó tanulók körében a legerősebb: az erdész szakon tanulók 81,2, a gépész szakokon tanulók 80,8 százaléka választott tudatosan. A környezetvédelem (vízgazdálkodás) képzésre járók 54,1 százaléka rendelkezett határozott elképzeléssel az adott szakmáról, miközben az ezen szakokra járók 11,5 százalékának nem volt határozott elképzelése, ide vették fel. A pályaválasztást illetően legkevésbé határozott elképzeléssel a környezetvédelmi és a földmérési szakon tanulók rendelkeznek (50. ábra).

50. ábra

A technikai/szakképző iskolai tanulmányok megkezdésének oka a válaszadó tanulók körében, a válaszok megoszlása tanult szakmák szerint

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

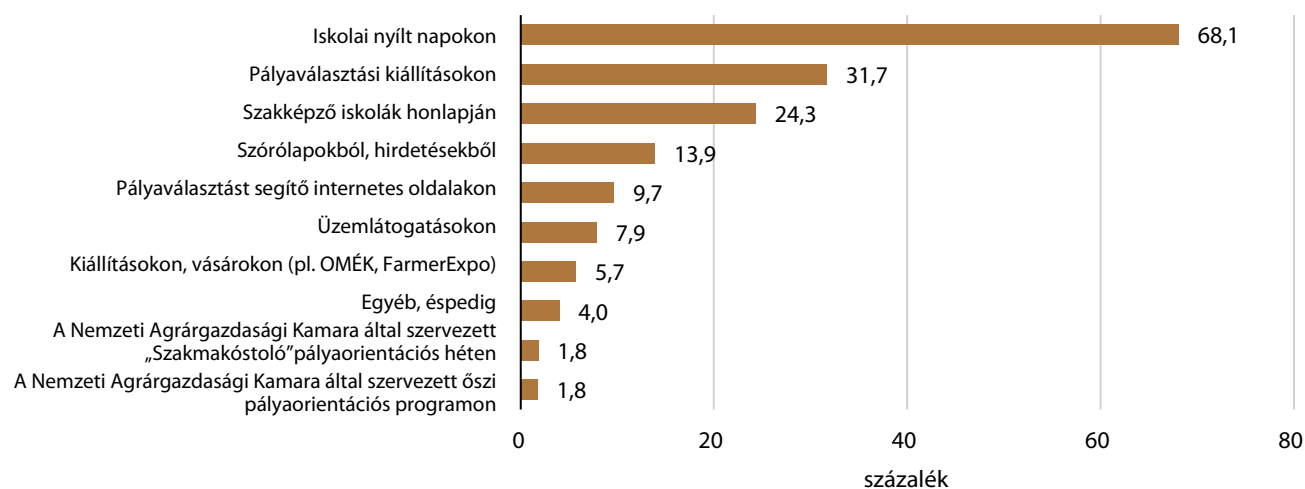
A pályaorientációs eszközök szerepe

A vizsgálat során hangsúlyt fektettünk a pályaorientációs eszközök szakmaválasztást befolyásoló szerepének azonosítására. A válaszadó tanulók kilencféle középiskola-választást befolyásoló eszközt, illetve programot jelölhettek meg, illetve „egyéb” tényezőket is megadhattak. A felsorolt lehetőségek közül kiemelkedő jelentőséggel az iskolai nyílt napok bírnak, a tanulók 68,1 százaléka számára ez bizonyult a szakmaválasztásban a legnagyobb jelentőségűnek. A válaszadók 31,7 százaléka említette, hogy a pályaválasztási kiállítások segítettek a választásban, 24,3 százalékuk pedig a középiskolák honlapjain között információkra támaszkodott a pályaválasztás során (51. ábra).

A pályaorientációs eszközök közül kiemelkedő jelentőséggel bírnak az iskolai nyílt napok.

51. ábra

A jelenlegi középiskola kiválasztását segítő pályaorientációs programok, eszközök szerepe a válaszadó tanulók körében, említések aránya

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szórólapok, a pályaválasztást segítő honlapok, valamint az üzemlátogatások a felmérés eredményei szerint mérsékelt jelentőséggel bírnak a pályaorientációban (13,9, 9,7, illetve 7,9 százalék), hasonlóan az olyan országos szakmai kiállításokhoz, rendezvényekhez (5,7 százalék), mint

az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás vagy a zömmel megyei szintű, illetve nagyobb városokra korlátozódó farmer expók, gazdarendezvények (51. ábra).

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett „Szakmakóstoló” pályorientációs héten és az őszi pályorientációs programon a válaszadóknak 1,8, illetve 1,7 százaléka kapta a leghasznosabb segítséget a középiskola kiválasztásához.⁶ Akik részt vettek a NAK által szervezett rendezvényeken, azok iskola-, illetve szakmaválasztását egyértelműen pozitívan befolyásolták a programon szerzett élmények, tapasztalatok. Az iskolaválasztást a résztvevők 64,4 százalékánál, míg a szakmaválasztást 53,1 százalékuknál befolyásolta a NAK rendezvényein való részvétel.

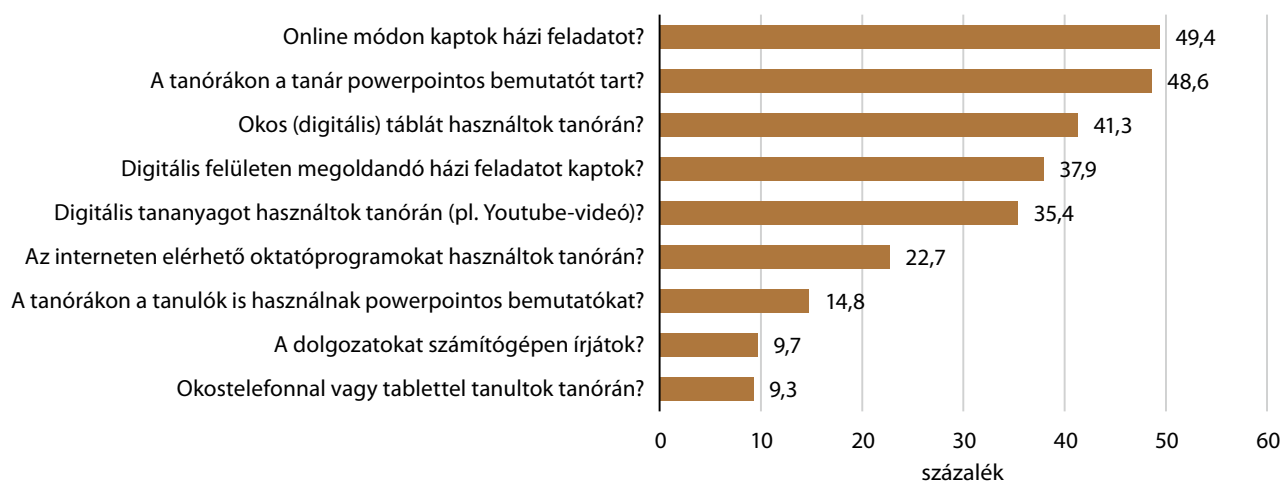
A NAK által szervezett pályorientációs rendezvények pozitívan befolyásolták a programon részt vevő tanulók szakmaválasztását.

Az agrárszakképzésben tanulók digitális kompetenciái és eszközhasználata

A digitális kompetenciát és eszközhasználatot három kérdéskör mentén vizsgáltuk a felmérés során. Felmértük, hogy a tanórák keretében mennyire jellemző a hétköznapi infokommunikációs eszközök használata. Emellett arra kerestük a választ, hogy melyek azok a tantárgyak, ahol az ismeretátadás digitális eszközökkel történik. Végül az agráriumot érintő digitalizációval kapcsolatos fogalmak ismertségét tártuk fel a válaszadó diákok körében.

Előjáróban fontos megemlíteni, hogy a felmérésben részt vevő diákok saját infokommunikációs eszközökkel való ellátottsága kifejezetten jónak mondható, 90,6 százalékuk rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de a világháléhoz kapcsolt számítógép is megtalálható a diákok 76,4 százalékának otthonában, azaz nem idegen számukra a digitális világ (43. ábra).

52. ábra „Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskoládban...” kérdésre „gyakran előfordul” válaszok gyakorisága

Forrás: Pályorientációs felmérés (2020), AKI

Az általános infokommunikációs eszközöket tekintve azt találtuk, hogy a legegyszerűbb módszerek (PowerPoint bemutató) alkalmazása sem elterjedt a szakképzésben, a diákok kevesebb mint fele nyilatkozott úgy, hogy a tanáraik gyakran tartanak ennek segítségével órákat, emellett a digitális táblákkal való felszereltség is alacsony arányú az iskolákban (41,3 százalék). A digitális tananyagok rendszeres alkalmazását is kevés tanuló tapasztalja (35,4 százalék), ahogyan az interneten elérhető oktatóprogramokat is csak a megkérdezettek 22,7 százaléka használja tanórán. Bár online módon 49,4 százalékuk kap házi feladatot, digitális felületen csak 37,9 százalékuknak kell megoldania azt (52. ábra).

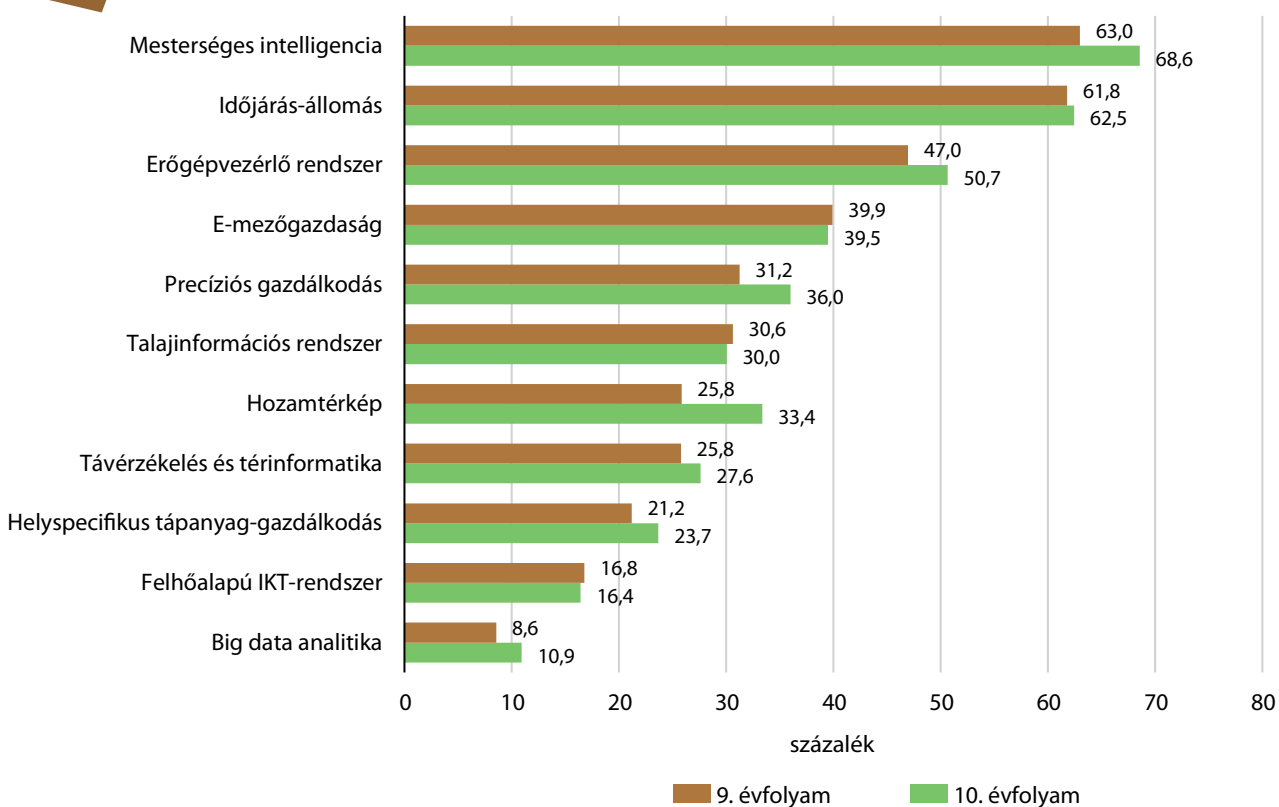
A digitális tananyagok rendszeres használata a tanulói visszajelzések szerint egyelőre kevésbé elterjedt az agrárszakképzésben.

⁶ Fontos megemlíteni, hogy ez az alacsony arány abból adódik, hogy a NAK érintett rendezvényein csak korlátozott létszámban tudnak részt venni a tanulók.

A szakképző iskolák technológiai felszereltségében tapasztalt hiányosságok ellenére a 9. osztályos tanulók körében sem ismeretlen fogalmak a mezőgazdaságban használatos digitális technológiák, ugyanakkor az is látható, hogy a 10. osztályosok között minden esetben népesebb azoknak a diákoknak a csoportja, akik ismerik a felsorolt technológiákat. A legismertebbek a mesterséges intelligencia (a 9. osztályosok 63,0 százaléka, a 10. osztályosok 68,6 százaléka állítja, hogy tudja, hogy mit jelent) és az időjárás-állomás (61,8 és 62,5 százalék) fogalmi voltak.

Az ágazatspecifikus technológiák többsége is ismert a tanulók legalább harmadának körében, meglepő ugyanakkor, hogy a mindennapi szóhasználatban gyakrabban megforduló fogalmak, mint például a big data analitika vagy a felhőalapú IKT-rendszerek kapcsán rendelkeznek a legkevesebb tudással (53. ábra).

53. ábra „Hallottál-e már a következő fogalmakról?” kérdésre „Igen, tudom mit jelent” választ adók aránya

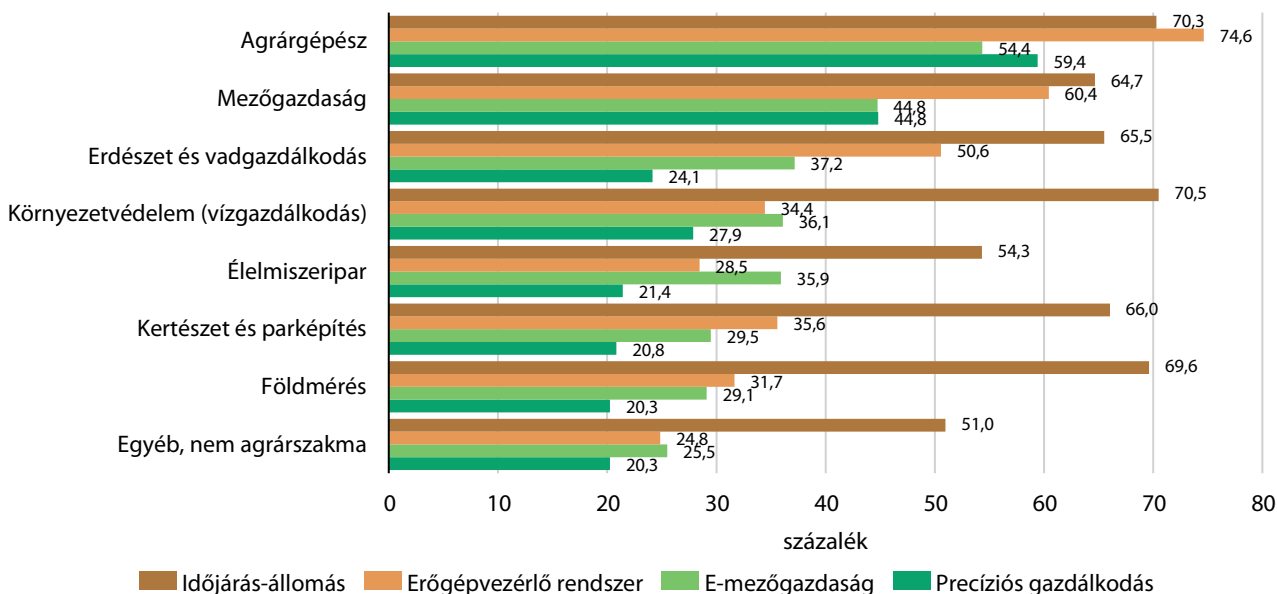

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Az ágazatok között jelentős a különbség az erőgépvézelő rendszer, az e-mezőgazdaság és a precíziós gazdaság ismeretének tekintetében. Az agrárgépezés és a mezőgazdaság ágazatokban hallottak ezekről a legtöbben, míg a kertészet és parképítés, földmérés és egyéb, nem agrárszakma tanulói közül a legkevesebben. Az erőgépvézelő rendszer tekintetében még kiemelkedő az erdészeti és vadgazdálkodás ágazatban tanulók ismerete. Az időjárás-állomás fogalmának ismerete sokkal egységesebb az ágazatok között, 70,5 százalék és 64,7 százalék között van a környezetvédelem, agrárgépezés, földmérés, kertészet, erdészeti és mezőgazdaság ágazatokban. Az élelmiszeripari ágazatban és az egyéb, nem agrárszakmát tanulók közül hallottak erről kevesebben, 54,3, illetve 51 százalék (54. ábra).

54. ábra

„Hallottál-e már az erógépvezérlő rendszerről / e-mezőgazdaságról / precíziós gazdálkodásról / időjárás-állomásról?” kérdésre „Igen, tudom mit jelent” választ adók aránya ágazati bontásban

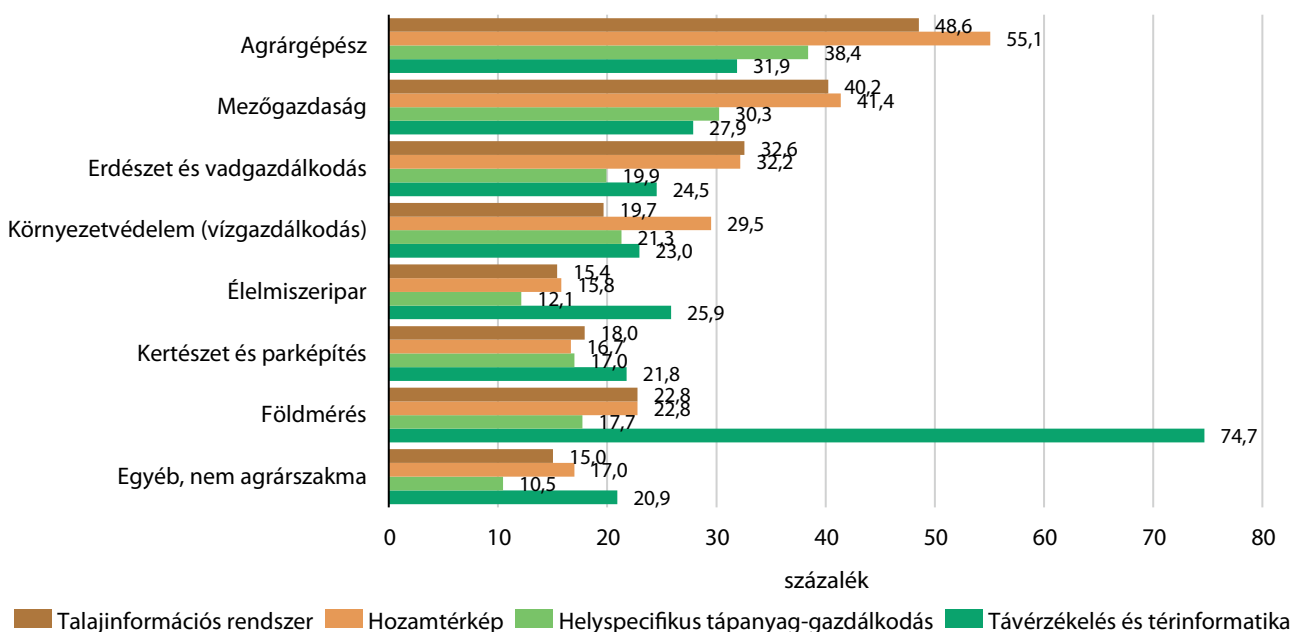

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Jelentős különbségek mutatkoznak a talajinformációs rendszerre, a hozamtérképre, a helyspecifikus tápanyag-gazdálkodásra, valamint a távérzékelés és térinformatikára vonatkozó kérdések esetén. Az agrárgépész és mezőgazdaság ágazatok tanulói közül rendelkeznek a legtöbb az említett fogalmakkal kapcsolatos tudással, míg az élelmiszeriparban és az egyéb, nem agrárszakmában tanulók a legkevesebbel. A földmérés ágazat a legtöbb vonatkozásban közepesen helyezkedik el, azonban az ezen a területen tanulók közül ismerik a legtöbb (74,7 százalék) a távérzékelés és térinformatika fogalmát (55. ábra).

55. ábra

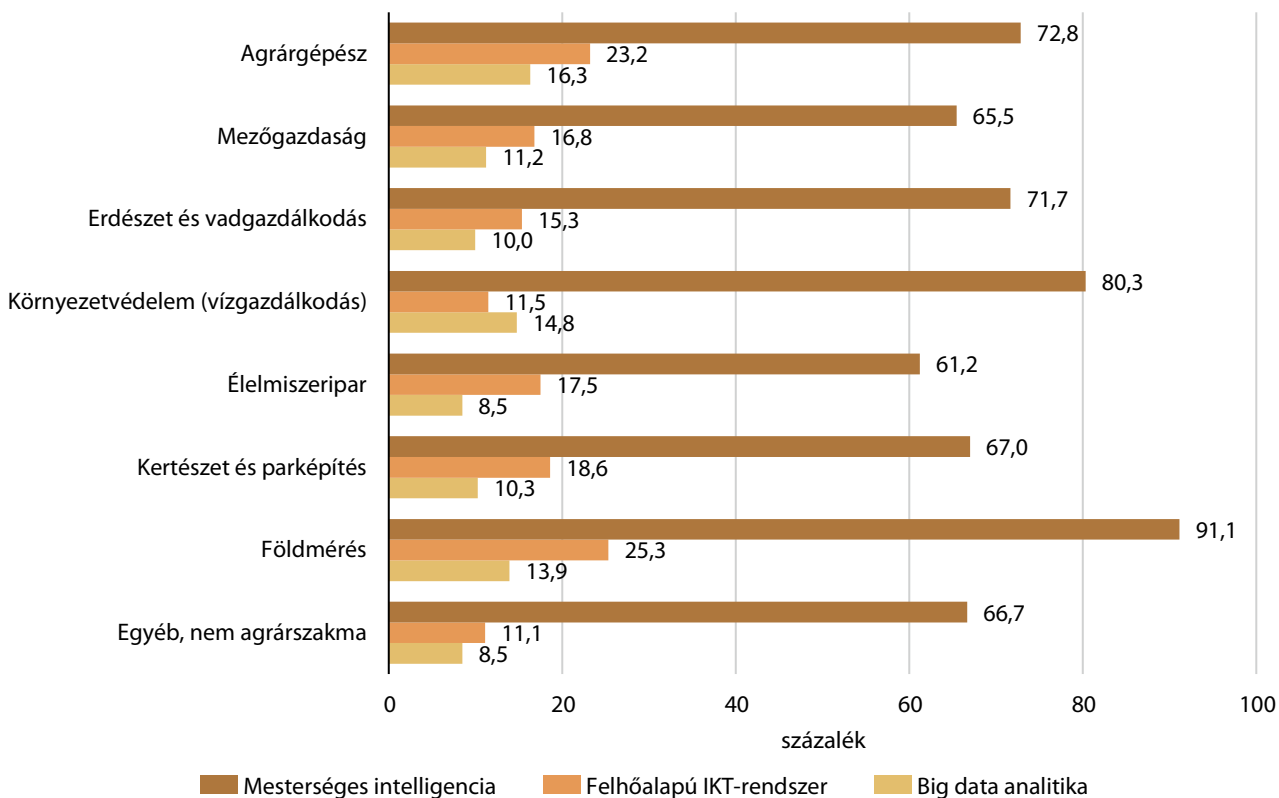
„Hallottál-e már a talajinformációs rendszerről / hozamtérképről / helyspecifikus tápanyag-gazdálkodásról / távérzékelés és térinformatikáról?” kérdésre „Igen, tudom mit jelent” választ adók aránya ágazati bontásban

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

56. ábra

„Hallottál-e már a mesterséges intelligenciáról / felhőalapú IKT-rendszeréről / big data analitikáról?” kérdésre „Igen, tudom mit jelent” választ adók aránya ágazati bontásban

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

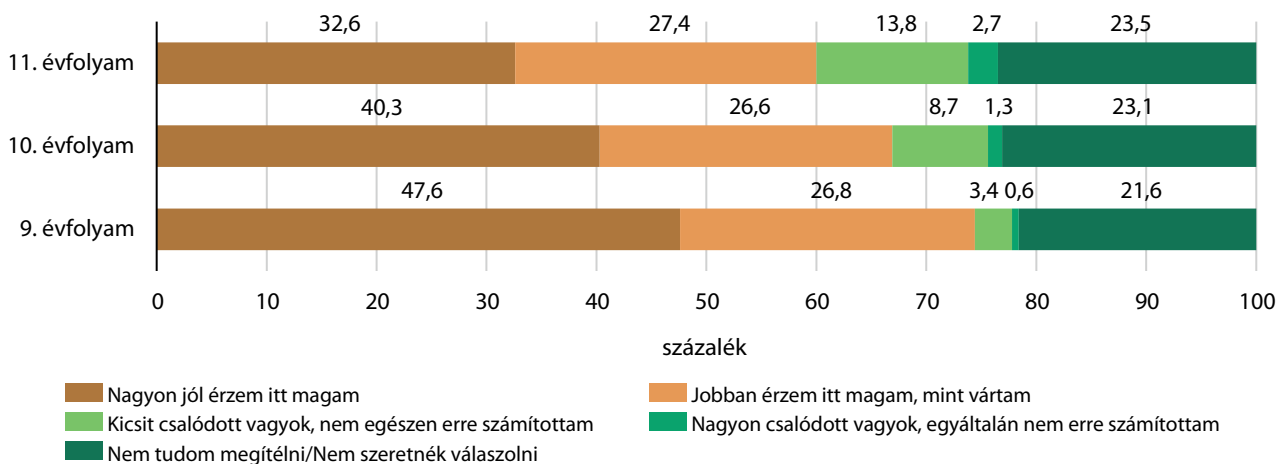
A nem ágazatspecifikus technológiák nem mutatnak érdemi különbséget az ágazati bontásban, rendkívül nagy különbség van azonban a technológiák ismerete között. Míg a mesterséges intelligenciáról minden ágazatban a diákok legalább 60 százaléka állította, hogy tudja, hogy mit jelent, addig ez az arány 25 százalék alatt marad a felhőalapú IKT-rendszer és a big data analitika esetében (56. ábra).

Középiskolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek

Mind a sikeres középiskolai karrierút, mind pedig a későbbi pályán maradás szempontjából alapvető jelentőséggel bír, hogy az agrárszakképzésbe belépett tanulók milyen tapasztalatokat szereznek iskolájukban. A válaszadó tanulók több mint 40 százaléka jelenlegi iskolájában megtalálta számításait, ugyanakkor a több tapasztalattal rendelkező 10. és 11. évfolyamos diákok között alacsonyabb az elégedettek aránya, mint a 2020-as évben belépő 9. osztályosok körében. A lemorzsolódás kockázata elsősorban azokat a tanulókat érintheti, akik úgy értékelik, hogy nem egészen arra számítottak, amit iskolájukban tapasztalnak, vagy kifejezetten csalódottnak érzik magukat, tekintve hogy tapasztalataik jelenlegi iskolájukban ellentétesek azzal, mint amit a középiskola kiválasztásakor vártak. A felmérésben résztvevők között a veszélyeztetett csoport aránya a 9. osztályosok körében összesen 4 százalék, a 10. évfolyamosok között 10 százalék, a 11. évfolyamon pedig már jóval magasabb, 16,5 százalék (57. ábra). Meglepően magas mindhárom évfolyam esetén azoknak az aránya, akik nem tudják megítélni helyzetüket, illetve nem szeretnék válaszolni, a 9. évfolyamosok esetén 21,6 százalék, az egy évvel idősebbeknél 23,1 százalék, a 11. évfolyamon pedig 23,5 százalék. E tanulói csoportok esetében a lemorzsolódást, iskolaelhagyást megelőzendő, indokolt lehet az intézményen belüli szakmaváltás megfontolása, támogatása.

Az agrárszakképzésben tanulók bő 40 százaléka megtalálta számításait jelenlegi iskolájában.

57. ábra Tapasztalatok a jelenlegi iskoláról a válaszadó tanulók körében, a válaszok megoszlása évfolyamonként

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Ágazatonként is megvizsgálva a tanulói elégedettséget azt tapasztaljuk, hogy a mezőgazdaság, élelmiszeripar, erdészet és kertészet ágazatokban hasonló képet látunk, a csalódottak aránya évfolyamonként nő, míg azok aránya, akik elégedettek helyzetükkel, csökken. Az agrár-gépész szakokon tanuló diákok közül viszont a 11. évfolyamosok választák a legnagyobb arányban (58,1 százalék), hogy nagyon jól érzik magukat jelenlegi iskolájukban, bár a nagyon csalódottak aránya ebben az ágazatban is évfolyamonként nő.

A kertészet és parképítés ágazatban tanuló diákok előzetes, az iskolával kapcsolatos várakozásai találkoznak a legkevésbé a tapasztalataikkal. Azok aránya, akik jól érzik magukat jelenlegi iskolájukban, vagy jobban, mint azt előtte gondolták, 70,1 százalékról (9. évfolyam) 54,1 százalékra csökken (11. évfolyam), ugyanakkor a 11. évfolyamon tanulóknak csaknem harmada nem tudja megítélni, vagy nem szeretne válaszolni arra a kérdésre, hogy milyenek az eddigi tapasztalatai az iskolájáról. A környezetvédelem és földmérés ágazatokban látható ingadozásokat okozhatja az alacsony elemszám. Ha azt a két ágazatot nem tekintjük, akkor az erdészetet és vadgazdálkodást tanuló diákok körében a csalódottak és a nagyon csalódottak száma több mint a négyszeresére nőtt a 9. évfolyamtól a 11. évfolyamig.

A kertészet és parképítés ágazatban tanuló szakképző iskolával kapcsolatos előzetes várakozásai találkoznak legkevésbé a gyakorlati tapasztalataikkal.

A tanulókat megkérdeztük az iskolájukban elérhető szolgáltatásokról és juttatásokról. A válaszadók 84,8 százaléka tud arról, hogy van az iskolájában tanulmányi ösztöndíj, 9 százalékuk szerint nincs és a diákok 6,2 százaléka nem tud róla. Az iskolákban a gyengébb tanulókat egyes tantárgyakból korrepetálják a tanárok, amit a tanulók túlnyomó többsége meg is erősített válaszában, kétharmaduk szerint van lehetőség felzárkóztató foglalkozásra vagy korrepetálásra és csupán 6,8 százalékuk válaszolta azt, hogy nincs erre mód, illetve a válaszadók negyede nem tudott erről. Az iskolai tehetséggondozásról ugyanakkor a tanulók 59,1 százaléka nem hallott, elképzelhető, hogy nem tudták, mit is értsenek a fogalom alatt, csak a válaszadók 28,9 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van az iskolájában ilyen foglalkozás (26. táblázat).

26. táblázat: A különböző iskolai szolgáltatások és juttatások megléte a tanulók válaszai alapján

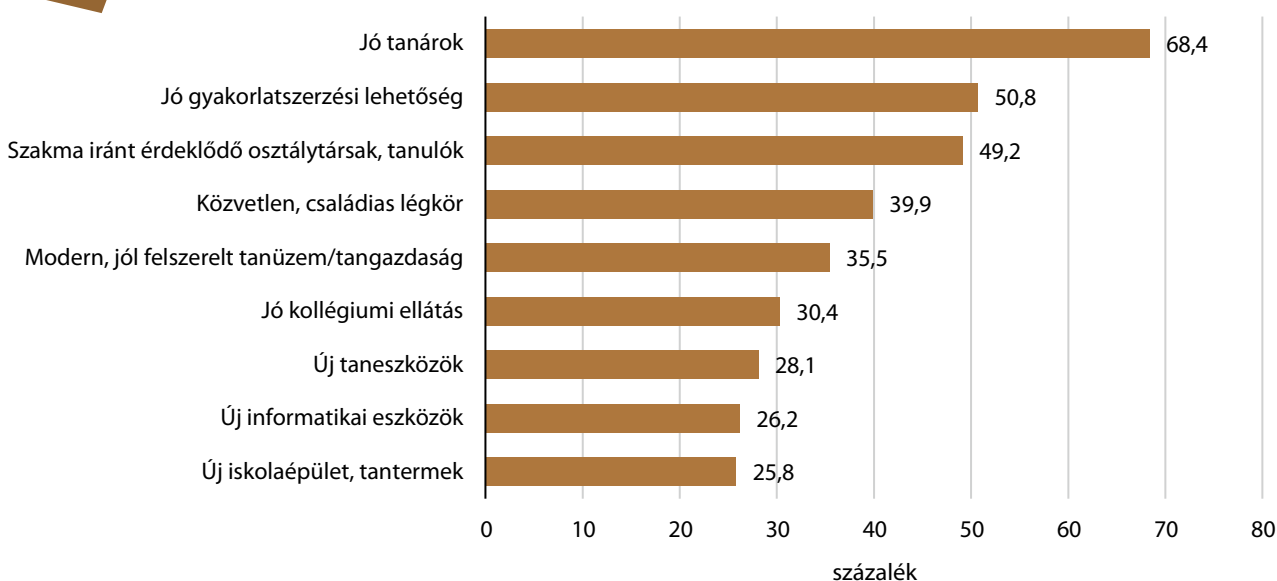
Iskolai szolgáltatások, juttatások	A tanulók válaszainak megoszlása, %			Válaszadók száma, fő
	van	nincs	nem tudom	
Tanulmányi ösztöndíj	84,8	9,0	6,2	3 587
Korrepetálás, felzárkóztatás	66,7	6,8	26,5	3 584
Tehetséggondozás	28,9	12,0	59,1	3 587

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

*Az agrárszakképzésben
tanulók iskolájuk jellemzői
közül a tanárokkal
a legelégedettebbek.*

A felmérésben részt vevő tanulók megjelölhették azt is, hogy az iskolájuk milyen jellemzőkkel bír a légkört, a tanárokat és a felszereltséget illetően. A legtöbben (68,4 százalék) úgy értékelték, hogy az iskolában jók a tanárok, de azzal már csak a diákok kevesebb mint fele értett egyet, hogy a szakma iránt érdeklődő tanulók járnak az iskolába. Ennél kicsit többen (50,8 százalék) vélik úgy, hogy az iskolában jó lehetőség van a gyakorlatszerzésre, és a válaszadók 35,5 százaléka tartja megfelelőnek az intézményük felszereltségét. A diákok 39,9 százaléka szerint közvetlen, családi légkör uralkodik jelenlegi iskolájukban. Az elmúlt évek épület- és kollégiumfelújításainak köszönhetően sok intézmény korszerűsödött, vélhetően ezzel is magyarázható, hogy a válaszadók 25,8 százaléka jelölte meg az új iskolaépület, tantermek választ, és 30,4 százaléka a jó kollégiumi ellátást (58. ábra).

58. ábra „A felsoroltak közül mi van az iskolában?” kérdésre adott válaszok aránya

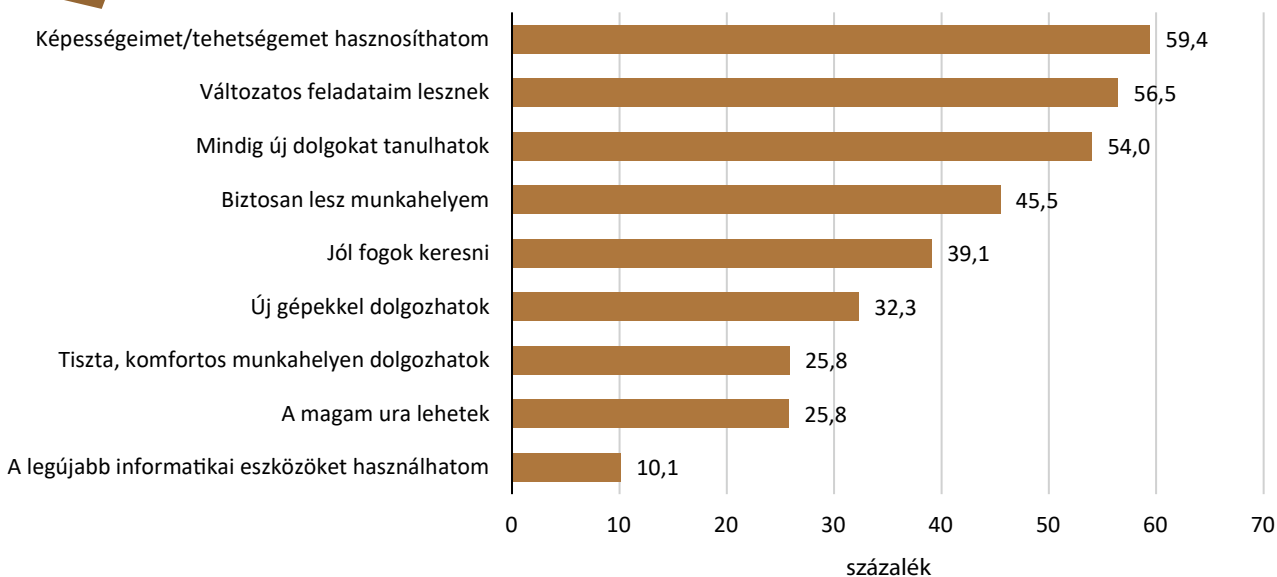

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szakmaválasztás preferenciáinak megismerése céljából a felmérés keretében arra kértük az agrárszakképzésben részt vevő tanulókat, hogy különböző dimenziók (ismeretszerzés lehetősége, elérhető jövedelem mértéke, elhelyezkedési lehetőségek stb.) mentén értékeljék választott szakmájukat. A felsorolt szempontok közül a legtöbb tanuló (59,4 százalék) a választott szakma személyes képességek, kompetenciák hasznosítását lehetővé tevő szerepét emelte ki, ezt követte a változatos munkavégzési lehetőség (56,5 százalék), az új dolgok, területek megismerése (54,0 százalék) és a biztos elhelyezkedés (45,5 százalék).

A válaszadó tanulóknak csak 39,1 százaléka véli úgy, hogy a szakma megszerzését követően kedvező fizetésre tehet szert és csaknem harmada gondolja úgy, hogy az agrárszakképzés megszerzése új, modern gépek, technológiák használatát teszi majd számukra lehetővé. A kérdésre választ adó tanulók negyede (25,8 százalék) véli úgy, hogy az agrárszakma megszerzésével a maga ura lehet, és azt, hogy tiszta, komfortos munkahelyen dolgozhat. Mindössze 10,1 százalékuk van azon az állásponton, hogy az agrárszakmában történő elhelyezkedéssel legújabb informatikai eszközök használatára nyílik módja (59. ábra).

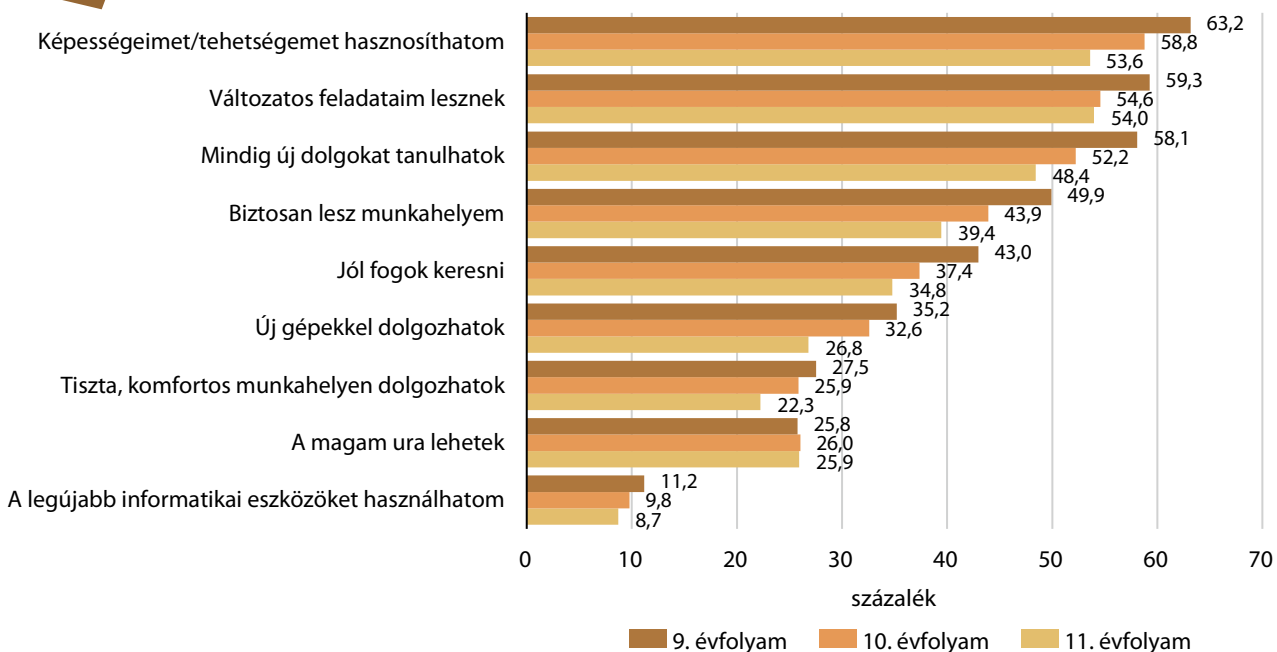
59. ábra Vélemények a jelenlegi szakmáról a válaszadó tanulók körében, az említések aránya

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Évfolyamonként vizsgálva a válaszokat nem mutatkozik jelentős különbség az évfolyamok véleményében. Azt azonban itt is megállapíthatjuk, hogy a 9. évfolyamos tanulók még sokkal derűsebben tekintenek a jövőbe, lehetőségeiket választott szakmájukban jobbnak látják, mint a 11. évfolyamosok, akik már több mint két éve a szakképzésben tanulnak (60. ábra).

60. ábra Vélemények a jelenlegi szakmáról a válaszadó tanulók körében évfolyamonként, az említések aránya

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Az ágazati bontás már nagyobb különbségeket mutat a tanulók között, a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az agrárgépész és az egyéb, nem agrárszakmát tanulók között elsődleges szempont, hogy tanult szakmájukban a képességeiket, tehetségüket hasznosíthatják. A kertészet és

parképítés, valamint az erdészet és vadgazdálkodás ágazatban ezt megelőzi a jövőbeni munkájuk változatossága, a környezetvédelem (vízgazdálkodás) tanulónál az új dolgok tanulása is.

Egyedül a földmérés ágazatban tanulónál került első helyre a jó kereseti lehetőség, ott viszont kimagaslóan, hiszen a válaszadók 70 százaléka megjelölte ezt a választ. A kertészek közül jelölték meg a legkevesebben (4 százalék) a legújabb informatikai eszközök használatát, amit a földmérés szakokon tanulók arányaiban tízszer annyian tekintettek fontosnak (27. táblázat).

27. táblázat: **A felmérésben részt vevő tanulók válaszainak aránya ágazatok szerint**

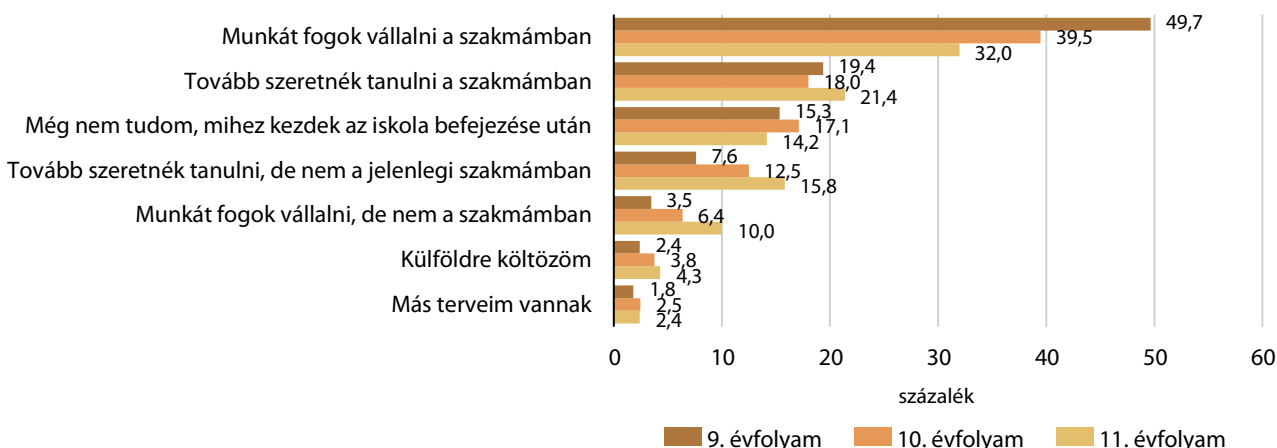
Ha a szakmában helyezkedem el,...	százalék							
	Mezőgazdaság	ÉLIP	Kertészet	Agrár-gépészet	Erdőgazdálkodás	Környezetvédelem	Földmérés	Egyéb
képességeimet/tehetségemet hasznosíthatom	61	60	61	64	54	52	61	52
változatos feladataim lesznek	59	49	63	60	63	57	53	48
mindig új dolgokat tanulhatok	54	54	55	58	52	64	43	52
biztosan lesz munkahelyem	44	48	42	56	41	41	58	41
jól fogok keresni	38	40	43	44	36	26	70	33
új gépekkel dolgozhatok	36	26	23	47	32	33	53	6
tiszta, komfortos munkahelyen dolgozhatok	23	36	19	22	22	38	22	30
a magam ura lehetek	29	20	26	31	31	15	30	14
a legújabb informatikai eszközöket használhatom	11	9	4	16	5	11	41	5

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szakmával kapcsolatos várakozások mellett hangsúlyos kérdésként merült fel, hogy a tanulók hogyan képzelik el a jövőjüket a középiskola befejezését, a szakmai végzettség megszerzését követően. A három évfolyam ebben az esetben is valamelyest eltérő véleményt fogalmazott meg, a 10. és 11. osztályosok körében a 9. évfolyamhoz képest magasabb volt a jelenleg tanult szakmájukat elhagyni tervező diákok aránya. A válaszadók közül a legtöbben a jelenleg tanult szakmájukban képzelik el a jövőjüket, a 9. évfolyamosok 49,7 százaléka, a 10. osztályosoknak 39,5 százaléka, a 11. osztályosoknak már csak 32 százaléka jelölte meg ezt a válaszlehetőséget. A továbbtanulási kedv viszont nagyobb az idősebbeknél, a 11. évfolyamosok 21,4 százaléka szeretne a saját szakmájában továbbtanulni, 15,8 százaléka mást tanulna az iskola befejezése után (61. ábra).

Az agrárszakképzésben tanulók legnagyobb része a jelenleg tanult szakmájában képzei el a jövőjét.

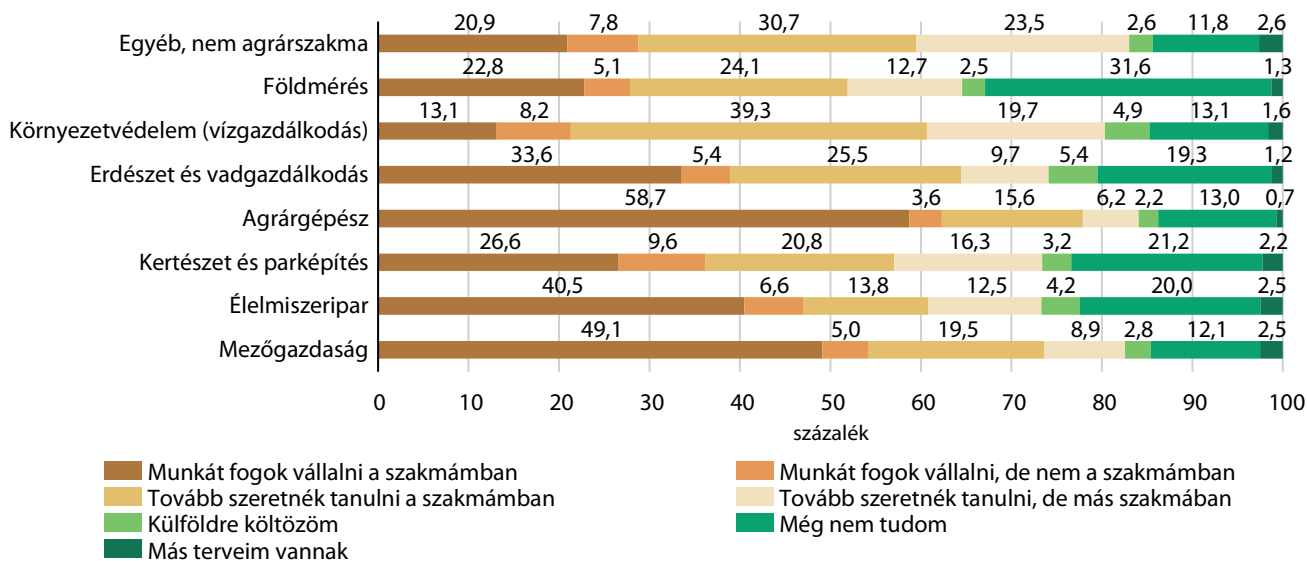
61. ábra *Tervek a technikum/szakképző iskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében, az említések aránya*

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A pályát elhagyni tervezők aránya is nő évfolyamonként, míg a 9. osztályosoknak 11,1 százaléka szeretne más szakmában továbbtanulni, illetve elhelyezkedni, addig ez az érték a 11. osztályosoknál már 25,8 százalék. Emellett meghatározó (15,4, 17,2 és 14,2 százalék) azon tanulók aránya, akik jelenleg még nem tudnak terveket megfogalmazni. Külföldi munkavállalást a válaszadó tanulók mindössze 2-5 százaléka tervez, viszont arányaiban csaknem kétszer annyi 11-edikes, mint 9-edikes (61. ábra).

62. ábra Tervek a technikum/szakképző iskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében, tanult szakma szerint

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szakmában való elhelyezkedést legnagyobb arányban a gépész szakmát tanulók tervezik, 58,7 százalékuk terveik szerint az iskola befejezése után munkába is áll a szakmában. A szakmai elhivatottság terveik alapján a földmérés szakmákat tanulók körében mutatkozik legkevésbé, körükben a szakmában való elhelyezkedést csak kevesen képzelik el. A szakmában való továbbtanulást legnagyobb arányban a környezetvédelmi (39,3 százalék), az erdészeti (25,5 százalék) és a földmérés (24,1 százalék) szakterületen tanuló diákok tervezik, míg ez az arány az élelmiszeripari szakmát tanulóknál a legalacsonyabb (13,8 százalék) (62. ábra).

A szakmában való elhelyezkedést legnagyobb arányban a gépész szakmát tanulók tervezik.

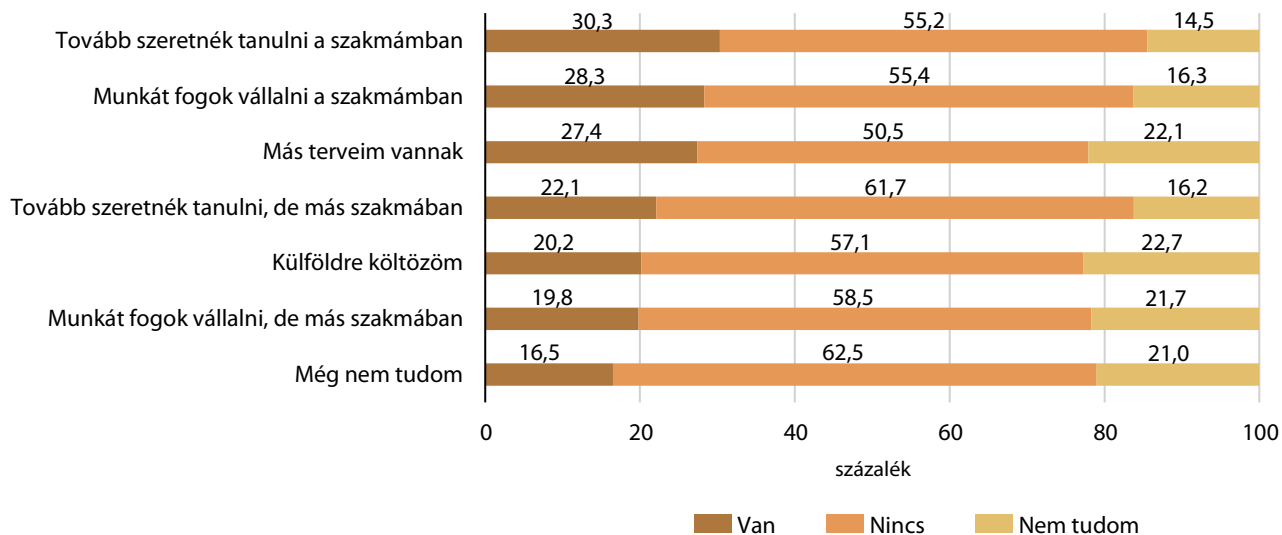
Az agrárszakképzésben tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők

Az elemzés során megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a tanulók középiskola befejezését követő jövőbeni terveik, valamint az agráriumhoz való kötődés, az iskola- és pályaválasztással kapcsolatos motivációk, valamint az iskolában szerzett eddigi tapasztalatok között. A kapcsolatok vizsgálatát keresztábrák-elemzésekkel végeztük. Elsőként a szülők/nevelőszülők agrárirányultságának a tanulók terveire gyakorolt hatását vizsgáltuk, melyen belül a szülők agrárvégzettsége, illetve az agráriumban való foglalkoztatottsága szinte azonos képet mutatott a terveket illetően.

Összességében az agrárvégzettséggel rendelkező és/vagy az agráriumban foglalkoztatott szülők gyermekei magasabb arányban képviseltetik magukat azokban a csoportokban, amelyek tagjai a tanult szakmában akarnak elhelyezkedni vagy továbbtanulni az iskola befejezése után. Ebben a két csoportban 28 és 40 százalék között mozog azoknak a válaszadó tanulóknak az

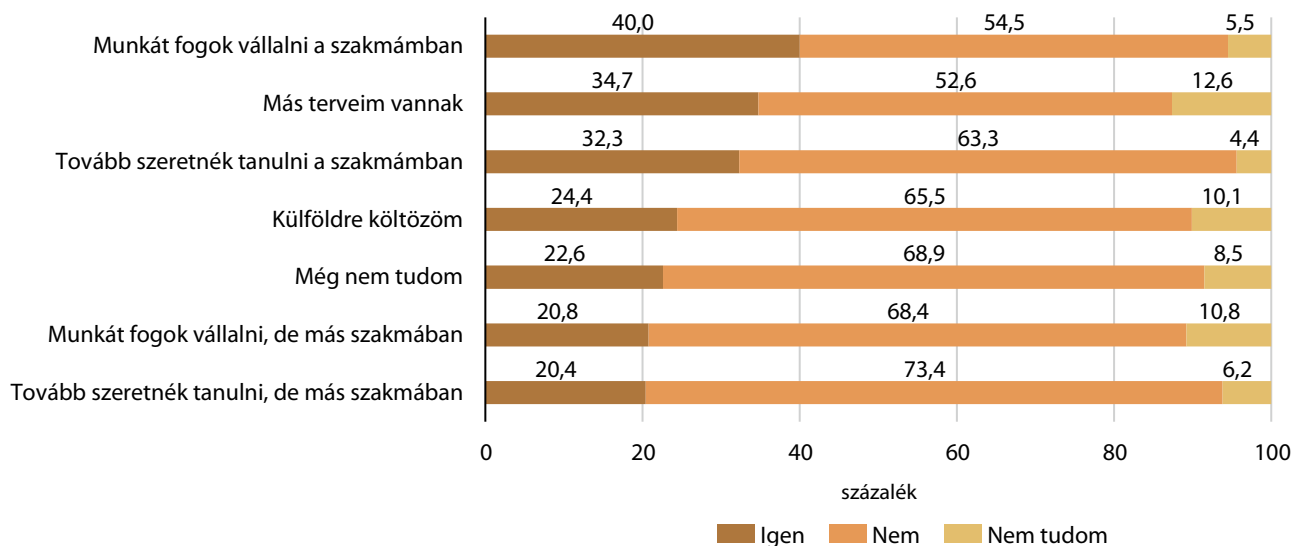
aránya, akiknek a szülei valamilyen kötődéssel rendelkeznek az agráriumhoz, míg a magukat más pályán elképzelő diákok körében ez az arány 20 százalék körüli (63. és 64. ábra).

63. ábra A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a szülőknek/ nevelőszülőknek van-e agrárvégzettsége, a válaszok megoszlása

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

64. ábra A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a szülők/nevelőszülők az agráriumban foglalkoztatottak-e

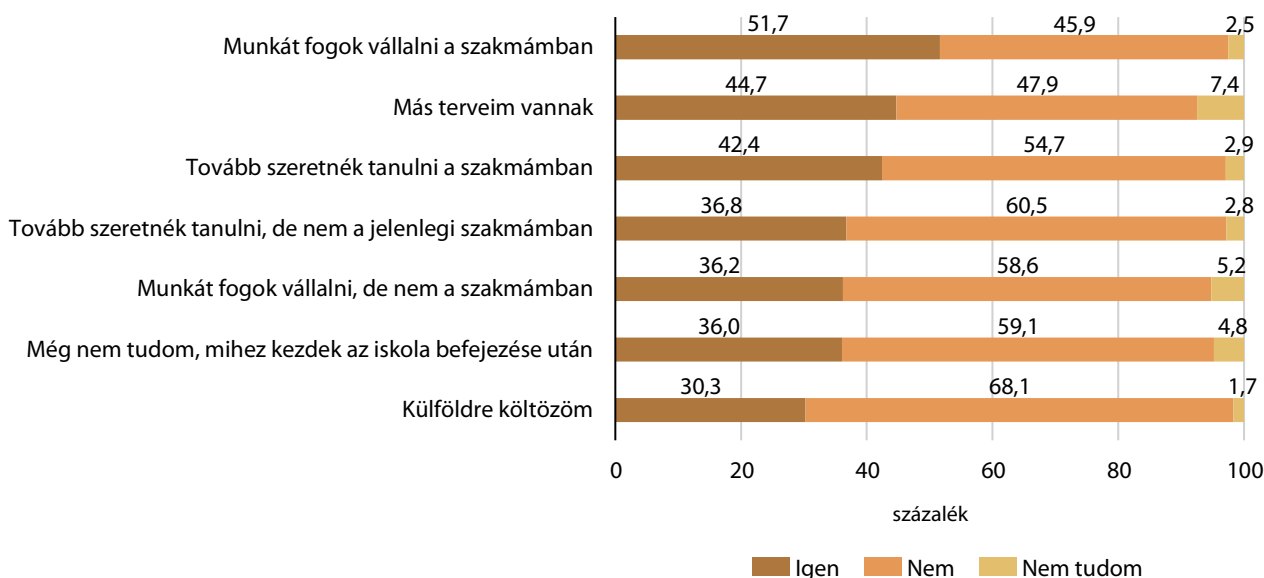

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A felmérésben részt vevő tanulók terveit a vizsgálat eredményei szerint leginkább az befolyásolta, hogy része-e az életének a gazdálkodás valamilyen formája, vagyis a család otthon végez-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet. Azoknak a tanulóknak, akik azt tervezik, hogy az iskola befejezése után munkát vállalnak a tanult szakmában, 51,7 százaléka otthon is részese a gazdálkodásnak, azoknak, akik továbbtanulást terveznek a szakmájukban, 42,2 százalék. Hasonlóan a fent vizsgált szempontokhoz, ebben a kérdéskörben is a

felsoroltaktól eltérő tervekkel rendelkezők körében jelenik meg markánsan az agrárérinthettségű tanulók csoportja (44,7 százalék). Azon tanulók körében, akik nem a jelenleg tanult szakmában képzelik el a továbbtanulásukat, illetve munkavállalásukat, 36,8 százalék, illetve 36,2 százalék azoknak az aránya, akik otthon is mezőgazdasággal foglalkoznak (65. ábra).

65. ábra A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy folytatnak-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A felmérés során azt is vizsgáltuk, hogy a tanulók jövőbeni elképzelései milyen kapcsolatban állnak az iskolaválasztás okával. Az eredmények alapján megállapítható, hogy azok a tanulók, akik az adott agrárszakképzést az érdeklődésüknek megfelelően választották, ezt az irányt képzelik el a jövőjüket tekintve is, hiszen a szakmájukban munkát vállalni akarók körében 84,3 százalék, a szakmában továbbtanulni akarók között pedig 79,6 százalék volt azoknak az aránya, akik céltudatosan választották az adott agrárszakképző intézményt. Ezzel szemben azon tanulók között, akik nem a tanult szakmában tervezik a továbbtanulást vagy a munkavállalást, ez az érték mindössze 51,7, illetve 49,1 százalék volt. Ebben a két csoportban volt a legmagasabb a „kényszer” iskolaválasztók aránya is, akik vagy mást szerettek volna, de az adott intézménybe sikerült csak bejutniuk, vagy nem volt határozott elképzelésük a jövőt illetően.

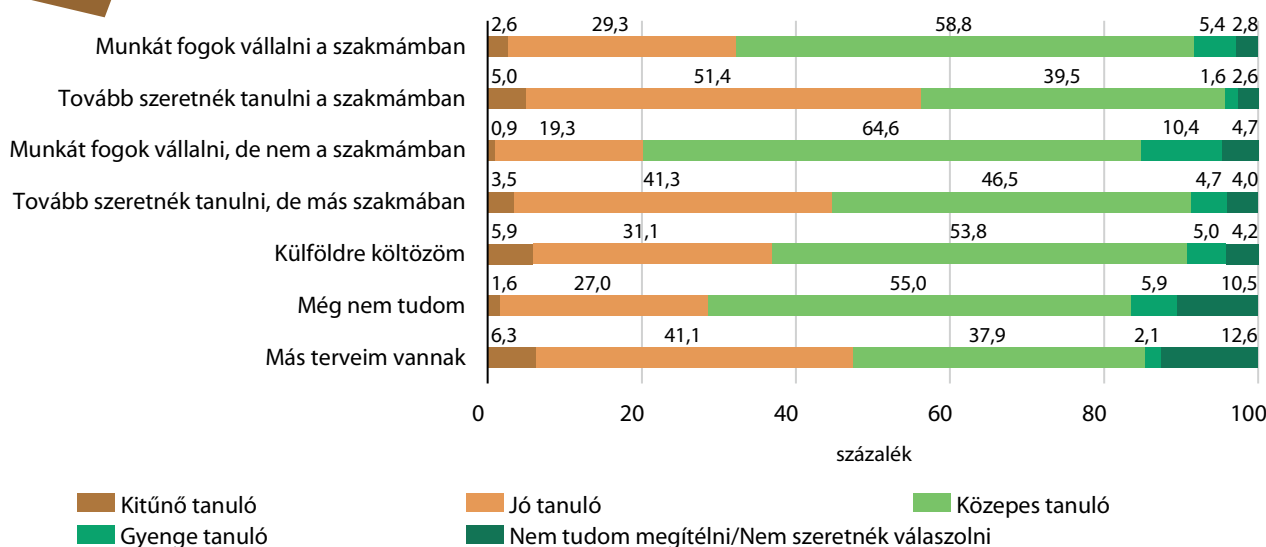
Akik érdeklődésüknek megfelelően választottak szakirányt, nagyobb arányban képzelik el a jövőjüket az adott szakmában.

A fenti megállapítást támasztja alá az is, hogy a szakma iránt elkötelezett válaszadó tanulók túlnyomó többsége (több mint 80 százaléka) első helyen jelölte meg azt az intézményt, ahol jelenleg tanul. A más szakmák iránt érdeklődő tanulók körében sok esetben a harmadik vagy azt követő helyen lett megjelölve az adott iskola (11,8 százalék az elkötelezett hallgatói csoportok 2-4 százalékával szemben), sőt ezekben a válaszadói csoportokban 8 százalék fölötti volt azoknak a tanulóknak az aránya, akik nem is ezekbe az intézményekbe jelentkeztek.

A tanulók szubjektív tanulmányi szintje az eddigieknél változatosabb képet mutat. A magukat kitűnő tanulónak valló diákok aránya a más tervekkel rendelkezők körében volt mind közül a legmagasabb 6,3 százalékkal, ezt követően a jövőt külföldön elképzelők között, ahol 5,9 százalék volt az arányuk. A magukat jó tanulónak minősítők aránya a szakmában továbbtanulni szándékozók között volt a legmagasabb, 51,4 százalék, a nem a jelenlegi szakmájukban továbbtanulni tervező tanulók között pedig 41,3 százalék, ami a második legmagasabb érték volt mind közül. A közepes eredménnyel tanuló válaszadók aránya a tanult szakmában

és a szakmán kívül munkát vállalni szándékozó tanulók között volt a legmagasabb, illetve azok között, akik még nem tudják, hogy mihez kezdjenek az iskola befejezése után (55-65 százalék) (66. ábra).

66. ábra A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei a szubjektív tanulmányi eredményük szerint

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A megkérdezett tanulók jelenlegi agrárszakképző intézményükkel való elégedettsége szintén összefügg a jövőbeni tervek irányával. A szakmájuk iránt elkötelezett tanulók inkább elégedettek az iskolájukkal, mint a társaik. A szakmában elhelyezkedni szándékozó válaszadók körében 52,0 százalék azoknak az aránya, akik nagyon jól érzik magukat az iskolájukban, emellett 24,0 százalékos aránnyal részesednek ebben a körben azok a tanulók, akik jobban érzik magukat az adott intézményben, mint várták. Ezek az értékek a szakmában továbbtanulást tervezők között 45,1, valamint 25,7 százalék voltak. A jelenlegi agrárszakképző intézményben valamilyen mértékben csalódott tanulók aránya a külföldre költözni szándékozóknak és a nem a jelenlegi szakmában továbbtanulást tervezők körében volt a legmagasabb (19,3 és 18,4 százalék), de a más szakmában elhelyezkedni vágyók között is magasabb volt az átlagosnál (együtt 12,6 százalék).

Az eredményeket összefoglalva elmondható, hogy az agrárszakképzésben tanulók többsége a jövőjét illetően határozott elképzelésekkel rendelkezik. Az agráriumban való elhelyezkedést vagy a választott szakmában/szakterületen történő továbbtanulást befolyásolja a családi háttér, gyengébben, ha a szülők agrárvégzettséggel rendelkeznek vagy az agráriumban foglalkoztatottak, erősebben, ha a család saját gazdaságban végez valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

Az agrárszakképzésben tanulók körében azok vannak túlnyomó többségben, akik tudatosan választottak iskolát és a jövőjüket is az adott szakmában képzelik el. E tanulók iskolájukkal is elégedettebbek, mint társaik. Kevésbé szakágspecifikus jellemző, hogy a jövőbeni terveket befolyásolja a jelenlegi tanulmányi teljesítmény: már a középiskola korai szakaszában is a jó eredménnyel teljesítők terveznek továbbtanulást, míg a közepes vagy gyenge tanulók elsősorban a munkaerőpiacon való elhelyezkedést preferálják az iskola befejezése után.

A pályaorientációs felmérés ugyanakkor arra is rávilágított, hogy az agrárszakképzésben tanulók már egy év alatt veszítenek a motiváltságukból, csalódottabbak a képzést és az

iskolájukat illetően, mint a képzésbe frissen belépő társaik. Mindez arra mutat rá, hogy az agrár-munkaerő-hiány mérséklésének fontos eleme a szakképzésbe már beléptettek benntartására irányuló intézkedések és eszközrendszer kialakítása.

Az agrár-munkaerő-hiány mérséklésének fontos eleme a szakképzésbe már beléptett tanulók pályán maradását támogató eszközrendszer kialakítása.

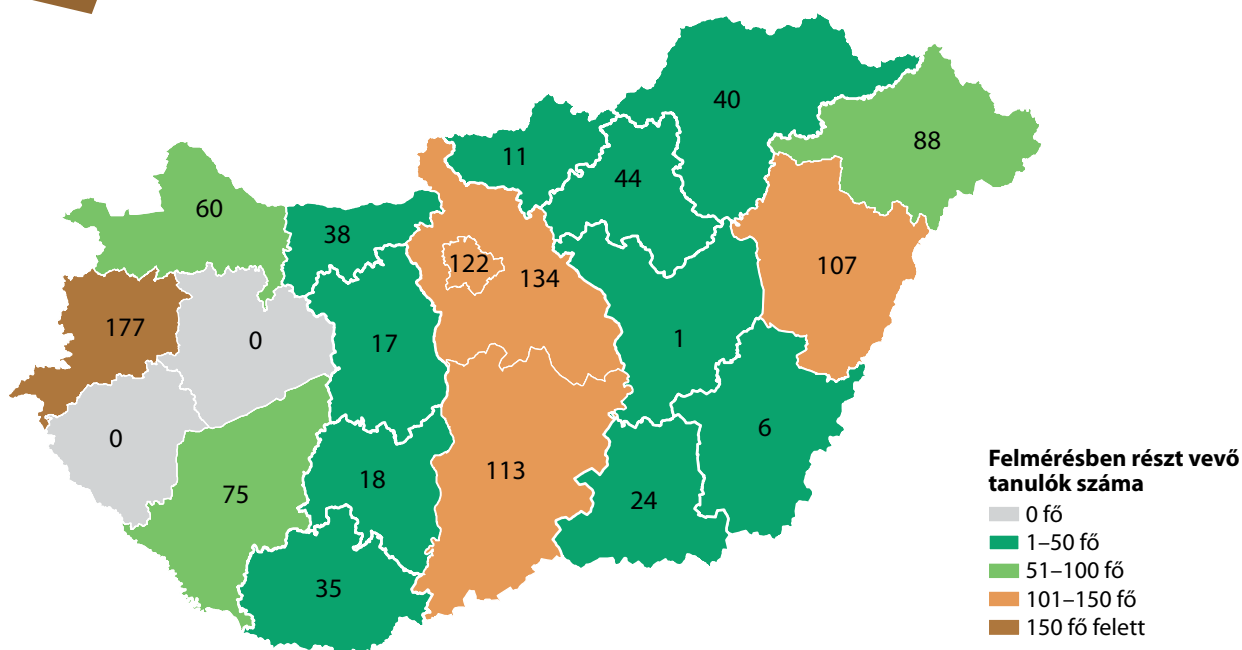
A pályakövető felmérés eredményei

A felmérés keretei, a minta jellemzői

A 2020 őszen felvett, az agrárszakképzésben részt vevő, végzés előtt álló tanulókra kiterjedő „pályakövető” kérdőívet összességében 1183 tanuló töltötte ki, akiknek több mint fele (56 százalék) 3 éves szakképző iskolai képzésben, 44 százaléka 4+1 éves technikumi képzésben vett részt. A földrajzi elhelyezkedést tekintve az 1151 darab értékelhető válasz alapvetően egyenletesen reprezentálta a hazai környezetben létrejött agrárszakképzési centrumokat. A válaszok 25-25 százaléka a Közép-Magyarországi és az Északi Agrárszakképzési Centrumból, 26 százaléka a Kisalföldi Agrárszakképzési Centrumból, 21 százaléka a Déli Agrárszakképzési Centrumból érkezett. Kivételt az Alföldi Agrárszakképzési Centrum képezett, 3 százalékkal (33 válasszal).

A válaszadó tanulók szakképző intézményük székhely szerinti jellemzőiről elmondható, hogy két megye (Zala és Veszprém) kivételével Magyarország valamennyi megyéjét reprezentálják. A legtöbb válaszadó, a válaszadók mintegy 15,9 százaléka Vas megyei agrárszakképző intézményben tanul. Emellett sorrendben a Pest, Bács-Kiskun és Hajdú-Bihar megyében tanuló válaszadók száma a legnagyobb. A négy megye válaszadói teszik ki a pályakövető felmérés keretében megkérdezett tanulók majdnem felét (47,8 százalékát). A fentiek mellett jelentősebb válaszadói körrel képviselték magukat a Győr-Moson-Sopron, Somogy, valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei agrárszakképző intézmények. E három megyében együttesen a válaszadó tanulók ötöde tanult (67. ábra).

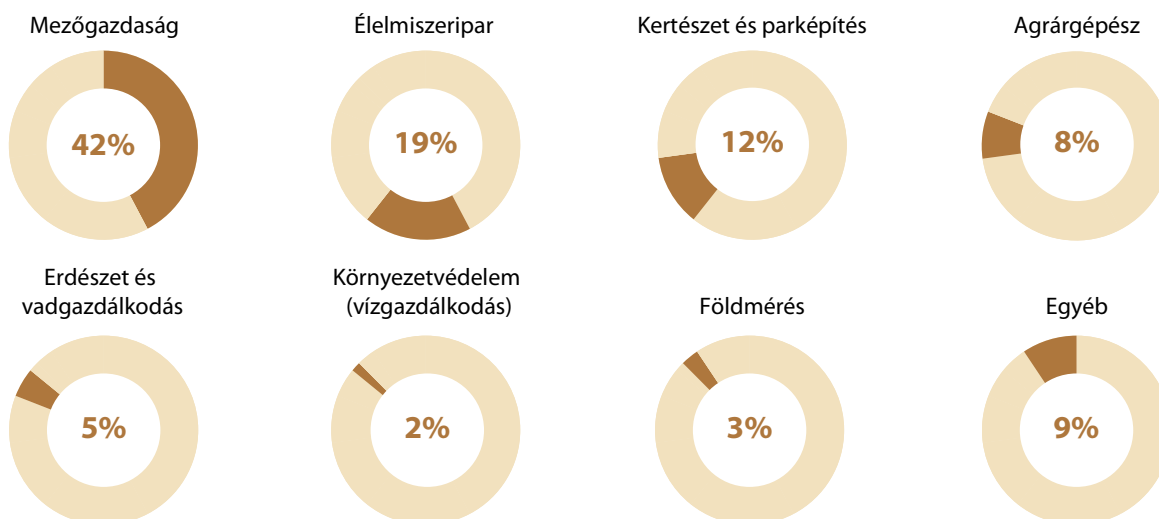
67. ábra A válaszadók száma szakképző intézményük székhelyének megyéje szerint, fő

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A válaszadó tanulók közel fele (42 százalék, 523 fő az értékelhető választ adó 1144-ből) mezőgazdasági ágazathoz tartozó szakmát tanult, mintegy ötödük (19 százalék) élelmiszeripari, 12 százalékuk kertészeti és parképítő, 8 százalékuk pedig agrárgépészethez kapcsolódó képzésben vett részt, a környezetvédelmi területet (vízgazdálkodást) 2 százalékuk jelölte meg (68. ábra). A válaszadó tanulók közel 10 százaléka (109 fő az 1164-ből) az egyéb kategóriába sorolta szakmáját.

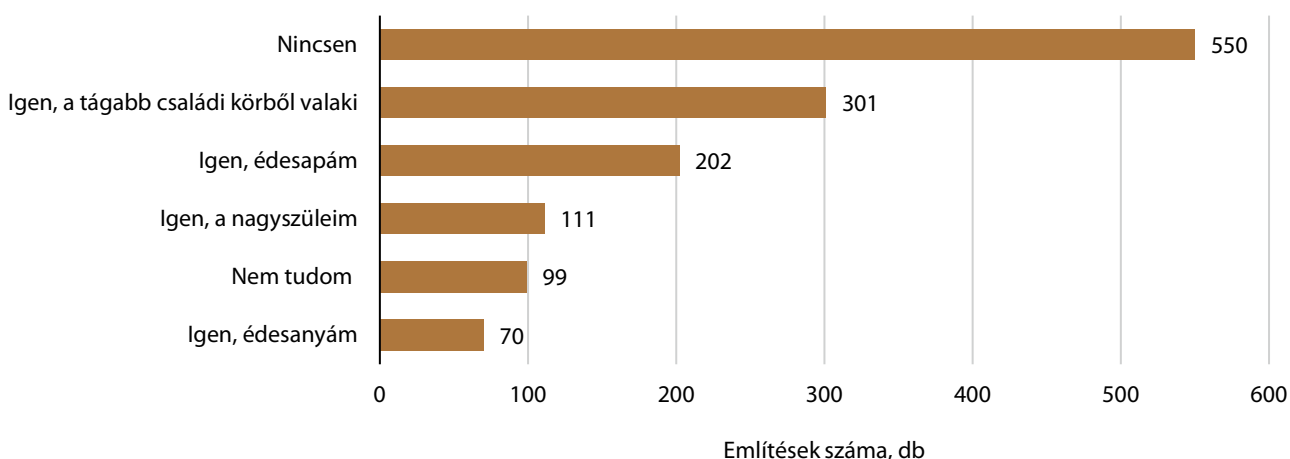
68. ábra A válaszadó tanulók által tanult szakmák ágazati besorolása

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A végzős tanulók közel fele (47 százalék) úgy jelentkezett az adott középiskolába, hogy nem volt a családban minta, nem volt olyan családtag, rokon, aki hasonló szakterületen tanult volna vagy azon a területen dolgozna. Mintegy negyede a tanulóknak nyilatkozta azt, hogy a tágabb családi körből valamely rokon kapcsolódik a szakterülethez. Összesen 202 diáknak (17 százalék) az édesapja, a diákok 10 százalékának a nagyszülei, 6 százalékának pedig az édesanyja tanult vagy dolgozik a szakmában (69. ábra).

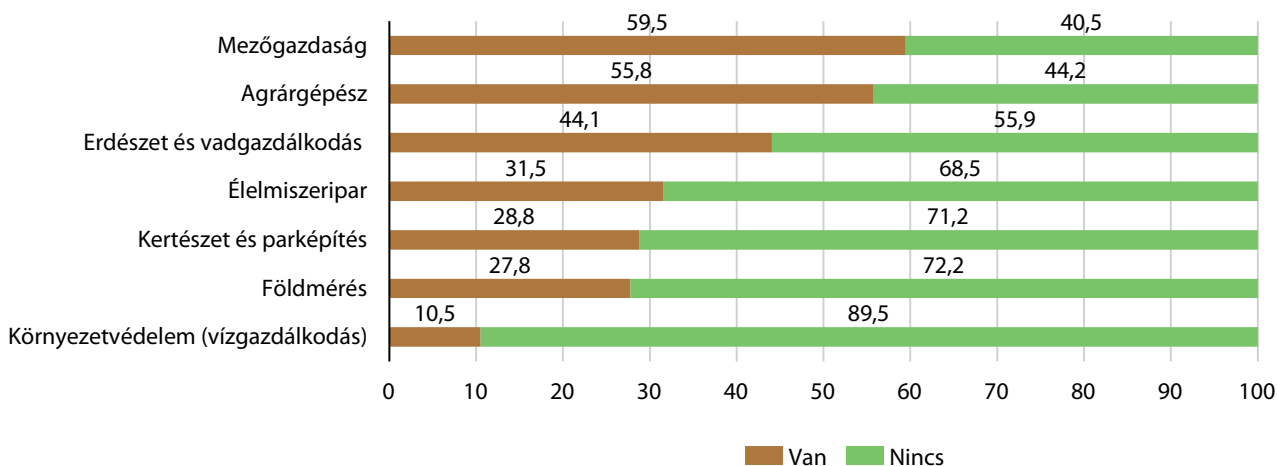
69. ábra Van-e a családban a Tiédhez hasonló szakterületen végzettséget szerzett, vagy ezen a szakterületen dolgozó családtag? (N = 1164)

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Jelentős különbség mutatkozik a választott szakterületek között a családi „minta” követése terén. Míg a mezőgazdasági és agrárgépész ágazatban tanulók több mint felének családtagjai között van olyan, aki hasonló területen végzett vagy a szakmában dolgozik, addig az élelmiszeripari, kertész vagy földmérés ágazatban tanulók között csak 30 százalék körüli a családi mintával rendelkező diákok aránya (70. ábra).

70. ábra Van-e a családban a Tiédhez hasonló szakterületen végzettséget szerzett vagy ezen a szakterületen dolgozó családtag? A válaszok megoszlása ágazatonként (N = 1164)

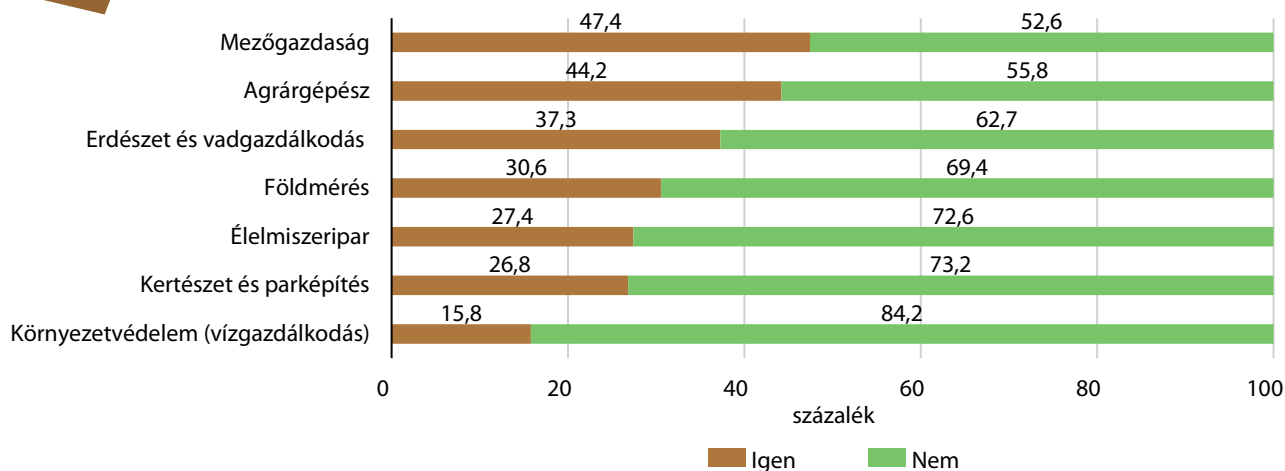

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A felmért agrárszakképzésben tanuló végzés előtt álló diákok 38 százalékának családja gazdálkodik otthon, mintegy 20 százalékuk többféle ágazatban is tevékenykedik. A gazdálkodó családok mintegy 60 százalékuk növénytermesztő, 52 százalékuk állatot (is) tart, kertészettel a családok 23, erdészettel 7, élelmiszer-feldolgozással 6 százalékuk foglalkozik. A gazdálkodó családi háttér leginkább a mezőgazdasági és agrárgépész ágazatban tanuló diákokra jellemző, körükben azok aránya, akik otthon gazdálkodnak, eléri a 44-47 százalékot (71. ábra). A gazdálkodó családi háttér megléte a környezetvédelem, vízgazdálkodás ágazatban tanuló diákokra jellemző legkevésbé.

A gazdálkodó családi háttér leginkább a mezőgazdasági és agrárgépész ágazatban tanuló diákokra jellemző.

71. ábra Gazdálkodtok-e otthon? A válaszok megoszlása a tanult szakterület szerint (N = 1120)

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Tanulmányi eredmények, szakmai versenyeken való részvétel

A tanulók iskolai beágyazottságára, szakmája iránti elköteleződésére utal tanulmányi eredménye, valamint a szakmai tanulmányi versenyeken való részvételi aktivitása. A tanulmányi eredménnyel kapcsolatos kérdésre választ adó végzős tanulók (1171 fő) valamivel több mint fele közepes tanulónak vallja magát, több mint harmaduk (37 százalék) jó tanulónak tartja számon magát. A kitűnő és a gyenge tanulók aránya ehhez képest elenyésző, az előbbi mintegy 5 százalék, az utóbbi nem éri el a 4 százalékot (72. ábra).

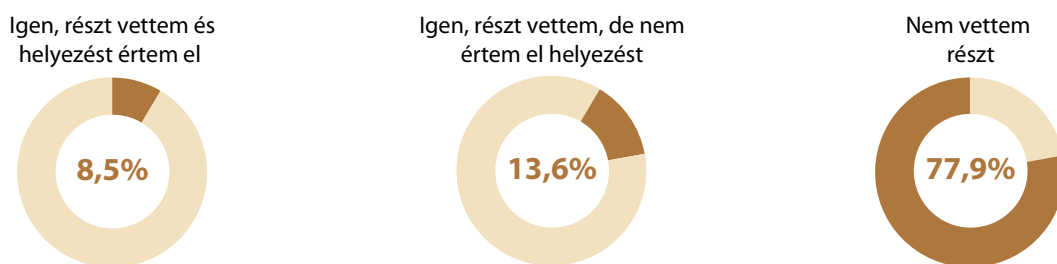
72. ábra **Tanulmányi eredmény szerinti megoszlás**

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

A szakmai-tanulmányi versenyre vonatkozó kérdést megválaszoló 1170 tanuló közel negyede (259 fő) agrárszakképzési tanulmányai során részt vett valamilyen tanulmányi, illetve szakmai versenyen (73. ábra). A versenyeken résztvevők közel 40 százaléka (100 fő) helyezést is elért. A kérdésre választ adó tanulók mintegy 40 százaléka (38 fő) végzett az első helyen, közel egyharmaduk második helyen és kevesebb mint egyharmaduk a harmadik helyen.

73. ábra **Tanulmányi, szakmai versenyen résztvevők aránya**

Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

28. táblázat: **Tanulmányi eredmények/versenyrésztvételek és a családban zajló gazdálkodás összefüggései**

	Gazdálkodtok-e otthon?	százalék	
		Igen	Nem/ Nem tudja
Tanulmányi eredmények	Kitűnő tanuló vagyok	6,7	4,6
	Jó tanuló vagyok	42,8	33,8
	Közepes tanuló vagyok	46,0	55,6
	Gyenge tanuló vagyok	2,7	4,3
	Nem tudom megítélni	1,8	1,8
Részvétel versenyen	Igen vettem részt versenyen és helyezést értem el	11,2	6,9
	Igen vettem részt versenyen, de nem értem el helyezést	15,3	12,6
	Nem vettem részt	73,5	80,6

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

Az adatok alapján az is megállapítható, hogy azon tanulók között, akiknek családja gazdálkodik, nagyobb arányban vannak kitűnő és jó tanulók, illetve a tanulmányi és szakmai versenyeken indulók (28. táblázat). Továbbá a versenyeken megmérettetett diákok nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy van az övékhez hasonló szakterületen végzettséget szerzett vagy azon a szakterületen dolgozó családtagjuk.

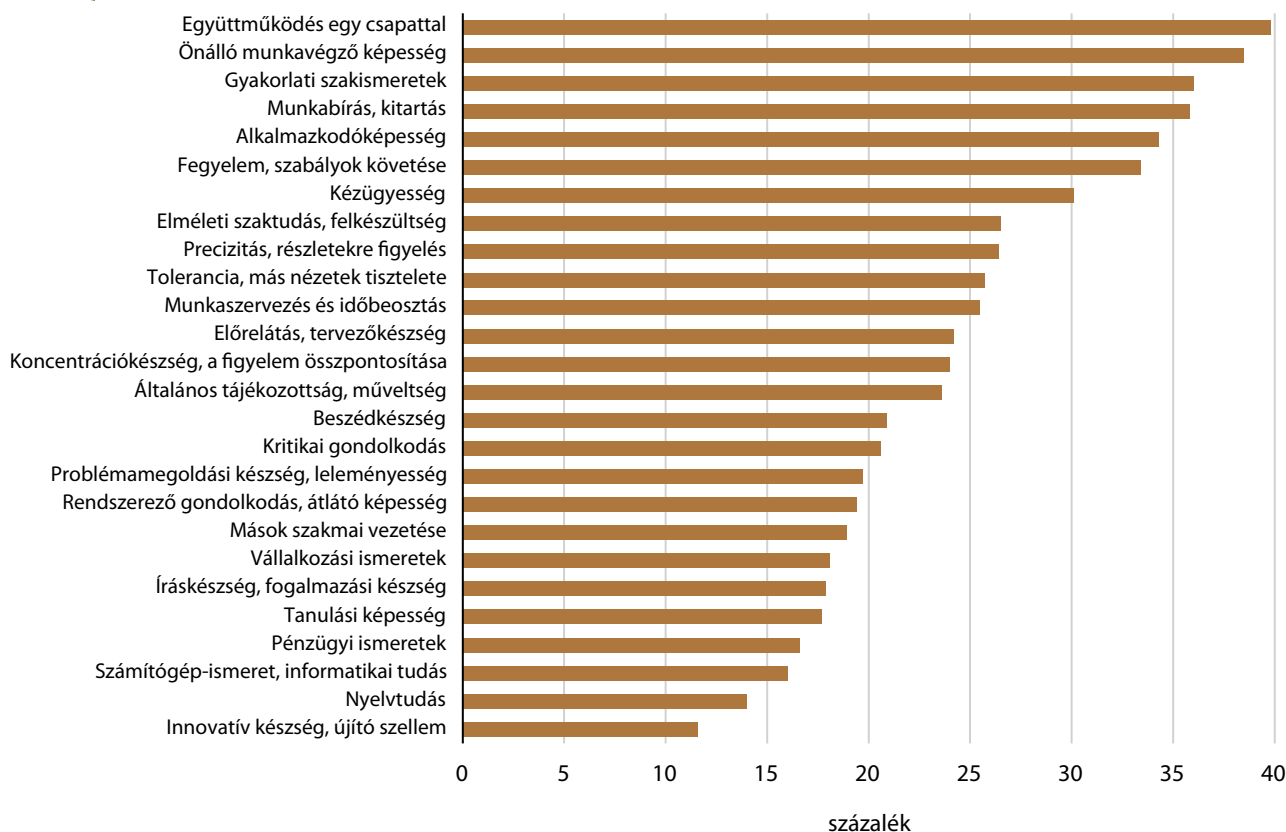
Készségek fejlődése és a gyakorlatszerzés lehetőségei

A megkérdezett végzős tanulók 1-től 5-ig terjedő skálán értékelték, hogy tapasztalataik szerint az agrárszakképzésben elvégzett tanulmányaik, beleértve az elméleti és gyakorlati képzést is, mennyiben segítették elő tudásuk és készségeik fejlődését. A skálán az 1-es azt jelentette, hogy az agrárszakképzés egyáltalán nem járult hozzá az adott tudás/készség fejlődéséhez; az 5-ös azt, hogy nagyon nagymértékben hozzájárult a készség elmélyítéséhez.

A megkérdezett tanulók az agrárszakképzési tanulmányaik során leginkább az alábbi területeken tudták fejleszteni tudásukat és készségeiket: együttműködés egy csapattal; önálló munkavégző képesség; gyakorlati szakismeretek; munkabírás, kitartás; alkalmazkodóképesség; fegyelem, szabályok követése; kezűgyesség. Mindemellett az agrárszakképzésben folytatott tanulmányok alatt jelentős mértékben tudták fejleszteni a készségeiket a tanulók az alábbi területeken: elméleti szaktudás, felkészültség; általános tájékozottság, műveltség; problémamegoldási készség, leleményesség; koncentrációkészség, a figyelem összpontosítása; tolerancia, más nézetek tisztelete; munkaszervezés és időbeosztás; precizitás, részletekre figyelés; előrelátás, tervezőkészség (74. ábra).

Az agrárszakképzésben tanulók leginkább együttműködési és önálló munkavégző képességük fejlődését tapasztalták tanulmányaik alatt.

74. ábra **Készségek rangsorolása az említések megoszlása alapján**

Megjegyzés: Azon válaszadók aránya az összes válaszadó (1172) százalékában, akik szerint az agrárszakképzés az adott készség fejlesztéséhez nagyon nagy mértékben (5-ös érték) hozzájárult.

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

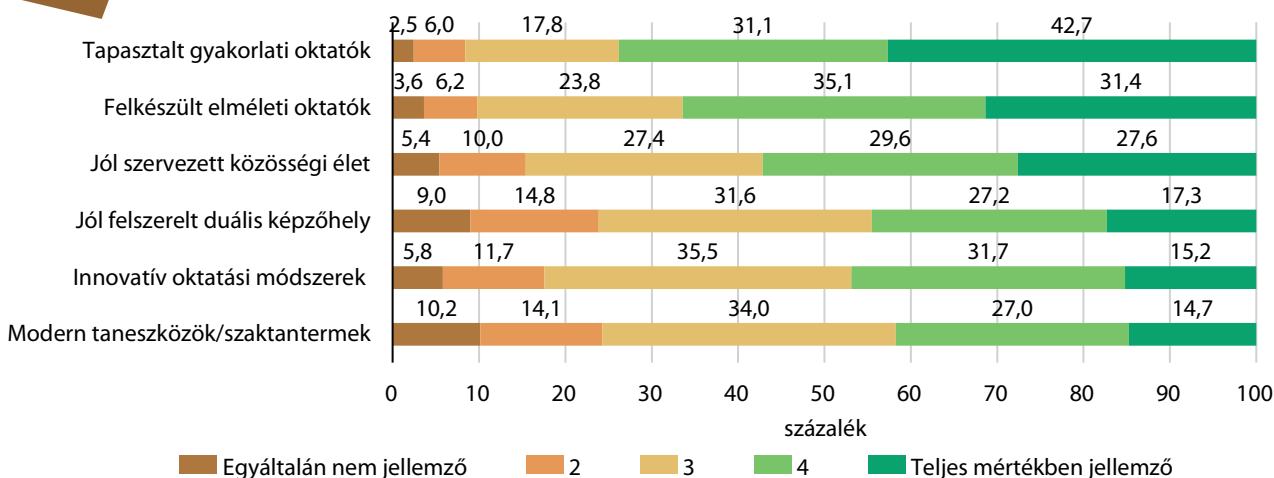
A válaszadók legkevésbé a következő területeken éreztek fejlődést a szakképzésben töltött időszak alatt: innovatív készség, újító szellem; tanulási képesség; pénzügyi ismeretek; kritikai gondolkodás; számítógép-ismeret, informatikai tudás; nyelvtudás; beszédkészség; íráskészség, fogalmazási készség; rendszerező gondolkodás, átlátó képesség; vállalkozási ismeretek; mások szakmai vezetése.

Képzési környezettel kapcsolatos vélemények

A felmérés keretében a válaszadó tanulók hat dimenzióban értékelték az agrárszakképző intézményük által kínált képzési környezetet. Az egyes dimenziókat tekintve a legpozitívabban értékelt területet a gyakorlati oktatók felkészültsége képezte. A válaszadó tanulók mintegy 42,7 százaléka értékelte úgy, hogy intézményében teljes mértékben felkészültek a gyakorlati tanárok, további közel harmaduk jónak ítélte az adott területet. A megkérdezett tanulók túlnyomórészt pozitívan értékelték az intézményükben elméleti tárgyakat oktató tanárok felkészültségét is. Összességében 66,5 százalékuk értékelte jónak, illetve kimondottan jónak a területet. A fentiek mellett kedvezően értékelt terület a jól szervezett közösségi élet: a tanulók 57,2 százaléka adott négyest vagy annál magasabb értéket erre a területre. A végzés előtt álló tanulók szűk fele (46,9 százalék) vélekedett pozitívan az iskolában alkalmazott innovatív oktatási módszerekről. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy itt volt a legmagasabb (8,9 százalék) a kérdésre válaszolni nem tudók aránya (75. ábra).

A végzős tanulók által legpozitívabban értékelt terület a gyakorlati oktatók felkészültsége.

75. ábra Vélemények az agrárszakképző intézményről

Megjegyzés: Az ábra az adott kategóriákban 1-től 5-ig terjedő skálán választ adó tanulók véleményén alapul, a nem tudom válaszok nem kerültek figyelembevételre.

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A duális képzőhelyek felszereltségével már a válaszadóknak csak 44,5 százaléka volt elégedett. Hasonlóképpen alacsonyan értékelt terület a taneszközök, szaktantermek felszereltsége. Ezt a területet a válaszadó tanulók csak mindössze 41,7 százaléka értékelte pozitívan (négyesre vagy annál magasabbra).

A szakmai gyakorlatszerzéssel kapcsolatos tapasztalatok

A felmérés keretében választ adó végzős tanulók túlnyomó többsége (66,3 százalék) szakmai gyakorlatát a szakképző intézmény gyakorlati képzőhelyén (saját tanüzem, tangazdaság, tan-konyha) szerezte. Emellett a duális képzőhelyek közül meghatározó jelentőséggel bírnak a közepes méretű vállalkozások, a kérdésre választ adó tanulók közel ötöde (17,9 százalék) jelölte meg ezt a képzési helyszínt. Nagyüzemben a válaszadók 14,2 százaléka, családi vállalkozásoknál

A végzős tanulók túlnyomó többsége szakmai gyakorlatát a szakképző intézmény gyakorlati képzőhelyén végezte.

bő tizedük (11,0%) szerzett szakmai gyakorlati tapasztalatot (29. táblázat). Az egyéb válaszlehetőséget a tanulók 5,1 százaléka jelölte meg. Fontos kitérni arra, hogy az egyéb válaszlehetőségek között több esetben megemlítsre került az Erasmus+ keretein belül Ausztriában, Dániában, Németországban megszerzett szakmai tapasztalat.

29. táblázat: **A szakmai gyakorlatszerzés helyszínei**

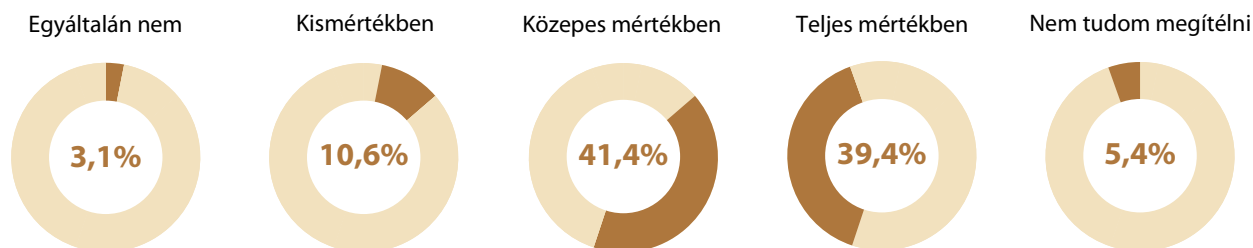
Gyakorlati képzőhely	Említések száma, db	Említések aránya az összes válaszadó (1172) százalékában
A szakképző intézmény gyakorlati képzőhelyén (tanüzem/tangazdaság/tankönyha stb.)	777	66,3
Duális képzőhelyen tanuló szerződéssel	Családi vállalkozásnál, mikrovállalkozásnál	11,0
	Közepes vállalkozásnál	17,9
	Nagyüzemben	14,2
Egyéb helyen	60	5,1

Megjegyzés: a tanulók több gyakorlati helyszínt is megjelölhettek.

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A válaszadó tanulók a felmérés keretében értékelhették az agrárszakképzésben eltöltött gyakorlati képzés hozzájárulását a szakmájukhoz kapcsolódó gyakorlati ismeretek megszerzésében. A kérdésre választ adó tanulók 39,4 százaléka vélekedett úgy, hogy a gyakorlati képzés teljes mértékben elősegítette a gyakorlati ismeretszerzést. Közepes hozzájárulásról a tanulók 41,4 százaléka számolt be. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy a tanulók bő tizede szerint a gyakorlati képzés csak kismértékben támogatja a gyakorlati tapasztalatszerzést, 3,1 százaléuk szerint pedig a gyakorlati képzés egyáltalán nem segítette elő a szakmai ismeretek gyakorlatban történő elmélyítését (76. ábra).

76. ábra **Az agrárszakképzésben eltöltött gyakorlati képzés hozzájárulása a gyakorlati tudás megszerzéséhez**

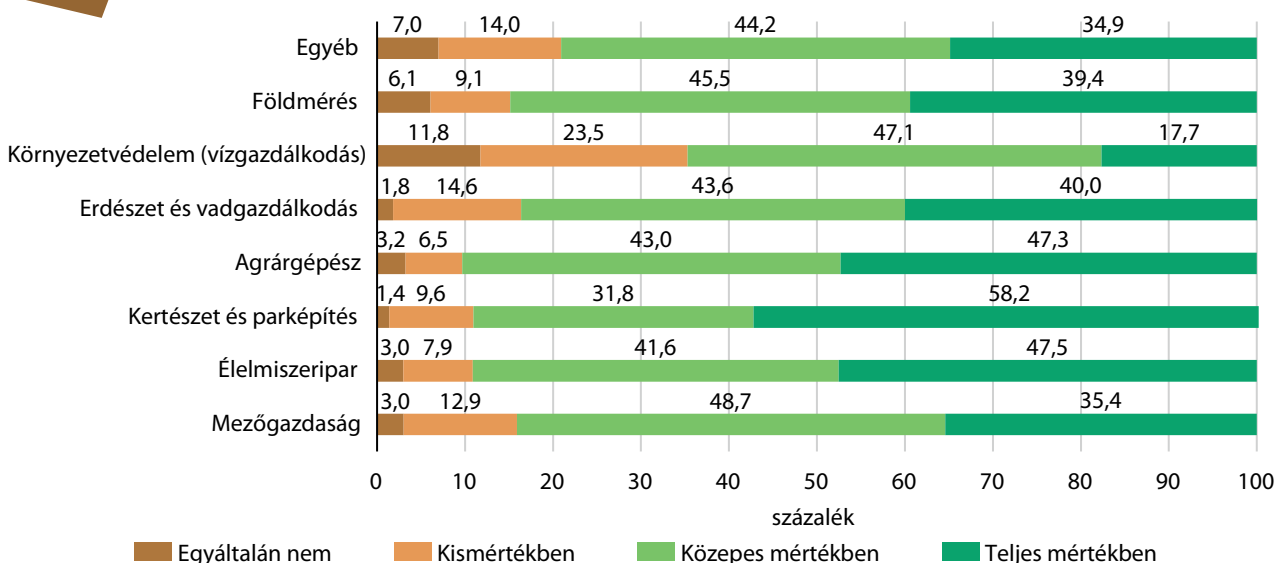
Forrás: Pályaorientációs felmérés (2020), AKI

Az egyes szakmákat tekintve a kertészet, parképítés szakterületen tanulók voltak a legelégedettebbek az agrárszakképzés keretében megvalósult szakmai gyakorlattal (77. ábra). Az érintett szakterületen tanulók közel 60 százaléka szerint a gyakorlati képzés teljes mértékben hozzájárult az adott szakma szempontjából releváns gyakorlati tapasztalatok elsajátításához. Emellett a gyakorlati képzéssel teljes mértékben elégedett válaszadók aránya az élelmiszeripari képzésekben (47,5 százalék), valamint az agrárgépész (47,3 százalék) tanulók körében volt magasabb az átlagnál.

A kertészet, parképítés szakterületen tanulók a legelégedettebbek az agrárszakképzés keretében megvalósult szakmai gyakorlattal.

A gyakorlati tapasztalatszerzés szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak az iskolán kívüli tapasztalatszerzési lehetőségek. A válaszadó tanulók közel 60 százaléka eseti jelleggel vagy rendszeresen dolgozott agrárszakképzési tanulmányai alatt. A tanult szakmához kapcsolódóan ötödük végzett rendszeres munkát, míg 15,4 százaléuk eseti jelleggel dolgozott a szakmájával megegyező területen (30. táblázat). A tanult szakmán kívül eső eseti vagy rendszeres munkavégzés a válaszadó tanulók 9-9 százalékát jellemezte.

77. ábra A gyakorlati képzés hozzájárulása a gyakorlati ismeretek megszerzéséhez ágazatok szerint

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

30. táblázat: Az agrárszakképző iskolán kívüli munkatapasztalat-szerzés

Kategória	Választ adó tanulók száma, fő	Említések aránya, %
A tanulmányaim alatt nem dolgoztam	469	40,0
A tanulmányaim alatt rendszeresen dolgoztam a családi gazdaságunkban, vállalkozásunkban	206	17,6
A tanulmányaim alatt rendszeresen dolgoztam a szakmámmal megegyező profilú vállalkozásnál	234	20,0
A tanulmányaim alatt eseti jelleggel dolgoztam a szakmámmal megegyező profilú vállalkozásnál	180	15,4
A tanulmányaim alatt rendszeresen dolgoztam nem a szakmámmal megegyező profilú vállalkozásnál	115	9,8
A tanulmányaim alatt eseti jelleggel dolgoztam nem a szakmámmal megegyező profilú vállalkozásnál	106	9,0

Megjegyzés: Az összes válaszadó (1172 fő) százalékában.

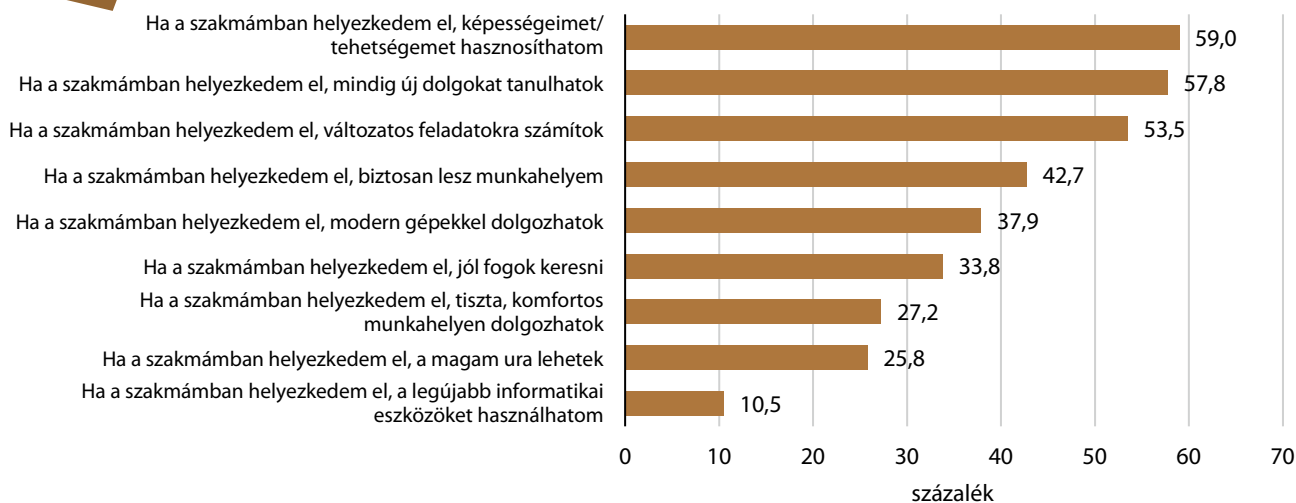
Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

Szakkával kapcsolatos vélemények, jövőbeni tervek

A válaszadó végzős tanulók többsége (59,0 százalék) szakmáját olyan területnek tekinti, amely lehetőséget ad képességei, tehetsége kibontakoztatására. Ezzel hasonló arányban (57,8 százalék) vélekednek úgy, hogy amennyiben szakmájukban helyezkednek el, folyamatosan új dolgokat tanulhatnak. Bő felük (53,5 százalék) várakozása szerint az agrárszakmában történő elhelyezkedés változatos feladatokat kínál.

A válaszadó tanulók közel 60 százaléka szerint szakmája lehetőséget ad képességei, tehetsége kibontakoztatására.

Az agrárterületen történő elhelyezkedéstől azonban már csak 42,7 százalékuk várja azt, hogy tartósan lesz munkahelye, 33,8 százalékuk pedig azt, hogy jól fog keresni. Mindössze 37,9 százalékuk véli úgy, hogy amennyiben a szakmájában helyezkedik el, a legmodernebb eszközök használatára lesz módja, és csak tizedük számít arra, hogy szakmájában dolgozva a legkorszerűbb informatikai eszközök használatára kap lehetőséget (78. ábra). Mindemelllett a végzős tanulók alacsonyra értékelik a szakma által kínált önállóságot: csak negyedük vélekedik úgy, hogy amennyiben a szakmájában helyezkedik el, a maga ura lehet.

78. ábra A szakmában történő elhelyezkedéssel kapcsolatos várakozások

Megjegyzés: Említések aránya az összes válaszadó (1172) százalékában.

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A szakképzettség megszerzését követően a végzős tanulók bő harmada tervezi a szakmában történő elhelyezkedést. Közel tizedük a képzettség megszerzését követően a szakterületén kívüli munkavállalást tervezi. Meglepően magas (32,9 százalék) ugyanakkor a továbbtanulást tervező tanulók aránya. Külföldre költözést a végzős válaszadók mindössze 5 százaléka tervezi, egyéb tervekről a válaszadók 3,4 százaléka tett említést. Mindemellett jelentős (13,0 százalék) azok aránya, akiknek egyelőre nincsenek konkrét elképzelései a képzettség megszerzését követő időszakra (31. táblázat). A pályán maradás ösztönzését elősegítő szakpolitikai beavatkozások különösen ebben a tanulói csoportban kaphatnak jelentőséget.

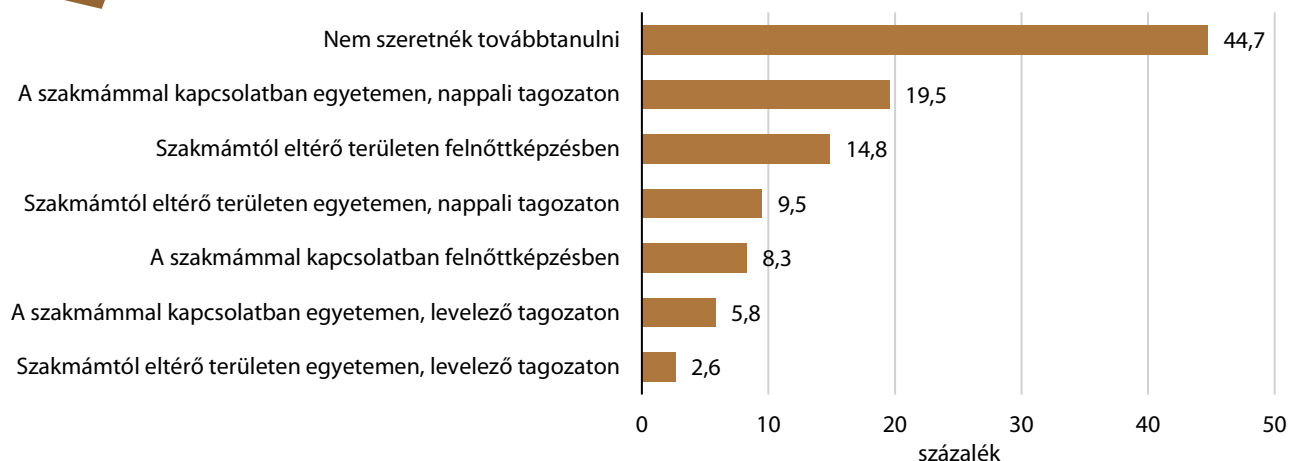
A szakképzettség megszerzését követően a végzős tanulók bő harmada tervezi a tanult szakmájában történő elhelyezkedést.

31. táblázat: Az agrárszakképzettség megszerzése utáni tervek

Tervek	Említések száma, db	Megoszlás, %
Munkát fogok vállalni a szakmában	412	35,5
Munkát fogok vállalni, de nem a szakmában	115	9,9
Tovább szeretnék tanulni	382	32,9
Külföldre költözöm	60	5,2
Még nem tudom, mihez kezdek az iskola befejezése után	151	13,0
Egyéb terveim vannak	40	3,5
Összesen	1 160	100,0

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A továbbtanulásról nyilatkozó végzős tanulók ötöde a jelenleg tanult szakmájával kapcsolatos egyetemi továbbtanulást tervez nappali tagozaton. A válaszadók 9,5 százaléka a szakmától eltérő területen egyetemi szintű, nappali tagozaton történő továbbtanulást tervezi. Mindemellett jelentős arányt (23 százalék) képviselnek a felnőttképzésben továbbtanulni szándékozók, ebből 8 százalékos részarányt képviselnek a szakmával megegyező területen továbbtanulást tervező tanulók (79. ábra).

79. ábra **Továbbtanulási irányok a végzős tanulók körében**

Megjegyzés: Említések aránya az összes válaszadó (1172) százalékában.

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A válaszadó tanulók mintegy 41,0 százalékának az adatfelvétel időszakában még nem volt konkrét állásajánlata. Önálló vállalkozás alapítását a kérdésre választ adó tanulók 13,4 százaléka tervezi, minden tizedik válaszadó pedig családja vállalkozásában szeretne munkát vállalni. Az elhelyezkedésben fontos szerepet töltenek be a közvetlen, személyes kapcsolatok, erre utal, hogy a válaszadó tanulók 11,8 százaléka ismerős cégnél, további 7,9 százaléka pedig a gyakorlati képzési helyén tervezi a munkába állást. Ismeretlen cégnél 13,2 százalékuk tervezi munkavállalást (32. táblázat).

A munkaerőpiacon történő elhelyezkedésben fontos szerepet töltenek be a közvetlen, személyes kapcsolatok.

32. táblázat: **A jövőbeni munkahellyel kapcsolatos elképzelések**

Kategória	Említések száma, db	Megoszlás, %
Még keresgélek, nincs konkrét ajánlatom	476	41,0
Önálló vállalkozásba kezdek	155	13,4
Egy számomra ismeretlen cégnél fogok munkát vállalni	153	13,2
Ismerősök által működtetett vállalkozásnál fogok dolgozni	137	11,8
Családom vállalkozásában fogok dolgozni	113	9,7
A gyakorlati képzési helyemen maradok	92	7,9
Egyéb	33	2,9
Összesen	1 159	100,0

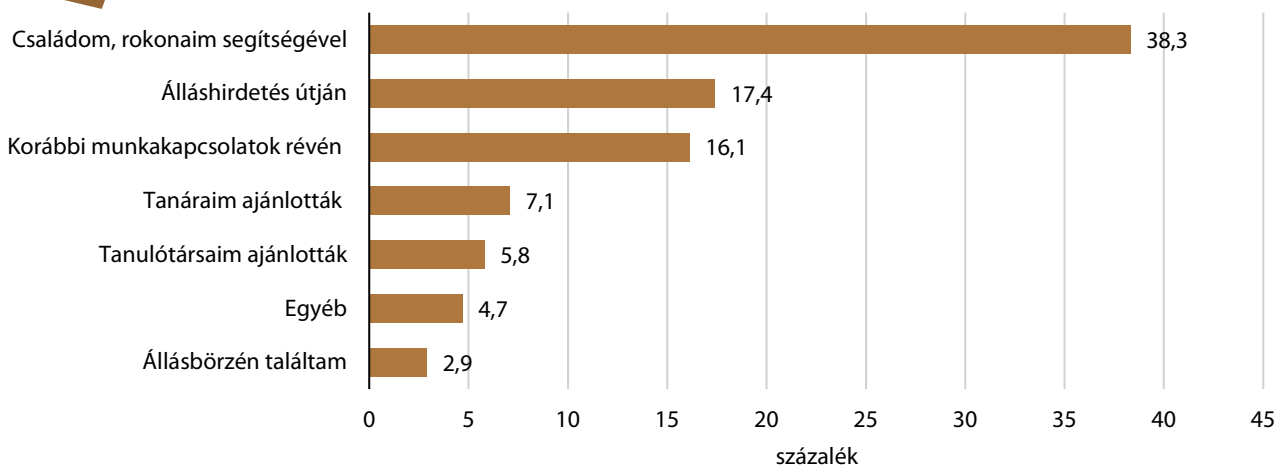
Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

Azon tanulók, akik már konkrét állásajánlattal rendelkeznek, zömmel a családi, rokoni kapcsolatrendszeren keresztül találtak munkát. Emellett a munkahelykeresésben meghatározó az álláshirdetések (17,4 százalék), illetve a munkakapcsolatok (16,1 százalék) szerepe, míg az iskolán belüli tanári (7,1 százalék) és tanulói (5,8 százalék), és különösen az állásbörzék (2,9 százalék) a munkahelykeresésben mérsékelt jelentőséggel bírnak (80. ábra).

A végzős tanulók későbbi munkavállalása várhatóan nem jár együtt jelentős földrajzi mobilitással.

A konkrét állásajánlattal rendelkező tanulók zömmel a lakóhelyükön vagy annak közvetlen közelében tervezik az elhelyezkedést. A tervezett munkavállalás a felmérés eredményei szerint nem jár együtt jelentős földrajzi mobilitással. Másik megyébe költözést csak minden tizedik tanuló tervezi, a budapesti, illetve külföldi munkavállalást pedig mindössze 5,8-5,8 százalékban vették számításba a kérdésre választ adó végzős tanulók (33. táblázat).

80. ábra A munkahelykeresés módja a már álláshellyel rendelkező tanulók körében

Megjegyzés: Említések aránya az összes válaszadó (1172) százalékában.

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

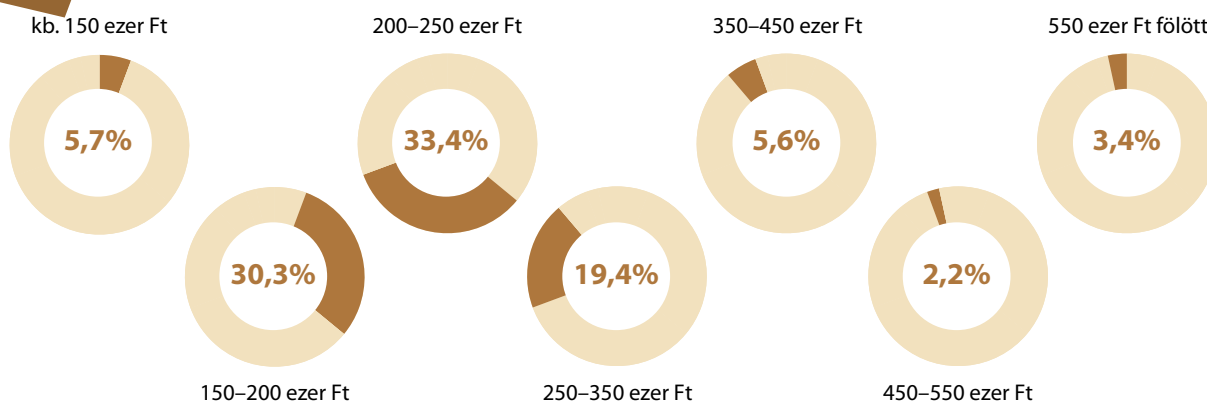
33. táblázat: A jövőbeni munkahely területi elhelyezkedése

Kategória	Említések száma, db	Megoszlás, %
Lakhely	259	30,4
Lakhellyel azonos megye	296	34,8
Lakhellyel azonos járás	111	13,0
Másik megye	87	10,2
Budapest	49	5,8
Külföld	49	5,8
Összesen	851	100,0

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A végzős tanulókat a jövőbeni munkabérről kapcsolatos várakozásairól is megkérdeztük. A tanulók 14 százaléka nem tudta vagy nem akarta megválaszolni a kérdést, de a kérdésben véleményt nyilvánító 998 tanuló legnagyobb része (33,4 százalék) 200–250 ezer forint közötti havi nettó bérrel lenne elégedett. További 30,3 százalékuk 150–200 ezer forintos, 19,4 százalékuk pedig 250–350 ezer forintos nettó bért tart elfogadhatónak jövőbeni munkahelyén (81. ábra). A tanulók 5,7 százaléka elégedett lenne 150 ezer forintos nettó bérrel is, míg bő tizedük 350 ezer forintnál magasabb nettó bért tartana reálisnak.

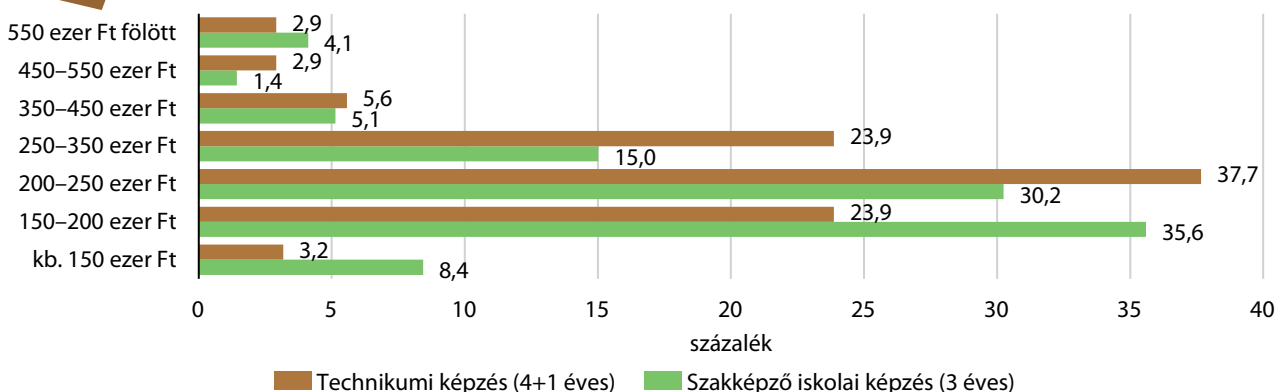
81. ábra Mekkora az a havi nettó bér, amit pályakezdő munkavállalóként elfogadhatónak tartanál? (N = 998)

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A válaszok a képzési szinttel és a szakterülettel mutatnak összefüggést. A szakképző iskolai képzésben tanulók bérigénye jellemzően alacsonyabb, mint a technikus végzettséget szerző tanulóké (82. ábra). Jellemzően az agrárgépész és erdészeti ágazatban végzős tanulók bérigénye a legmagasabb. Az alacsonyabb, 200 ezer forint alatti nettó bért nagyobb arányban fogadnák el az élelmiszeriparban tanulók (45,5 százalékuk), valamint a környezetvédelmi (37,5 százalékuk) és kertészeti (36,8 százalékuk) ágazatban tanulók, mint az agrárgépész vagy erdészeti ágazatban tanulók.

82. ábra A tanulók bérigény szerinti megoszlása képzési forma szerint (N = 1158)

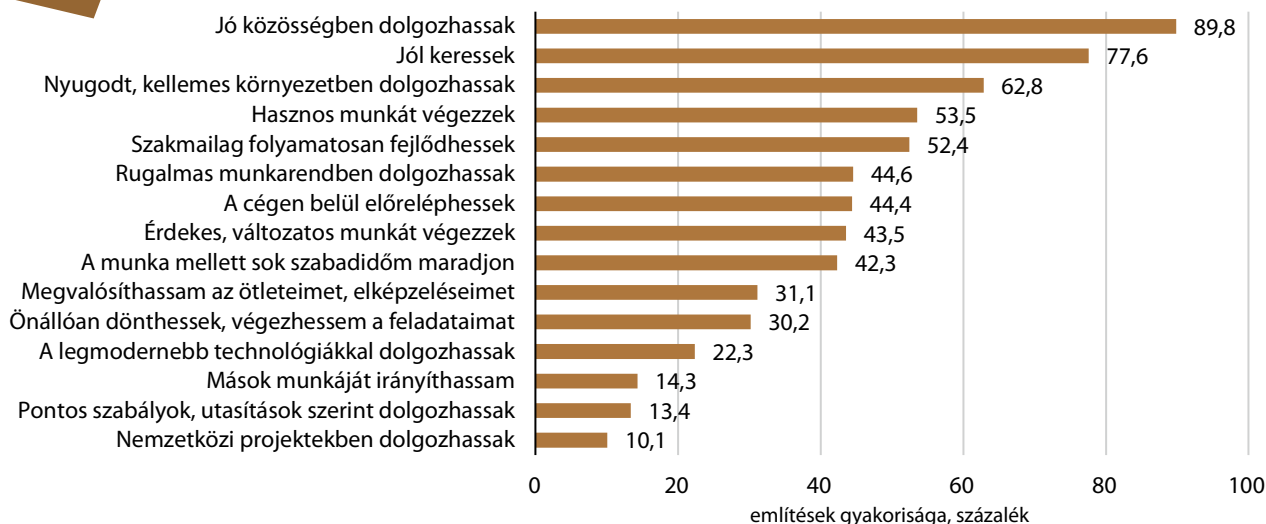
Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

A jövőbeni munkahellyel kapcsolatos elvárások tekintetében a tanulók legnagyobb arányban a jó közösséget jelölték meg, a válaszadó tanulók 89,8 százalékánál ez a szempont a legfontosabb öt között szerepel. A jó kereset mint szempont csak a második az elvárási rangsorban, ettől függetlenül a tanulók 77,6 százaléka jelölte meg. A tanulók harmadik leggyakrabban említett elvárása a nyugodt, kellemes munkakörnyezet. A diákok valamivel több mint fele jelölte meg a hasznos munkavégzést és a szakmai fejlődés lehetőségét elvárásaként.

A végzős tanulók jövőbeni munkahellyel kapcsolatos legfontosabb elvárása a jó közösség.

A válaszok alapján megállapítható, hogy az agrárszakképzésben tanuló diákok többsége nem készül vezetői pozícióba, legalábbis a végzést követően nem, hiszen csupán 14,3 százalékuk jelölte meg azt az elvárást, hogy mások munkáját irányíthassa (83. ábra).

83. ábra A jövőbeni munkahellyel kapcsolatos elvárások (N = 1172)

Forrás: Pályakövető felmérés (2020), AKI

MELLÉKLETEK

1. melléklet:	Hiányszakmák az élelmiszer-gazdaságban megyék szerint, 2020	91
2. melléklet:	Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények, 2020	93

1. melléklet: **Hiányszakmák az élelmiszer-gazdaságban megyék szerint, 2020**

Megye	Élelmiszer-gazdasági hiányszakmák száma, db	Élelmiszer-gazdasági hiányszakmák
Bács-Kiskun	4	Mezőgazdasági gépész Gazda Pék-cukrász Húsipari termékgyártó
Baranya	3	Mezőgazdasági gépész Húsipari termékgyártó Gazda
Békés	4	Mezőgazdasági gépész Húsipari termékgyártó Pék-cukrász Gazda
Borsod-Abaúj-Zemplén	3	Mezőgazdasági gépész Pék-cukrász Gazda
Budapest	3	Pék Dísznövénykertész Húsipari termékgyártó
Csongrád-Csanád	5	Mezőgazdasági gépész Kertész Állattartó szakmunkás Erdészeti szakmunkás Húsipari termékgyártó
Fejér	3	Húsipari termékgyártó Mezőgazdasági gépész Pék
Győr-Moson-Sopron	4	Gazda Dísznövénykertész Virágkötő és virágkereskedő Húsipari termékgyártó
Hajdú-Bihar	4	Mezőgazdasági gépész Pék Húsipari termékgyártó Gazda
Heves	4	Mezőgazdasági gépész Szakács Pék
Jász-Nagykun-Szolnok	3	Mezőgazdasági gépésztechnikus Mezőgazdasági gépész Pék
Komárom-Esztergom	4	Mezőgazdasági gépésztechnikus Mezőgazdasági gépész Lovász
Nógrád	3	Mezőgazdasági gépész Pék Fogadós
Pest	4	Pék Lovász Gazda
Somogy	5	Mezőgazdasági gépész Tejipari szakmunkás Kertész Mezőgazdasági gépész Húsipari termékgyártó Gazda

Megye	Élelmiszer-gazdasági hiányszakmák száma, db	Élelmiszer-gazdasági hiányszakmák
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5	Mezőgazdasági gépész Gazda Pék Vízügyi technikus Mezőgazdasági gépésztechnikus
Tolna	5	Mezőgazdasági gépésztechnikus Pék-cukrász Gazda Cukrász Mezőgazdasági gépész
Vas	2	Húsipari termékgyártó Kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó
Veszprém	2	Mezőgazdasági gépész Gazda
Zala	1	Pék

Forrás: 21/2019. (II. 25.) Kormányrendelet alapján AKI

2. melléklet: **Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények, 2020⁷**

Centrum	Megye	Intézmény
Közép-magyarországi Agrárszakképzési Centrum	Budapest	Pesti Barnabás Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola
		Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Soós István Borászati Technikum és Szakképző Iskola
		Magyar Gyula Kertészeti Technikum és Szakképző Iskola
		Varga Márton Kertészeti és Földmérési Technikum és Kollégium
	Pest	Toldi Miklós Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Pálóczy Horváth István Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Fáy András Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Dr. Szepesi László Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
	Nógrád	Táncsics Mihály Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
Alföldi Agrárszakképzési Centrum	Jász-Nagykunszolnok	Lipthay Béla Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Kenderesi Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
	Békés	Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium
		Székács Elemér Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Török János Mezőgazdasági és Egészségügyi Technikum és Szakképző Iskola
		Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Kétegyházi Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Bedő Albert Erdészeti Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Kiss Ferenc Erdészeti Technikum
		Fodor József Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola
Déli Agrárszakképzési Centrum	Csongrád-Csanád	Bársony István Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Bartha János Kertészeti Technikum és Szakképző Iskola
		Gregus Máté Mezőgazdasági Technikum és Szakképző Iskola
		Galamb József Mezőgazdasági Technikum és Szakképző Iskola
		Sellyei Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
	Baranya	Ujhelyi Imre Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégiuma
		Teleki Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
	Bács-Kiskun	Bereczki Máté Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola
		Jánoshalmi Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
		Kocsis Pál Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Technikum és Szakképző Iskola
Kiskunfélegyházi Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium		
Kinizsi Pál Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola		
Somogy	Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégiuma	
	Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
Tolna	Apponyi Sándor Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
	Csapó Dániel Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	

⁷ A Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium, a Székács Elemér Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium, a Török János Mezőgazdasági és Egészségügyi Technikum és Szakképző Iskola, a Tokaji Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium a 2020/2021-es tanévben kikerült az AM fenntartású intézmények köréből.

Centrum	Megye	Intézmény	
Északi Agrárszakképzési Centrum	Borsod-Abaúj-Zemplén	Bárczay János Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Debreczeni Márton Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola	
		Serényi Béla Mezőgazdasági Technikum és Szakképző Iskola	
	Heves	Tokaji Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Mátra Erdészeti Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Pétervásárai Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Vay Ádám Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium	
		Baross László Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Lippai János Mezőgazdasági Technikum és Szakképző Iskola	
		Tiszaberceli Mezőgazdasági Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	
	Hajdú-Bihar	Westsik Vilmos Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola	
		Széchenyi István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
	Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum	Győr-Moson-Sopron	Brózik Dezső Tagintézménye
			Veres Péter Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
Csukás Zoltán Mezőgazdasági Technikum és Szakképző Iskola			
Fejér		Roth Gyula Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Dr. Entz Ferenc Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Eötvös József Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	
Komárom-Esztergom		Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola	
		Pettkó-Szandtner Tibor Lovas Szakképző Iskola és Kollégium	
Vas		Jávorka Sándor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Szombathelyi Élelmiszeripari és Földmérési Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Herman Ottó Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
Veszprém		Vépi Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	
		Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium	

Forrás: Agrárminisztérium adatszolgáltatása (2020)

HIVATKOZÁSOK JEGYZÉKE

1. Csányi, V., Hajdu, M., Horváth, Á., Nyíró, Zs. és Széll, K. (2019). *Rövidtávú munkaerőpiaci prognózis – 2020*. MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet.
https://gvi.hu/files/researches/595/prognosis_2019_tanulmany_191219.pdf
2. Hamza, E., Rácz, K., Juhász, A. és Biró, Sz. (2016). A humánerőforrás helyzete a hazai élelmiszer-gazdaságban. *Gazdálkodás*, 60 (3), 181–200.
3. Hamza, E., Rácz, K. és Szabó, D. (2018): *Az Agrár-munkaerőpiaci Barométer felmérés eredményei, 2016*. Agrárgazdasági Kutató Intézet. Agrárgazdasági Információk. <https://doi.org/10.7896/ai1802>
4. Hamza, E., Rácz, K., Szabó, D., és Vásáry, V. (2019): *Az agrárszakképzés szerepe a munkaerő-utánpótlásban, 2018*. NAKIK Agrárgazdasági Kutatóintézet. Agrárgazdasági Információk.
<https://doi.org/10.7896/ai1904>
5. A Kormány 21/2019. (II. 25.) Korm. rendelete a 2019/2020. tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről és a 2019/2020. tanévben a Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről.
6. Rácz, K., Hamza, E., Márkiné Tóth, O. és Szabó D. (2018b): Agrár munkaerő-piaci tendenciák és munkaerő-utánpótlási stratégiák. *Munkaügyi Szemle*, 61(4), 19–37.

